

BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
Generalno tajništvo

Broj: 05-07-2983-23/08
Sarajevo, 24.10.2008. godine

**MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA
I IZBJEGLICE**
- n/r tajnika Ministarstva -

SARAJEVO

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 27. 10. 2008.			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
03-	07-	4176-	1/08-

PREDMET: Obavijest o zaključcima Vijeća ministara BiH

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 62. sjednici održanoj 23.10.2008. godine, razmotrilo je i, uz prihvaćenu primjedbu mr. Sredoja Novića, ministra civilnih poslova, usvojilo Okvirni plan aktivnosti za implementaciju zaključnih napomena preporuka UN komiteta za period 2008-2010. godine, te s tim u vezi donijelo sljedeće zaključke:

- zadužuje se Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice da aktivno prati implementaciju Okvirnog plana aktivnosti na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine;

- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je obavezno da što prije upozna sa Okvirnim planom nadležne institucije države, entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, predstavnike nevladinih organizacija i širu javnost;

- Vijeće ministara poziva državna, entitetska ministarstva i Vladu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine da, kada je to potrebno, dostave Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice, relevantne informacije o provođenju aktivnosti utvrđenim u Okvirnom planu kao i da pruže neophodnu stručnu pomoć kako bi Bosna i Hercegovina kvalitetno i na vrijeme odgovorila međunarodnim obavezama.

U skladu sa mišljenjem i preporukom Ministarstva finansija i trezora potrebno je da državna, entitetska ministarstva i Vlada Brčko Distrikta BiH planiraju određena finansijska sredstva potrebna za implementaciju aktivnosti utvrđenih u Okvirnom planu aktivnosti za implementaciju zaključnih napomena – preporuka UN Komiteta za period 2008. -2010. godine.

O zaključcima vas informiramo radi njihove provedbe.

S poštovanjem,

GENERALNI TAJNIK
Zvonimir Kutleša

BOSNA I HERCEGOVINA

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
Ministry for Human Rights and Refugees

**OKVIRNI PLAN AKTIVNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU ZAKLJUČNIH NAPOMENA
PREPORUKA UN KOMITETA ZA PERIOD 2008-2010. GODINE**

Sarajevo, maj/svibanj, 2008. godine

Uvod

Bosna i Hercegovina kao članica UN-a i Vijeća Evrope, potpisnica je velikog broja međunarodnih konvencija, paktova, protokola, sporazuma i drugih dokumenata ima obavezu da u zadatim rokovima i na traženje odgovajajućih međunarodnih komiteta i drugih institucija ispunjava svoje obaveze u vidu redovnog izvještavanja o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.

Sistem izvještavanja ima za svrhu osiguranje koherentnog okvira unutar koga svaka zemlja članica može ispuniti svoje obaveze izvještavanja, predviđene međunarodnim sporazumima o ljudskim pravima kroz koordinisan i usmjereni proces. Proces izvještavanja čini osnovni element posvećenosti države članice poštovanju, zaštiti i ispunjavanju prava izloženih u sporazumu čija je potpisnica. Ta obaveza i posvećenost posmatra se u okvirima šireg konteksta obaveza svih država pa i Bosne i Hercegovine, da promovišu poštivanju ljudskih prava i sloboda izloženih u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i međunarodnim instrumentima ljudskih prava, nacionalnim i internacionalnim mjerama, da se osigura njihovo univerzalno i efikasno prepoznavanje i praćenje.

Važno je naglasiti i shvatiti da države potpisnice pomenutih međunarodnih dokumenata u pripremi svojih izvještaja, proces izvještavanja trebaju posmatrati ne samo kao obavezu u ispunjavanju međunarodnih obaveza, nego i kao priliku da preuzmu ukupan korpus zaštite ljudskih prava u okviru svoje nadležnosti u svrhu planiranja i implementacije politike. Na taj način proces pripreme izvještaja nudi priliku svakoj državi potpisnici: da sveobuhvatnim analizama usaglasi nacionalno zakonodavstvo i politiku sa odredbama relevantnih sporazuma o ljudskim pravima čija je potpisnica; da prati napredak u jačanju ostvarivanja prava koja se navode u pojedinim sporazumima u kontekstu promovisanja ljudskih prava uopće, da identifikuje probleme i nedostatke u svom pristupu implementaciji sporazumu i da planira i razvija odgovarajuće politike u cilju postizanja postavljenih ciljeva.

Upravo na tom tragu Bosna i Hercegovina je kao potpisnica više međunarodnih dokumenata ispunila svoje obaveze pripremom i prezentovanjem pred nadležnim UN komitetima sljedeće inicijalne izvještaje:

1. Inicijalni izvještaj o primjeni Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima za period 1993-2003 (prezentovan 2005. g. u Ženevi),
2. Inicijalni izvještaj o primjeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, 1994-2004.g. (prezentovan 2006. g. U Ženevi),
3. Prvi izvještaj BiH o pravima djece (prezentovan 2005. g. u Ženevi),
4. Izvještaj o primjeni Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena u BiH, (prezentovan 2006. g. pred nadležnim komitetom u Njujorku),
5. Inicijalni izvještaj o primjeni UN konvencije o eliminisanju rasizma i svih oblika rasne diskriminacije u Bosni i Hercegovini, 1994-2004 (prezentovan 2005. g. u Ženevi),
6. Inicijalni izvještaj BiH o primjeni UN Konvencije protiv torture i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (prezentovan 2005. g. u Ženevi).

Budući da nadležni UN komiteti i institucije Vijeća Evrope zemlji članici mogu tražiti dodatne informacije o stanju ljudskih prava po različitim pitanjima, BiH je tokom 2006. i 2007. godine dostavila sljedeće informacije:

Informaciju o preduzetim aktivnostima BiH u skladu sa preporukama Komiteta UN za ljudska prava – paragrafi 8, 14, 19 i 23 zaključnih napomena, sačinjenih nakon razmatranja Inicijalnog izvještaja BiH o provođenju Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima 2006. g. i Informaciju i odgovore vlasti BiH na preporuke i komentare UN Komitetu protiv torture, (dostavljen u maju 2007. godine).

Pored navedenih izvještaja sredinom 2007. godine pripremljen je i dostavljen nadležnom UN Komitetu Inicijalni izvještaj o sprovođenju odredaba Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica. Prezentovanje ovog izvještaja pred nadležnim UN Komitetom u Ženevi očekuje se tokom 2008. godine.

U skladu sa odredbama odgovarajućeg sporazuma nakon podnošenja inicijalnih izvještaja države članice podnose periodične izvještaje o napretku učinjenom nakon inicijalnog izvještavanja. Rok je različit od komiteta do komiteta, a moguće su i pripreme češćih informacija o pojedinim pitanjima u zavisnosti od interesovanja nadležnog komiteta. Taj proces je kontinuiran i trajan. Vremenski rok je od jedne do dvije godine, zavisno od zahtjeva UN Komiteta. Osnovni je cilj da država članica redovno obavještava nadležni Komitet o napretku ili o eventualnim problemima koje treba uz pomoć međunarodnih timova ili eksperata razrješavati.

Zbog ažurnijeg praćenja i redovnih ispunjivanja državnih obaveza, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice (Sektor za ljudska prava), kao resorno ministarstvo, zaduženo za ispunjavanje obaveza o stanju ljudskih prava u BiH po naprijed nabrojanim i drugim dokumentima, pripremila je **Okvirni plan aktivnosti na implementaciji zaključnih napomena UN Komiteta za period 2008-2010. godine**

U nastavku slijede pojedinačni konkretni planovi koje je pripremila Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, za period 2008-2010. godine

I

OKVIRNI PLAN AKTIVNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU ZAKLJUČNIH PREPORUKA UN KOMITETA O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA

I - AKTIVNOSTI PO ZAKLJUČNIM NAPOMENAMA UN KOMITETA ZA EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

UN Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava razmotrio je Inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine o implementaciji Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima za period 1993-2003. (E/1990/5/Add.65), na 41, 42. i 43. sastancima održanim 14. i 15. novembra/studenog 2005. (E/C.12/2005/SR.41-43) i usvojio, na svom 58. sastanku održanom 25. novembra/studenog 2005. godine, zaključne napomene, kojim je obavezana BiH da do 2010. godine radi na njihovoj dogradnji i implementaciji, a potom o napretku koji je BiH postigla da dâ odgovor u periodičnom, sljedećem izvještaju.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice po primitku navedenih zaključnih napomena Komiteta UN, u okviru svojih nadležnosti dostavilo je Vijeću ministara BiH navedene preporuke, koje je ovaj organ na 107. sjednici održanoj 09.02.2006. godine, razmotrio i donio zaključke za njihovu implementaciju.

Relalizujući utvrđene zaključke Vijeća ministara BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je pripremila instruktivno pismo koje je uputilo nadležnim organima i organizacijama koji su participirali u izradi i prezentaciji Inicijalnog izvještaja o primjeni Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima BiH za period 1993-2003. i za očekivati je odgovarajući napredak, shodno pomenutim zaključnim preporukama UN komiteta, o čemu će BiH do 2010. godine informisati nadležni komitet UN-a.

II - SUGESTIJE I PREPORUKE UN KOMITETA O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA:

Preporuka br. 30.

Komitet preporučuje državi članici da osigura neovisnost i nepristranost Ureda državnog ombudsmana, te da usvoji jedan zajednički pristup ljudskim pravima za državu članicu.

AKTIVNOST	Donesen Zakon o ombudsmanima za ljudska prava BiH. (Sl. glasnik, br. 19/02 i 32/06) i Odluka o prestanku rada entitetskih ombudsmana
MJERE	U toku je Implementacija Zakona, ali je potrebno da predhodno entiteti donesu zakone o prenosu nadležnosti na državni nivo. Raspisan Konkursa za izbor ombudsmana BiH, očekuje se izbor tri Ombudsmana BiH. Provodi se racionalizacija na pet kancelarija u BiH (Sarajevo, Tuzla, Banja Luka, Mostar, Brčko Distrikt).
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Parlamentarna skupština BiH, Entiteske vlade, Ombudsmeni BiH.
METOD	Provođenje procedure izbora ombudsmana BiH, Politički konsenzus u entitetima.
ROK	Do kraja 2008. god.

Preporuka br 31.

Komitet apelira na državu članicu da osigura sudbenost prava iz Pakta u domaćim sudovima i skreće pažnju na Opći komentar br. 9. o domaćoj primjeni Pakta. Poziva državu članicu da u drugi periodični izvještaj uključi informacije u vezi sa precedentnim pravom u primjeni Pakta.

AKTIVNOST	Urađen prvi stepen Reforme pravosudnog sistema je u toku. Ustanovljen sud za ratne zločine BiH. Ustanovljena komisija za ljudska prava pri sudu BiH. Usklađeni zakoni sa evropskim standardima.
MJERE	Nastavak reforme u cilju efikasnog rada sudova u BiH.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Resorna ministarstva pravde, Sudovi i tužilaštva u BiH, VSTV.
METOD	Prikupljanje podataka o precedentnom pravu. Edukacija sudija i zaposlenih u sudovima.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 32.

Komitet poziva državu članicu da pojača svoje napore na osiguranju održivog povratka izbjeglica u svoje domove osiguravajući im jednako uživanje prava iz Pakta, posebno u području socijalne i zdravstvene zaštite i obrazovanja.

AKTIVNOST	U toku je izrada revizije Strategije BiH za provedbu Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma.
MJERE	Implementacija revidirane Strategije.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Nadležna entitetska ministarstva za socijalnu zaštitu, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje. Ministarvo civilnih poslova BiH, UNHCR, OSCE, UNDP, EC.
METOD	Rad u 10. ekspertnih grupa
ROK	Kontuirano - 2010. god.

Preporuka br 33.

Komitet traži od države članice da uključi ažurirane statističke podatke, rašlanjene po dobi, etničkoj grupi, socijalnom i drugom relevantnom statusu, o zastupljenosti žena u

društvenom i privatnom sektoru zapošljavanja, kao i o plaćama koje žene primaju u usporedbi sa muškarcima za isti rad.

AKTIVNOST	Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine /GAP/, usvojilo Vijeće ministara 14.09.2006.
MJERE	Implementacija Poglavlja VI Gender Akcionog plana /GAP/, Uskladiti zakonske i podzakonske akte i programe iz oblasti rada i zapošljavanja sa Zakonom o ravnopravnosti spolova U BiH.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova, nadležna entitetska ministarstva rada i soc. politike, Agencija za ravnopravnost spolova, Gender centar FBiH i RS, Agencija za statistiku, entitetski zavodi za statistiku, Agencija za rad i zapošljavanje, entitetski i kantonalni zavodi zavodi za zapošljavanje, međunarodne i domaće NVO.
METOD	Ekspertni timovi formirani od strane Agencije za ravnopravnost spolova, entitetskih gender centara, nadležnih ministarstava rada i zavoda za zapošljavanje.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 34.

Komitete preporučuje da država članica izmijeni i dopuni postojeću legislativu kako bi adekvatno odražavala i implementirala Zakon o jednakosti spolova iz 2003. godine, te da poveća sredstva Agencije za ravnopravnost spolova, kako bi joj omogućila da djelotvorno kontrolira i bori se protiv rodne diskriminacije u području ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.

AKTIVNOST	Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine /GAP/, usvojilo Vijeće ministara 14.09.2006. god. U pripremi izmjena i dopuna zakona o ravnopravnosti spolova BiH i harmonizacija entitetskih zakona.
MJERE	Implementacija Poglavlja II Gender Akcionog plana /GAP/. Donošenje zakona o izmjenama Zakona o ravnopravnosti spolova i zakona protiv diskriminacije. Uspostava Fonda za realizacija aktivnosti Gender Akcionog plana.
NOSIOCI	Agencija za ravnopravnost spolova BiH, entitetski Gender centri, Parlamentarna komisija BiH za ostarivanje ravnopravnosti spolova.
METOD	Rad ekspertne grupe za izradu zakona i podzakonskih akata, obezbjeđenje sredstava za podizanje svijesti o rodnoj nediskriminaciji, javne rasprave, okrugli stolovi.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 35.

Komitete apelira na državu članicu da pojača svoje napore na borbi protiv nezaposlenosti kroz posebno ciljane programe, uključujući programe usmjerene na smanjenje nezaposlenosti među mladima, ženama, posebno udovica nositeljica kućanstava, kao i nezaposlenosti među siromašnim i marginaliziranim.

AKTIVNOST	Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine /GAP/, usvojilo Vijeće ministara 14.09.2006. god. Formirana radna grupa za rad i zapošljavanje./pri Agenciji/. Urađene Publikacija " "Da li ste upoznati sa vašim pravima" i Priručnik "Uključi se u ravnopravnost spolova". Doneseni Planovi za zapošljavanje pripravnika i lica starijih od 40. godina /u RS/.
MJERE	Implementacija Poglavlja VI Gender Akcionog plana /GAP/, Donošenje Odluke za osiguranje zapošljavanja najmanje 30% žena poduzetnica- kreditne linije. Realizacija planova za prijem pripravnika uz zaključivanje Ugovora sa pripravnicima.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova, Agencija za ravnopravnost spolova, Gender entitetski centri, Agencije za rad i zapošljavanje, Zavodi i agencije za zapošljavanje entiteta, nadležna entitetska ministarstva za rad i zapošljavanje.
METOD	Zaključivanje ugovora sa pripravnicima i starijim licima preko 40. godina. Javne kampanje, seminari, okrugli stolovi. Istraživanja i dr.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 36.

Komitete preporučuje da država članica poduzme djelotvorne mjere kako bi osigurala da poslodavci poštuju ugovorne obaveze prema svojim uposlenicima, tj. da se uzdrže

samovoljnog otpuštanja uposlenika ili neisplaćivanja na vrijeme plaća ili doprinosa za socijalno osiguranje. Komitet dalje preporučuje državi članici da osigura da jedinice inspekcije rada imaju dovoljno kadra i resursa da se djelotvorno bore protiv zloupotrebe radničkih prava.

AKTIVNOST	Izmjene entitetskih zakona o radu u dijelu koji se odnose na inspekcije rada u smislu povećanja ovlasti inspektora rada. Po nalogu Vlade FBiH i RS poduzete akcije za kontrolu i suzbijanje rada na crno u 2007.
MJERE	Odluka o kontinuiranom inspekcijskom pregledu što je rezultiralo povećanjem ukupnog broja zaposlenih. Izmjene entitetskih zakona o radu u dijelu koji se odnose na inspekcije rada u smislu povećanja ovlasti inspektora rada.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova BiH, entitetska ministarstva rada i zapošljavanja, udruženja poslodavaca BiH i entiteta, inspekcije rada, Agencija za zapošljavanje BiH, FBiH i RS.
METOD	Jačanje kadrovsko i materijalno inspekcija rada na svim nivoima i reforma kroz ELMO-projekat Vlade SAD. Kontinuirana kontrola od strane inspekcija kažnjavanje poslodavaca.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 37.

Komitet preporučuje državi članici da poduzme mjere na ukidanju sankcija nametnutih osobama koje rade u neformalnom sektoru, tj. ukidanjem prijavljivanja na biro za zapošljavanje na rok od 12 mjeseci.

AKTIVNOST	U RS usvojene Izmjene i dopune Zakona o zapošljavanju - u dijelu koji se odnosi na smanjenje roka u neformalnom sektoru, rok je smanjen sa 12. na 6. mjeseci. U FBiH razmatra se problematika i očekuju se promjene legislative
MJERE	Implementacija Zakona o Izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova BiH, entitetska ministarstva rada i zapošljavanja, udruženja poslodavaca BiH i entiteta, inspekcije rada, Agencija za zapošljavanje BiH, FBiH i RS.
METOD	Jačanje inspekcija rada, stručne analize.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 38.

Komitet apelira na državu članicu da osigura da se odgovarajuća sredstva iz cjelokupnih resursa entiteta, kantona i općina dodijele centrima za socijalnu skrb, te da se poveća broj socijalnih radnika, psihologa i drugog kvalificiranog osoblja ovih centara, kako bi se bolje odgovorilo na specifične potrebe djece bez roditeljske skrbi, udovica nositeljica kućanstava, osoba sa invaliditetom i žrtava trgovine ljudima, posebno žena i djece.

AKTIVNOST	Vode se aktivnosti na izdvajanju većih sredstava – poboljšavanje obrazovne i kvalifikacione strukture
MJERE	Harmonizacija entitetskih propisa iz socijalne zaštite. Osiguranje sredstava za ove namjene.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova, entitetska i kantonalna ministarstva za socijalnu zaštitu, centri za socijalni rad.
METOD	Savjetovanje, seminari i radne grupe
ROK	Kontuirano-2010.

Preporuka br 39.

Komitet apelira na državu članicu da osigura pravedniju dodjelu postojećih sredstava za socijalnu zaštitu, posebno civilnih žrtava rata, s ciljem smanjenja proturječnosti između, ostalog, proračuna za civilne i vojne žrtve rata.

AKTIVNOST	Donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih
------------------	--

	žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Sl. novine FBiH“, broj: 39/06), ali nije postignuto izjednačavanje vojnih i civilnih žrtava rata.
MJERE	Harmonizacija propisa u entitetima i između entiteta.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova, entitetska ministarstva rada i socijalne politike, entitetska ministarstva za pitanje boraca
METOD	Saradnja kroz radne grupe uz predhodno postizanje političkog konsenzusa.
ROK	Kontuirano-2010.

Preporuka br 40.

Komitet podstiče državu članicu da promovira usvajanje predloženog Zakona o izmjenama i dopunama FBiH Zakona o socijalnoj zaštiti, civilnim žrtvama rata i obiteljima sa djecom, koji je trenutno u parlamentarnoj proceduri u FBiH i koji predviđa transfer proračuna za socijalnu zaštitu civilnih žrtava rata i osobe sa invaliditetom koje nisu povezane sa oružanim sukobom sa kantona na Federaciju, kako bi se ukinule nejednakosti koje su rezultat različite dostupnosti sredstava u kantonima. Također, traži od države članice da osigura da vlasti FBiH prošire ovaj transfer proračuna na druge kategorije korisnika socijalne zaštite.

AKTIVNOST	Donesen Zakon o izmjenama i Dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom (Sl. novine FBiH 39/06), kojim su osnovna prava CŽR i invalida dignuta na nivo FBiH
MJERE	Harmonizacija propisa u entitetima i između entiteta
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova BiH, entitetska i kantonalna ministarstva rada i socijalne politike, entitetska ministarstva za pitanje boraca.
METOD	Saradnja kroz radne grupe uz predhodno postizanje političkog konsenzusa.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 41.

Komitet preporučuje državi članici da osigura da žrtve seksualnog nasilja pretrpljenog za vrijeme oružanog sukoba 1992-1995. dobiju status civilnih žrtava rata, da osmisle i implementiraju koherentnu strategiju na državnoj razini, kako bi se zaštitila ekonomska, socijalna i kulturna prava žrtava seksualnog nasilja i članova njihovih obitelji, te kako bi se osiguralo sudjelovanje žrtava seksualnog nasilja u svim procesima donošenja odluka koje se tiču njih.

AKTIVNOST	Donesen Zakon o izmjenama i Dopunama Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Sl. novine FBiH“, broj: 39/06), kojim se smatraju posebnom kategorijom civilne žrtve rata osobe koje su preživjela seksualno zlostavljanje i silovanje. Zakon se primjenjuje od 01.09.2006. godine. Na nivou BiH od strane Vijeća ministara BiH imenovana je radna grupa za izradu zakona o žrtvama torture i civilnim žrtvama rata.
MJERE	Zakon o pravima žrtava torture i civilnim žrtvama rata planiran da se donese na nivou BiH a na inicijativu Parlamenta BiH.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvo civilnih poslova, Agencija za ravnopravnost polova BiH, Gender centar FBiH i RS, entitetska i kantonalna ministarstva za socijalnu zaštitu, centri za socijalni rad.
METOD	Predhodno postignuti politički konsenzus, Izrada državnog zakona. Alociranje sredstava za ove namjene.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 42.

Komitet traži od države članice da promovira usvajanje međuentitetskog sporazuma o mirovinskim pravima, te da osigura provođenje međuentitetskog sporazuma o zdravstvenom osiguranju, s ciljem jamčenja pristupa mirovinama i zdravstvenoj skrbi za povratnike koji se vraćaju iz jednog entiteta u drugi.

AKTIVNOST	Vrši se revizija Strategije BiH za provedbu Aneksa VII DMS.
MJERE	Formirano 10 radnih podgrupa. Radna podgrupa 6. ima zadatak da dâ prijedlog za penzionu zaštitu raseljenih osoba i izbjeglica. Realizacija potpisanih međuentitetskih sporazuma o PIO i zdravstvenom osiguranja.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova BiH, Entitetska ministarstva rada i socijalne politike, Entitetska ministarstva raseljenih osoba i izbjeglice, Zavodi PIO-MIO entiteta, Zavodi zdravstvenog osiguranja.
METOD	Realizacija potpisanih međuentitetskih sporazuma o PIO i zdravstvenom osiguranja.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 43.

Komitet apelira na državu članicu da osigura usklađivanje odredbi krivičnih zakona entiteta Distrikta Brčko o zločinu obiteljskog nasilja sa državnim Zakonom o jednakosti spolova, kao i njihovu primjenu od strane sudaca, tužitelja i policije. Komitet također preporučuje da država članica poduzme mjere na senzibiliziranju snaga unutarnjih poslova i javnosti u smislu uzroka, kriminalne prirode, i specifičnih potreba žrtava, akata obiteljskog nasilja.

AKTIVNOST	Pokrenute aktivnosti na izradi Nacionalne strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici, Gender akcioni plan BiH /poglavlje XI/, Obuka sudija i tužioca na svim nivoima.
MJERE	Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici, Donošenje entitetskih zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Pravilnika o zaštitnim mjerama u borbi protiv nasilja.
NOSIOCI	Ministarstvo sigurnosti, ministarstva unutrašnjih poslova entiteta, ministarstva pravde BiH, FBiH i RS, udruženja sudija i VSTV, Agencija za ravnopravnost spolova i entitetski gender centri.
METOD	Harmonizacija propisa, podizanje svijesti o ovom problemu, Formiranje mješovite radne grupe, edukacija policije, sudija i tužioca. Otvaranje skloništa za žrtve nasilja i obezbjeđenje sredstava za ove namjene. Okrugli stolovi, medijske kampanje, izrada priručnika.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 44.

Komitet preporučuje državi članici da obučava medicinsko i psihološko osoblje centara za socijalnu skrb o specifičnim potrebama žrtava trgovine, te da pojača napore na uspostavljanju djelotvornog mehanizma za prikupljanje anti-trafiking podataka, te traži od nje da u svoj sljedeći periodični izvještaj uključi ažurirane informacije o broju slučajeva u kojima su podignute optužnice protiv trgovaca i policajaca uključenih u trafiking, te o izrečenim kaznama.

AKTIVNOST	Usvojen Akcioni plan 2008-2012.i Operativni plan za isti period
MJERE	Implementacija Akcionog i Operativnog plana.Obuka kadra u centrima za socijalni rad. Vrši se analiza broja optuženih trgovaca i policajaca uključenih u trafiking.
NOSIOCI	Ministarstva pravde, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije, Centri za socijalni rad. Agencija i gender centri entiteta.
METOD	Prikupljanje i analiza podataka, rad u ekspertnoj radnoj grupi, istraživanja obuke, seminari i dr.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 45.

Komitet apelira na državu članicu da u rješavanju pitanja siromaštva prioritetno osigura pružanje odgovarajuće socijalne pomoći pojedincima i grupama koji žive ispod linije siromaštva; da se učinak zakona i politika na ekonomska, socijalna i kulturna prava takvih pojedinaca i grupa procjenjuje na osnovu redovno ažuriranih podataka, raščlanjenih po spolu, dobi, etničkoj pripadnosti, socijalnom statusu i drugim

relevantnim kriterijima, te da se s tim ciljem usvoje i provedu djelotvorni kontrolni mehanizmi. U tom pogledu Komitet upućuje državu članicu na izjavu koji je Komitet usvojio 4. maja/svibnja 2001. godine o siromaštvu i Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

AKTIVNOST	Donesen revidirani dokument „Srednjoročna razvojna strategija 2004-2007“ .
MJERE	U toku pripreme za izradu „Strategije za socijalno isključenje“ Utvrđiti minimum socijalne sigurnosti na nivou BiH /minimum socijalnih prava/ .
NOSIOCI	Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, Ministarstvo civilnih poslova, entitetska ministarstva za socijalnu zaštitu, Agencija za statistiku, entitetski zavodi za statistiku.
METOD	Kroz rad radnih grupa. Lobirati za donošenje propisa na državnom nivou, osiguranje finansijskih sredstava za ove nemjene. Kontinuirano vršiti reviziju korisnika socijalne zaštite.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 46.

Komitet preporučuje državi članici da usvoji na državnoj razini stambeni zakon i državnu stambenu strategiju kojima bi se rješavale stambene potrebe stanovništva. Komitet također preporučuje da država članica dodijeli dovoljna sredstva za osiguravanje socijalnih stanova, posebno za osobe sa nižim primanjima, siromašne i marginalizirane grupe.

AKTIVNOST	Vrši se revizija Strategije BiH za provedbu Aneksa VII DMS /za izbjeglice i raseljene osobe/.
MJERE	Formirano 10 radnih podgrupa. Radna podgrupa 1. ima zadatak da dâ prijedlog za strateške mjere za socijalno stanovanje raseljenih osoba i izbjeglica. Donijeti državnu strategiju za rješavanje stambenih potreba stanovništva. Usvojiti okvirni državni zakon za rješavanje stambenih potreba stanovništva.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, ministarstvo civilnih poslova, entitetska ministarstva rada i socijalne politike, entitetska ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica.
METOD	Harmonizacija entitetskih propisa, Eventualne institucionalne promjene, povećanje budžeta za ove namjene. Rad u ekspertnoj radnoj grupi.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 47.

Komitet apelira na državu članicu da osigura pravo Romima na povrat svoje predratne imovine, jamčenje prava zadržavanja stana u zakupu stanovnicima romskih naselja, te osigurati odgovarajući alternativni smještaj ili kompenzaciju Romima i predratnim stanarima koji su deložirani iz svojih naselja i domova, u skladu sa Općim komentarom Komiteta br.7.

AKTIVNOST	Strategija BiH za rješavanje problema Roma,
MJERE	Izrada Akcionog plana za stambeno zbrinjavanje Roma u BiH. Realizacija startegije i Akcionog plana za stanovanje Roma.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Vijeće Roma BiH, Odbor za Rome pri Vijeću ministara BIH, Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj skupštini BiH, entitetska ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe i ministarstva za socijalnu politiku entiteta, kantoni i općine.
METOD	Radna ekspertna grupa, Prikupljanje i obrada podataka od strane vladinih i NVO organizacija priključenje Dekadi inkluzije Roma
ROK	Kontuirano -2010 i do 2015. god.

Preporuka br 48.

Komitet poziva državu članicu da nastavi svoje napore i da traži dalju međunarodnu pomoć za uklanjanje protupješađijskih mina na svim dijelovima njezine teritorije.

AKTIVNOST	Usvojen Projekat " Revizija državne baze podataka žrtava mina u BiH". Potpisan ugovor o odobravanju grant sredstava Japanske vlade za nabavku opreme za deminiranje
MJERE	Realizacija utvrđenih strateških dokumenata BiH i to pomoć žrtvama od mina i upozorenja na mine. Realizacija usvojenih projekata
NOSIOCI	Ministarstvo sigurnosti BiH, MAK BiH, Ministarstvo civilnih poslova, Društvo crvenog križa/krsta BiH, NVO.
METOD	Izrada projekata za dobivanje međunarodne pomoći, Radionice za pomoć žrtvama mina, Medijske kampanje za podizanje svijesti o opasnostima od mina, ekspertne grupe i dr.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 49.

Komitet podsjeća državu članicu na obavezu da osigura pristup sigurnosti pitke vode u ili u neposrednoj blizini svakog kućanstva. Poziva državu članicu da identificira raščlanjene pokazatelje i odgovarajuće nacionalne referentne podatke u vezi sa pravom na vodu, u skladu sa Općim komentarom Komiteta br.15 o pravu na vodu, te da u svoj sljedeći izvještaj uključi informacije o procesu identificiranja takvih pokazatelja i referentnih podataka.

AKTIVNOST	FBiH i RS donijeli novi Zakon o vodama u 2006.godini, kao rezultat Projekta institucionalnog jačanja sektora voda u BiH koji su usklađeni sa odredbama Okvirne direktive o vodama EU br. 2000/60/EC (preko 80%). U toku su pripreme za donošenje podzakonskih akata za provođenje zakona. Projekat institucionalnog jačanja sektora voda u BiH/EC/. Usvojen nacionalni akcijski plan /NEAP/ za državu i entitete koji tretiraju problem pitke vode. Donesena Strategija upravljanja vodama.
MJERE	Implementacija zakona o vodama, strateških dokumenata, razvojnih planova u cilju povećanja pristupa pitkoj vodi i kanalizacionim sistemima. Definisanje hitnih mjera za obezbjeđenje potpunije izgradnje infrastrukture za pitku vodu i kanalizaciju, Donijeti planove za upravljanje vodama za vodna područja Save i Jadranskog mora.
NOSIOCI	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Nadležna entitetska ministarstva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo i Agencije za vodoprivredu entiteta.
METOD	Provjera kvaliteta voda za piće od strane ministarstvá zdravlja entiteta, pokretanje prekrštajnih i sudskih postupaka i odštetnih zahtijeva licima koja su pretrpila štetu. Prikupljanje i obrada podataka od strane vladinih i NVO organizacija. Primjena "najboljih praksi" kao koncepta vezano za pristup pitkoj vodi i kanalizaciji.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 50.

Komitet apelira na državu članicu da osigura da se prestane sa praksom «dvije škole pod jednim krovom», te gradnjom odvojenih škola za djecu pripadnika različitih etničkih grupa. Komitet preporučuje da država članica spoji i podučava jedan plan i program u svim razredima, bez obzira na etničko porijeklo, te traži od nje da u svom sljedećem izvještaju izvjesti o svim koracima u tom pogledu.

AKTIVNOST	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke na sjednici Vlade FBiH 16.03.2008. godine, usvojilo Informaciju o stanju u predškolskom, osnovom i srednjem obrazovanju u FBiH u 2007. godini o prioritarnim aktivnostima u 2008. godine za rješavanje problema „dvije škole pod jednim krovom“. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauku je uputilo Instrukтивно pismo kantonima na kojima djeluju „dvije škole pod jednim krovom“ i to: Srednje-bosanskom i Hercegovačko-neretvanskom za preduzimanje aktivnosti na administrativno-pravnom ujedinjenju ovakvih škola.
MJERE	Implementacija mjera Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke na ujedinjenju ovakvih škola.

NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova, Federalno i kantonalna ministarstva obrazovanja i nauke, federalni i kantonalni Pedagoški zavodi, međunarodne i domaće NVO.
METOD	Politički konsenzus, Eduacija zaposlenih u obrazovnom procesu.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 51.

Komiteta apelira na državu članicu da promovira jednak pristup romske djece osnovnom, srednjem i tercijarnom obrazovanju, npr. kroz dodjelu stipendija i refundiranje troškova za udžbenike i troškove putovanja u školu, te da pažljivo kontrolira pohađanje škole od strane romske djece.

AKTIVNOST	Akcioni plan o obrazovanu Roma i pripadnika ostalih nacionalnih manjina a prema Strategiji za rješavanje problema Roma.
MJERE	Implementacija Akcionog plana i nacionalne Strategije za rješavanje problema Roma. Inoviranje Akcionog plana o obrazovanim potrebama Roma.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Vijeće Roma BiH, Odbor za Rome pri Vijeću ministara, Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj skupštini BiH.
METOD	Radne ekspertne grupe. Prikupljanje i obrada podataka od strane vladinih i NVO organizaciju. Praćenje realizacije Akcionih planova.
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 52.

Komiteta traži od države članice da prosljedi ove Zaključne napomene među svim razinama društva, te da u svom sljedećem izvještaju obavijesti Komitet o svim koracima poduzetim na provođenju preporuka sadržanim u njima. Također, podstiče državu članicu da angažira nevladine organizacije i druge članice civilnog društva u procesu rasprava na državnoj razini prije dostavljanja sljedećeg periodičnog izvještaja.

AKTIVNOST	Preporuke UN komiteta usvojene na sjednici Vijeća ministara BiH i dostavljene svim nadležnim organima uprave BiH, vladama entiteta, Parlamentarnoj skupštini BiH, Ombudsmenima BiH, NVO. Objava na veb stranici na engleskom i službenim jezicima u BiH.
MJERE	Priprema Okvirnog plana aktivnosti za izradu izvještaja po ICESR UN Komiteta koji će se dostaviti Vijeću ministara BiH. Odgovor na Preporuke UN Komiteta će biti sastavni dio periodičnog izvještaja.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, ostala ministarstva i organi uprave BiH, entitetske vlade i nadležna ministarstva, Vlada Brčko Distrikta BiH, NVO.
METOD	Rad u ekspertnim grupama, seminari, savjetovanja, medijske kampanje i veb oglašavanje, analiza i prikupljanje podataka i dr
ROK	Kontuirano -2010. god.

Preporuka br 53.

Konačno, Komitet traži od države članice da dostavi svoj sljedeći periodični izvještaj do 30. juna/lipnja 2010. godine.

AKTIVNOST	Priprema periodičnog izvještaja
MJERE	Prikupljanje i obrada podataka
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
METOD	Rad u ekspertnim grupama
ROK	Kontuirano -2010. god.

II - AKTIVNOSTI ZA IZRADU PERIODIČNIH IZVJEŠTAJA O IMPLEMENTACIJI MEĐUNARODNOG PAKTA O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA.

Preporukom broj 52. Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava UN traži od države članice da preporuke proslijedi svim nivoima društva, te da u svom sljedećem izvještaju obavijesti Komitet o svim koracima poduzetim na provođenju preporuka uz angažovanje NVO/obaveza Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice/.

Preporukom broj 53. Komitet traži od države članice da dostavi svoj sljedeći izvještaj do 30. juna 2010. godine /obaveza Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH /.

Agencija za ravnopravnost spolova nadležna je da pripremi odgovore za preporuke broj: 33, 34.

Ministarstvo pravde je nadležno ministarstvo za pripremu odgovora uz saradnju sa nadležnim entitetskim ministarstvima za preporuke broj: 43.

Pomenuta ministarstva trebaju **hitno** a najkasnije do jula 2008. godine organizovati sastanke sa predstavnicima resornog ministarstva i pokrenuti inicijative za donošenje propisa ili promjenu postojeće legislative, promjenu mjera i utvrđivanje budžeta za planirane namjene.

II

OKVIRNI PLAN AKTIVNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU PREPORUKA UN KOMITETA ZA LJUDSKA PRAVA

I

Inicijalni izvještaj o primjeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (ICCPR za period 1994-2004. godine) je u skladu sa Smjernicama na transparentan način, prezentovao aktualno stanje građanskih i političkih prava u BiH.

BiH je sukcesijom 01.09.1993. godine ratifikovala ovaj međunarodni dokument („Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori“, br. 7/71). Nakon dvije godine BiH je ratifikovala i Fakultativne protokole uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima.

Član 40. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, obavezuje državu članicu na podnošenje izvještaja o mjerama kojima se implementiraju prava priznata ovim Paktom, kao i postignutim rezultatima u ostvarivanju tih prava. Bosna i Hercegovina je izradom Inicijalnog izvještaja ispunila pomenutu obavezu.

U skladu sa članom 40. Pakta o građanskim i političkim pravima UN Komitet za ljudska prava je razmatrao Inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine (CCPR/C/BiH/1), na svojim 2402., 2403., i 2404. sastancima (CCPR/C/SR.2402,2403 i 2404), održanim 18. i 19. oktobra 2006. godine, i usvojio sljedeća zaključna razmatranja na 2419. sastanku (CCPR/C/SR.2419), održanom 1. novembra 2006. godine.

II - Zaključne napomene Komiteta za ljudska prava.

Preporuka broj 8.

Država članica treba ponovo započeti razgovore o ustavnim promjenama na transparentan način i na širokim osnovama participiranja uključiti sve činioce, sa ciljem usvajanja izbornog sistema koji garantuje jednako uživanje prava svim građanima prema članu 25. Pakta, bez obzira na njihovu nacionalnost.

AKTIVNOST	<p>1. Sačinjena je Informacija o preduzetim aktivnostima Bosne i Hercegovine u skladu sa preporukama Komiteta UN za ljudska prava – paragrafi 8, 14, 19. i 23. zaključnih napomena, načinjenih nakon razmatranja Inicijalnog izvještaja Bosne i Hercegovine pred Komitetom za ljudska prava 18. i 19. oktobra 2006. godine.</p> <p>2. Razgovori o ustavnim promjenama treba nastaviti. To je jedan od uslova za potpisivanje SSP i pridruživanju EU, (Pripadnike nacionalnih manjina i tzv „ostali“ u odredbama Ustava i Izbornog zakona BiH treba izjednačiti sa konstitutivnim narodima (aktivno i pasivno biračko pravo može se garantovati svim građanima u BiH).</p> <p>3. Agencija za ravnopravnost spolova je organizovala Regionalnu konferenciju, čiji je cilj bila razmjena iskustava vezanih za ustavna rješenja u segmentu ljudskih prava sa posebnim osvrtom na: ravnopravnost spolova, prava osoba sa invaliditetom i prava nacionalnih manjina.</p>
MJERE	<p>1. Izmjena Ustava BiH i Izbornog zakona BiH koji garantuje jednako uživanje prava svim građanima prema članu 25. Pakta, bez obzira na njihovu nacionalnost.</p> <p>2. Rad na izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH koji će omogućiti pripadnicima nacionalnih manjina u BiH da na osnovu procentualnog učešća u ukupnom broju stanovnika ostvaruju svoja izborna prava na lokalnim nivoima.</p> <p>3. Značajnije uključivanje i jačanje kapaciteta NVO koje okupljaju pripadnike nacionalnih manjina u manjinske zajednice u BiH.</p>
NOSIOCI	<p>1. Ministarstvo pravde i entitetska ministarstva pravde (rad na Izvještaju).</p> <p>2. Zajednička komisija oba doma Parlamentarne skupštine BiH, Ministarstvo pravde, entitetska ministarstva pravde.</p> <p>Partner: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice</p>
METOD	<p>1. Aktivnosti na pripremi Prijedloga periodičnog izvještaja</p> <p>2. Lobirati za izjednačavanje položaja „ostalih“ sa konstitutivnim narodima BiH.</p>
ROK	Rok za reformu Ustava BiH i donošenje izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH: u drugoj polovini 2008. godine.

Preporuka broj 9.

Država članica bi trebala dati veliki publicitet odredbama Pakta, inter alia, prevodenjem istog na zvanične jezike Bosne i Hercegovine, i poboljšavajući obuku za sudije, tužioci i pravnike o primjeni Pakta.

AKTIVNOST	Sačinjene su jezičke varijante teksta Pakta o građanskim i političkim pravima i dostavljene su nadležnim organima vlasti u BiH, entitetima i Brčko Distriktu BiH, sudovima, tužilaštvu, Viskom sudskom i tužilačkom vijeću (VSTV), s zahtjevom da sa obavezama prema Paktu upoznaju niži oblici organizovanja sudova, koji su u domenu nadležnosti VSTV. Dostavljene su im i zaključne napomene UN komiteta i zaključci Vijeća ministara BiH.
MJERE	<p>1. Ponovno dostaviti pismo nadležnim organima sa posebnim osvrtom na obavezu direktne primjene člana 2. Pakta čime bi se podigla svijest o direktnoj primjeni Pakta u sudskom sistemu u BiH.</p> <p>2. Osigurati finansijska sredstva za obuke sudija, tužilaca i pravnika o primjeni Pakta.</p>
NOSIOCI	Ministarstvo pravde i entitetska ministarstva pravde, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvo finansija i trezora i entitetska ministarstva finansija, VSTV.
METOD	<p>Disribucija teksta Pakta o građanskim i političkim pravima prevedenog na tri zvanična jezika BiH (3 jezičke varijane u dva pisma) nadležnim organima vlasti u BiH.</p> <p>Osiguranje finansijskih sredstava za obuku sudija, tužilaca i pravnika</p> <p>Organizovati obuke za sudije, tužioce i pravnike o primjeni Pakta.</p>
ROK	Sredina 2008. godine (očekivanja).

Preporuka broj 10.

Država članica bi trebala intenzivirati svoje napore oko usvajanja sistematskog pristupa ponovnom uspostavljanju međusobnog povjerenja između različitih etničkih grupa i odgovornosti za već počinjena kršenja ljudskih prava.

AKTIVNOST	U skladu sa preporukom UN komiteta dostaviti informaciju Vijeću ministara BiH, Parlamentarnoj skupštini BiH o navedenoj obavezi BiH.
MJERE	1. Dostavljanje informacije Vijeću ministara BiH i Parlamentarnoj skupštini BiH o obavezi prema

	preporuci broj 10. 2. Donošenje propisa o Komisiji za istinu i pomirenje 3. Uspostavljenje Komisije za istinu i pomirenje
NOSIOCI	1. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, 2. Ministarstvo pravde, Ministarstvo sigurnosti BiH, 3. entitetska ministarstva pravde i entitetski MUP-ovi. 4. Saradnja sa Međureligijskim vijećem BiH, Parlamentarna skupština BiH.
METOD	Lobiranje i iniciranje nadležnih za rješavanje ove veoma značajne obaveze BiH
ROK	1. maj/juni 2008. godine 2. i 3. krajem 2008. godine (očekivanja).

Preporuka broj: 11.

Država članica treba harmonizovati sistem kvota u Izbornom zakonu sa propisima iz Zakona o ravnopravnosti spolova i poduzeti specijalne mjere dodatno statutornim kvotama, kako bi poboljšala zastupljenost žena u svim zakonodavnim i izvršnim tijelima.

AKTIVNOST	1. Vijeće ministara BiH je usvojilo Gender akcioni plana BiH (GAP), septembra 2006. godine – poglavlje V, tačka 2. 2. U Izborni zakon BiH ugrađena je kvota od 30% kandidata žena na kandidatskim listama. 3. Agencija za ravnopravnost spolova, u saradnji sa entitetskim gender centrima, izradila je preporuke koje je potrebno inkorporirati u izmjene i dopune Izbornog zakona BiH. Navedene preporuke su dostavljene i Centralnoj izbornoj komisiji BiH.
MJERE	Uskladiti Izborni zakon BiH sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH, kako bi se pojačale mjere za veću zastupljenost žena u izbornim tijelima i na kandidatskim listama, kao i na funkcijama u procesu donošenja odluke u državnoj upravi, pravosuđu i funkcijama u državnim kampanjama, u zakonodavnim i izvršnim tijelima na svim nivoima vlasti između ostalog, putem implementacije Zakona o ravnopravnosti spolova. Organizovati obuke sindikata, privatnih preduzeća i političkih partija kako bi se unaprijedio položaj žene.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Agencija za ravnopravnost spolova, zakonodavne komisije na svim nivoima vlasti, Radna grupa za izmjene i dopune Izbornog zakona i nadležna entitetska ministarstva i kantonalna ministarstva, Gender centri entiteta, međunarodne i NVO koje se bave pitanjem prava žena u BiH.
METOD	1. Preduzeti specijalne mjere i aktivnosti kako bi se osigurala zadovoljavajuća kvota žena kandidata na kandidatskim listama i poboljšala zastupljenost žena u svim zakonodavnim i izvršnim tijelima i 2. podizanje svijesti žena kao dijela biračkog tijela o zastupljenosti žena u zakonodavnim i izvršnim tijelima vlasti
ROK	septembar, 2008. godine

Preporuka broj: 12.

Država članica treba osigurati djelotvorno sprovođenje zakona o suzbijanju porodičnog nasilja, intenzivirati obuku za sudije, tužioce i osoblje za sprovođenje zakona o primjeni takve legislative, kao i bolničkog i drugog osoblja koje radi sa žrtvama porodičnog nasilja i zlostavljenjem djece, uvesti standardne procedure za prikupljanje medicinskih dokaza o porodičnom nasilju, i poboljšati programe pomoći za žrtve i pristup djelotvornom pravnom lijeku.

AKTIVNOST	- Vijeće ministara BiH je usvojilo Gender akcioni plan BiH (GAP), septembra 2006. godine – poglavlje XI, tačke 1.2., 1.6., 1.7., 1.8., 1.10. - Inicijalni izvještaj o nasilju nad djecom 2001-2004. podnešen 2006. godine; - Državna Strategija za borbu protiv nasilja nad djecom, donesena u junu 2007. godine, - Strategija BiH za rješavanje problema Roma, juli 2005. godine GAP za 2006. godinu - BiH,
MJERE	1. Implementacija GAP-a 2. Implementacija Zakona o zaštiti svjedoka i zaštićenih svjedoka na državnom i entitetskom nivou

	<p>3. Ustostava sistema izvještavanja i razmjene informacija putem monitoring mehanizama za praćenje implementacije Strategije nasilja nad djecom i realnog stanja iz te oblasti.</p> <p>4. Izrada nacionalne strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici.</p> <p>5. Implementacija mjera za rehabilitaciju žrtava nasilja. - implementacija GAP-a</p> <p>6. Osigurati punu implementaciju Zakona o zaštiti svjedoka i zaštićenih svjedoka BiH, državnom i entitetskom na nivou, pogotovo u slučajevima u kojima se procesuiraju krivična djela genocida, krivična djela protiv čovječnosti, tj ratni zločini, kako bi se zaštitila osnovna ljudska prava (npr. pravo na život) svjedoka u postupku kao osobe koje svojim iskazom pomaže dovođenje počinioca tako teških krivičnih djela pred lice pravde. Osigurati dodatna sredstva iz Budžeta BiH i entiteta za djelotvornu implementaciju pomenutih zakona, kao i pojačati kadrovsku strukturu sudova u BiH koji se bave procesuiranjem navedenih krivičnih djela.</p> <p>7. Uspostava sistema izvještavanja i razmjene informacija putem monitoring mehanizama za praćenje implementacije Strategije nasilja nad djecom i realnog stanja iz te oblasti.</p> <p>8. Izrada nacionalne strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici.</p> <p>9. Implementacija mjera za rehabilitaciju žrtava nasilja.</p>
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Agencija za ravnopravnost spolova, Sud BiH, okružni sudovi u RS-u, kantonalni sudovi u FBiH, Ministarstvo finansija i trezora i entitetska ministarstva finansija, Ministarstvo pravde, Ministarstvo sigurnosti, nadležna entitetska ministarstva pravde i unutrašnjih poslova.
METOD	Konferencije za štampu, okrugli stolovi, seminari, radionice, objave, obuka sudija, tužilaca i bolničkog osoblja.
ROK	Kontinuirano do 2010. godine

Preporuka broj: 13.

Država članica treba osigurati dovoljno sredstava i kadrova okružnim i kantonalnim sudovima koji sude ratne zločine i osigurati djelotvornu primjenu državnog i entitetskih zakona o zaštiti svjedoka.

AKTIVNOST	Implementacija Zakona o zaštiti svjedoka i zaštićenih svjedoka na državnom i entitetskom nivou.
MJERE	<p>1. Osigurati punu implementaciju Zakona o zaštiti svjedoka i zaštićenih svjedoka BiH pogotovo u slučajevima u kojima se procesuiraju krivična djela genocida, krivična djela protiv čovječnosti, tj ratni zločini, kako bi se zaštitila osnovna ljudska prava (npr. pravo na život) svjedoka u postupku kao lice koje svojim iskazom pomaže dovođenje počinioca tako teških krivičnih djela pred lice pravde.</p> <p>2. Osigurati dodatna sredstva iz Budžeta BiH i entiteta za djelotvornu implementaciju pomenutih zakona, kao i pojačati kadrovsku strukturu sudova u BiH koji se bave procesuiranjem navedenih krivičnih djela.</p>
NOSIOCI	Ministarstvo pravde, Ministarstvo sigurnosti, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, VSTV, nadležna entitetska ministarstva pravde i unutrašnjih poslova. Sud BiH, Okružni sud RS-a, kantonalni sudovi u FBiH, Ministarstvo finansija i trezora BiH i entitetska ministarstva finansija
METOD	<p>1. Osiguranje potrebnih finansijskih sredstava,</p> <p>2. Adekvatna obuka kadrova</p>
ROK	Kontinuirano do 2010. godini

Preporuka broj: 14.

Država članica treba preduzeti trenutne i djelotvorne akcije da istraži sve neriješene slučajeve nestalih lica i osigura bez odgode da Institut za nestala lica postane potpuno operativan, a u skladu sa odlukom Ustavnog Suda od 13. augusta 2005. godine. Također, treba osigurati da centralna baza podataka nestalih lica bude finalizirana i verifikovana, da Fond za podršku porodicama nestalih lica bude osiguran, te da plaćanja porodicama počnu što je prije moguće.

AKTIVNOST	<p>- Sačinjena je Informacije o preduzetim aktivnostima Bosne i Hercegovine u skladu sa preporukama Komiteta UN za ljudska prava – paragrafi 8, 14, 19. i 23. zaključnih napomena, načinjenih nakon razmatranja Inicijalnog izvještaja Bosne i Hercegovine pred Komitetom za ljudska prava 18. i 19. oktobra 2006. godine.</p> <p>- Osiguranje dovoljnih finansijskih sredstava za sve aktivnosti Instituta za nestale osobe,</p>
------------------	---

	- Izmjena i dopuna Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Sl. novine FBiH“, br. 39/99, 54/04 i 39/06).
MJERE	Iniciranje izmjena i dopuna entitetskih zakona iz oblasti socijalne zaštite, invalidske zaštite, zaštite porodice i to u smislu da se žrtve psihičke torture izjednače u statusu sa civilnim žrtvama rata (u FBiH donesen je Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Sl. novine FBiH“, br. 39/99, 54/04 i 39/06), koji je žrtvama silovanja dao status civilne žrtve rata. Zaživljavanje Fonda za podršku porodicama nestalih osoba.
NOSIOCI	Institut za nestale osobe BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvo civilnih poslova, nadležna ministarstva entiteta iz oblasti socijalne MKC i NVO.
METOD	Saradnja kroz radne grupe uz prethodno postizanje političkog konsenzusa. Osiguranje finansijskih sredstava kako bi se što prije počelo sa pružanjem finasijske podrške porodicama nestalih osoba.
ROK	1. godinu dana od podnošenja inicijalnog izvještaja 2. do kraja 2008. godine

Preporuka broj: 15.

Država članica mora osigurati da žrtve psihičke torture dobiju status civilne žrtve rata u oba entiteta, te da lične invalidnine koje dobijaju civilne žrtve rata budu usklađene među entitetima i kantonima, te izjednačene sa ličnim invalidninama boraca učesnika rata. Država članica treba uključiti u svoj sljedeći periodični izvještaj ažurirane statističke podatke o broju žrtava psihičke torture i/ili seksualnog nasilja koji primaju invalidnine, te da podaci budu razvrstani prema spolu, starosti, nacionalnosti i prebivalištu, kao i visini takvih naknada.

AKTIVNOST	1. Usvojen je zakon Federacije BiH, ali nije postignuto izjednačavanje civilnih i vojnih žrtava rata. 2. Vijeće ministara BiH je usvojilo Gender akcioni plana BiH, septembra 2006. godine. <i>Napomena: Preporuka 38. UN CEDAW Komiteta, na Inicijalni, drugi i treći periodični izvještaj BiH, inkorporirana je u GAP BiH.</i>
MJERE	Donošenje adekvatnih zakonskih rješenja (iniciranje izmjena i dopuna entitetskih Zakona iz oblasti socijalne zaštite, invalidske zaštite, zaštite porodice i to u smislu da se žrtve psihičke torture izjednače u statusu sa civilnim žrtvama rata (u FBiH donesen je Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Sl. novine FBiH“, br. 36/99, 54/04 i 39/06, koji je žrtvama silovanja dao status civilne žrtve rata. 2. Uspostava baze podataka, 3. Osiguranje finansijskih sredstava za pomoć žrtvama nasilja, psihičke torture i/ili seksualnog nasilja. 4. Implementacija GAP-a – Poglavlje VII- Socijalna inkluzija: - razviti strategiju za interdisciplinarni pristup u radu s civilnim žrtvama rata (naročito žrtvama seksualnog nasilja), omogućivši im, de facto, određene prednosti i prava na zdravstveno rehabilitovanje, psihološku pomoć, te pravnu pomoć - inicirati izradu politika za osobe s invaliditetom, uvažavajući specifične potrebe - žena i muškaraca i osigurati jednak nivo pristupa uslugama i adekvatnoj zaštiti: Implementacija poglavlje VII – Socijalna inkluzija kroz aktivnosti: a) Zaštiti žene koje su bile civilne žrtve seksualnog nasilja za vrijeme konflikta, putem državnog zakona ili alociranjem finansijskih sredstava za adekvatnu socijalnu pomoć, uključujući zdravstveno osiguranje i smještaj, na način da njihova prava budu zagarantovana u cijeloj državi na istom nivou kao i prava vojnih žrtava rata, b) Razmotriti postojeće propise i planove za pitanje smještaja žena civilnih žrtava rata i raseljenih osoba, kako bi se spriječili dalji oblici indirektno diskriminacije.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Agencija za ravnopravnost spolova, gender centari F BiH i RS, entitetska ministarstva rada i socijalne politike/zdravlja i socijalne zaštite, ministarstva zdravstva i boračko invalidske zaštite, Odjel za zdravstvo, javnu sigurnost i ostale usluge, Odjel za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja Brčko Distrikta BiH, kantonalna ministarstva rada i socijalne politike, kantonalna ministarstva zdravstva, centri za socijalni rad, zdravstvene ustanove, komisije za jednakopravnost spolova u zakonodavnoj vlasti na svim nivoima.
METOD	Saradnja kroz radne grupe uz prethodno postizanje političkog konsenzusa. Osiguranje potrebnih finansijskih sredstava

ROK	Kontinuirano do 2010. godine
------------	------------------------------

Preporuka broj: 16.

članica treba osigurati da počinioci djela trgovine ljudima budu djelotvorno krivično gonjeni; sudije, tužioci i službenici za sprovođenje zakona budu obučeni o primjeni standarda borbe protiv trgovine ljudima i korupcije; osigura potrebne fondove iz državnog budžeta za programe pomoći žrtvama i podrške svjedocima; poduzme djelotvorne mjere za borbu protiv eksploatacije djece, posebno romske djece i druge djece manjinskih nacionalnosti u svrhu uličnog prosjačenja ili drugih vrsta prisilnog rada.

AKTIVNOST	<p>1. Državni akcioni plana za borbu protiv trgovine ljudima za 2001-2003 i 2005-2007. godine.</p> <p>2. Članom 54. Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Sl. novine FBiH“, br. 36/99, 54/04 i 39/06) je definisan pojam civilne žrtve rata, koji uključuju i mentalno oštećenje kao značajno narušenje zdravlja osobe, a članom 5. Zakona o izmjenama i dopunama navedenog zakona iz 2006. godine, kao posebne kategorije civilnih žrtava rata smatraju se lica koja su preživjela seksualno zlostavljanje i silovanje.</p> <p>3. Preduzme djelotvorne mjere za borbu protiv eksploatacije djece, posebno romske djece i druge djece manjinskih nacionalnosti.</p> <p>Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je usvojilo Gender akcioni plana BiH, septembra 2006. godine.</p> <p><i>Preporuka 28. UN CEDAW Komiteta, na Inicijalni, drugi i treći periodični izvještaj BiH, inkorporirana je u GAP BiH</i></p>
MJERE	<p>1. Državni akcioni plana za borbu protiv trgovine ljudima za 2008-2012. godine.</p> <p>2. Obuka sudija, tužilaca policajaca i osoblja zaposlenog u centima za socijalni rad, za sprovođenje zakona</p> <ul style="list-style-type: none"> - osigura potrebne fondove iz državnog budžeta za programe pomoći žrtvama i podrške svjedocima. <p>Organizovanje adekvatne poduke u nastavne planove i programe iz oblasti sprečavanja trgovine ljudima.</p> <p>Usvajanje i podnošenje izvještaja o CRC fakultativnim protokolima i prezentovanje istih pred nadležnim komitetom.</p> <p>Donošenje revidiranog Akcionog plana za djecu 2002-2010. god. gdje će biti naglašeni nosioci, metod i rokovi u cilju osiguravanja ovim grupama djece adekvatnog životnog standarda koji uključuju zdravstvenu zaštitu i obrazovanje.</p> <p>Izmjena krivičnog zakonodavstva i Uspostava baze podataka.</p> <p>Sistem podrške blagovremenog upisa u matične knjige rođenih djece kako bi se izbjegle eventualne zloupotrebe.</p> <p>Implementacija GAP-a – Poglavlje XI-Nasilje u porodici, nasilje na osnovu spola, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i trgovina osobama (trafficking):</p> <ul style="list-style-type: none"> -sarađivati sa državnim koordinatorom za borbu protiv trgovine ljudima i učestvovati u organizaciji obuka za stručna lica uključena u borbu protiv trgovine ljudima, -Promovisati prava žena i boljim informisajem žena, djevojaka i djevojčica o pojavi trgovine licima; raditi na podizanju svijesti, naročito kod ugroženih kategorija (izbjeglice, raseljena lica, povratnice, žene, djevojke i djevojčice koje pripadaju nacionalnim manjinama, one koje žive u siromaštvu ili nerazvijenim i seoskim područjima), te ovim kategorijama osigurati pristup institucijama koje pružaju pomoć licima-žrtvama nasilja uzrokovanog prostitucijom i trgovinom ženama. <p>Implementacija poglavlje XI-Nasilje u porodici, nasilje na osnovu spola, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i trgovina osobama (trafficking) kroz aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Razviti strategiju kako bi se poboljšala ekonomska situacija žena i nivo njihove Svijesti, kako ne bi bile ovisne o trgovcima ljudima, te pojačala socijalna pomoć kao i mjere za rehabilitaciju i reintegraciju žena i djevojčica koje su bile žrtve trgovine osobama, -Razviti strategiju kako bi se zaštitile žene iz Bosne i Hercegovine koje su bile žrtve interne trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, kao i žrtve trgovine ljudima u neke druge svrhe osim prostitucije, -Pripremati izvještaje koji sadrže opsežne informacije i podatke o trgovini ženama i djevojčicama, kao i analize o oblicima pojave trgovine ženama u BiH i poduzetim mjerama za suzbijanje novih trendova u ovoj oblasti, -Kažnjavati trgovce ljudima, osiguravši potpunu podršku žrtvama trgovine ljudima da svjedoče, kao i zaštitu prije, za vrijeme i poslije suđenja.

NOSIOCI	Ministarstvo sigurnosti, Ured državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije u BiH, nadležni entitetski MUP-ovi, Ministarstvo finansija i trezora BiH i entitetska ministarstva finansija. Partneri: entitetska ministarstva rada i socijalne zaštite/politike, entitetska ministarstva pravde i NVO Ministarstvo sigurnosti, Ured državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije u BiH, nadležni entitetski MUP-ovi, Ministarstvo finansija i trezora i entitetska ministarstva finansija. Partneri: entitetska ministarstva rada i socijalne zaštite/politike, entitetska ministarstva pravde i NVO.
METOD	<i>Usvajanje Državnog akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima za 2008-2012. godine</i> Preduzimanje djelotvornih mjera za borbu protiv eksploatacije djece, posebno romske djece i druge djece manjinskih nacionalnosti u svrhu sprečavanja uličnog prosjačenja ili drugih vrsta prisilnog rada, podizanje svijesti, publikovanje brošura, uspostavljanje programa pomoći žrtvama trgovine.
ROK	Prijedlog Državnog akcionog plana je u proceduri pred Vijećem ministara. Kontinuirano do 2010/ 2012. godine

Preporuka broj: 17.

Država članica treba osigurati da svi službenici koji vrše sprovođenje zakona pruže potpunu implementaciju prava osobama lišenih slobode, te da takvim osobama bude garantirano i pravo na ravnopravnost stranaka u postupku.

AKTIVNOST	Krivično zakonodavstvo BiH sadrži načelo ravnopravnosti stranaka u postupku (članovi 5. i 14. Zakona o krivičnom postupku BiH, "Sl. glasnik BiH" broj: 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06 i 76/06).
MJERE	1. Izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva BiH i entiteta i 2. Edukacija osoblja u pritvorskim jedinicama
NOSIOCI	Ministarstvo pravde i entiteta, Ministarstvo sigurnosti, MUP-ovi entiteta PARTNER: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
METOD	Organizovanje edukativnih seminara iz oblasti ljudskih prava i prava pritvorenika za ovlašteno osoblje PJ u cilju podizanja svijesti istih
ROK	Kontinuirano do 2010. godine

Preporuka broj: 18.

Država članica treba razmotriti brisanje nejasnog koncepta javne sigurnosti ili sigurnosti imovine kao osnove za određivanje istražnog pritvora iz Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine.

AKTIVNOST	Izmjena člana 132. stav 1. tačka d. Zakona o krivičnom postupku BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07 i 15/08)
MJERE	Iniciranje izmjene i dopune Zakona o krivičnom postupku BiH
NOSIOCI	Ministarstvo pravde, Ministarstvo sigurnosti, MUP-ovi entiteta PARTNER: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
METOD	Iniciranje, dostavljanje dopisa u skladu sa preporukama
ROK	Kontinuirano do 2010. godine

Preporuka broj: 19.

Država članica treba poboljšati materijalne i higijenske uslove u pritvorskim ustanovama, zatvorima i institucijama za mentalno oboljele u oba entiteta i osigurati odgovarajući nivo osoblja, redovite vježbe i vanpritvorske aktivnosti za zatvorenike, kao i odgovarajući tretman mentalno oboljelih pacijenata. Treba premjestiti sve pacijente iz Forenzičko-psihijatrijskog odjela zeničkog zatvora, i s tim u vezi, osigurati da Psihijatrijska bolnica u Sokocu ispunjava sve međunarodne standarde.

<u>AKTIVNOST</u>	1. Izrada Informacije Komitetu za ljudska prava (Preporuka broj: 8, 14.) 2. Obnova prostorija Centaralnog zatvora u Sarajevu.
<u>MJERE</u>	Gradnja državnog zatvora na lokaciji u Lukavici. Završetak obnove Psihijatrijske klinike na Sokocu, ispunjavanjem predviđenih međunarodnih standarda i početak rada Klinike. Obuka osoblja zaposlenog u zatvorsnim jedinicama, osiguranje odgovarajućeg tretmana mentalno oboljelim zatvorenicima, poboljšanje uslova u pritvorskim jedinicama, zatvorskim ustanovama i odjeljenjima za smještaj maloljetničkim prestupnicima. Obnova paviljona u fočanskom i zeničkom zatvoru.
<u>NOSIOCI</u>	1. Ministarstvo pravde, Ministarstvo sigurnosti, entitetski MUP-ovi i ministarstva pravde.. 2. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice PARTNERI: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
<u>METOD</u>	1. Izrada Informacije BiH Komitetu za ljudska prava. 2. Pronalaženje rješenja pozitivnog sukoba nadležnosti u čijoj ingerenciji će se nalaziti Psihijatrijska klinika Sokolac Pronalaženje rješenja pozitivnog sukoba nadležnosti u čijoj ingerenciji će se nalaziti Psihijatrijska klinika Sokolac.
<u>ROK</u>	1. Godinu dana od podnošenja inicijalnog izvještaja 2. U toku 2008. godine

Preporuka broj: 20.

Država članica treba povećati napore kako bi kreirala neophodne uslove za održiv povratak, i.e. kroz borbu protiv diskriminacije manjinskih povratnika, osiguravajući socijalnu reintegraciju povratnika i jednak pristup zaposlenju, obrazovanju i socijalnim uslugama, javnim uslugama, kao što su voda i struja, te kroz dalje deminiranje terena sa većinskom povratničkom populacijom.

<u>AKTIVNOST</u>	Formirana je interresorna Radna grupa za reviziju Strategije BiH za provođenje Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma. Usvojen je Projekat „Revizija državne baze podataka žrtava mina u BiH“. Potpisan je ugovor o odobravanju grant sredstava Japanske vlade za nabavku opreme za deminiranje.
<u>MJERE</u>	Jačanje svijesti stanovništva u multikulturnom društvu BiH u cilju borbe protiv diskriminacije povratnika. Revizija Strategije BiH za provođenje Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma Realizacija utvrđenih strateških dokumenata BiH i pomoć žrtvama od mina i upozorenja za mine. Realizacija usvojenih projekata
<u>NOSIOCI</u>	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Fond za povratak BiH, MCP BiH, MAC, entitetska ministarstva socijalne zaštite, NVO, Ministarstvo sigurnosti, MAC BiH, Ministarstvo civilnih poslova, Društvo crvenog krsta/križa BiH i NVO
<u>METOD</u>	Izraditi plan reintegracije povratnika u mjesta prijeratnog prebivališta koji bi obuhvatao jednak pristup radu, obrazovanja (aktivnosti za ukidanje pojave “dvije škole pod jednim krovom“, kao primjera očite diskriminacije), socijalnim uslugama, električnoj energiji i vodosnabdijevanju uz preduslov deminiranja terena Izrada projekata za dobivanje međunarodne pomoći, radionice za pomoć žrtvama od mina. Medijske kampanje za podizanje svijesti o opasnostima od mina, eksperne grupe i dr.

ROK	Kontinuirano 2010. godine
------------	---------------------------

Preporuka broj: 21.

Država članica treba nastaviti sa ukidanjem kolektivnih centara za raseljene osobe i osigurati odgovarajuće alternativne stanove licima koji žive u takvim centrima.

AKTIVNOST	<p>Formirana je interesorna Radna grupa sa 10 podgrupa za reviziju Strategije BiH za provođenje Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma, sačinjen je Nacrt ovog dokumenta.</p> <p>BiH vlasti obavezale su se da će u skladu sa članom 2. Aneksa VII Mirovnog sporazuma za BiH (Dejton) u okviru svoje nadležnosti preduzeti mjere kako bi se stvorili ekonomski, politički i socijalni uslovi koji će doprinijeti dobrovoljnom povratku i harmoničnoj reintegraciji izbjeglica i raseljenih lica u mjesta ranijeg prebivališta, bez davanja prvenstva bilo kojoj povratničkoj grupi.</p> <p>To se u praksi i čini. Vlade entiteta i Brčko Distrikta BiH izdvajaju znatna budžetska sredstva za te namjene.</p> <p>Osobe koje se nalaze u tzv. tranzitno-prihvatnim odnosno kolektivnim centrima treba osigurati ili adekvatan alternativni smještaj ili „ODRŽIV“ povratak. To iz razloga što se u BiH još uvijek u kolektivnim centrima nalazi veliki broj porodica.</p>
MJERE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osiguranje uslova za održiv povratak izbjeglice i raseljenih osoba 2. Implementacija revidirane Strategije - osiguranje uslova za održiv povratak izbjeglice i raseljenih osoba 3. Implementacija revidirane Strategije
NOSIOCI	<p>Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, nadležna entitetska ministarstva za izbjeglice i raseljena lica, Brčko Distrikt BiH (nadležne službe).</p> <p>PARTNERI: Ministarstvo finansija i trezora, entitetska ministarstva finansija, Ministarstvo civilnih poslova, entitetska ministarstva zdravlja i socijalne zaštite i NVO sektor</p>
METOD	Rad u 10 ekspertnih grupa
ROK	kontinuirano do 2010. godine

Preporuka broj: 22.

Država članica treba ukloniti administrativne prepreke i nadoknade kako bi osigurala da svi Romi imaju pristup ličnim dokumentima, uključujući i rodne listove, koji su im potrebni kako bi imali zdravstveno osiguranje, socijalnu zaštitu, obrazovanje i druga osnovna prava.

AKTIVNOST	Strategija Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH koordiniralo je kako nadležne entitetske organ i organe Brčko Distrikta BiH tako i romska udruženja da bi se osigurao upis novorođene romske djece u matične knjige rođenih.
MJERE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Implementacija Nacionalne strategije o problemima Roma, 2. Izrada akcionog plana o upisu u matične knjige rođenih i osiguranje drugih ličnih dokumenata, zdravstvenu zaštitu romske nacionalne manjine. (praćenog akcionim planovima za socijalnu zaštitu, stambeno zbrinjavanje i obrazovne potrebe), 3. Jačanje svijesti o Romima, kao članovima BiH društva kako bi se predupredije predrasude o Romima, 4. Okončanje postupka ratifikacije Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima. 5. Izrada akcionog plana za zdravstvenu zaštitu romske nacionalne manjine. (praćenog akcionim planovima za zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje i obrazovne potrebe),
NOSIOCI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH, Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj skupštini BiH 2. Ministarstvo civilnih poslova (CIPS Projekat), entitetska i kantonalna ministarstva obrazovanja, socijalne zaštite, nadležni entitetski MUP-ovi <p>PARTNERI: NVO i udruženja Roma u BiH</p>
METOD	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dostavljanje akcionih planova na usvajanje Vijeću ministara BiH 2. Okončanje postupka ratifikacije Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima. 3. Prikupljanje i obrada podataka od strane omladinskog i romskog nevladinog sektora 4. Medijske kampanje o potrebi upisa romskog stanovništva u matične knjige rođenih.

ROK	U toku 2008. godine
------------	---------------------

Preporuka broj: 23.

Država članica treba ponovo razmotriti plan izmještanja romskog naselja u Butmiru, uzimajući u obzir prava stanovnika naselja koje postoji preko 40 godina, kao i alternativna rješenja kako bi spriječila zagađenje korištenje vode. Podsjećamo državu članicu da bilo kakvo izmještanje mora biti izvršeno na nediskriminirajući način i mora biti u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava, uključujući i prava pojedinaca na pravni lijek, kompenzaciju, kao i dodjelu alternativnih stambenih jedinica.

AKTIVNOST	1. Sačinjena je Informacija o preduzetim aktivnostima Bosne i Hercegovine u skladu sa preporukama Komiteta UN za ljudska prava – paragrafi 8, 14, 19. i 23. zaključnih napomena, načinjenih nakon promatranja Inicijativnog izvještaja Bosne i Hercegovine pred Komitetom za ljudska prava 18. i 19. oktobra 2006. godine o provođenju Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Informacija, usvojena na 38. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 31.01.2008. godine
MJERE	1. Izgradnja stambenih objekata za stanovanje romskog naselja Butmir tako što će se istima dodijeliti lokacije za izgradnju stambenih objekata na devet općina Kantona Sarajevo (jedan objekat sa 4 stambene jedinice – ukupno 11 jedinica). 2. Realizacija Akcionog plana za stambeno zbrinjavanje Roma.
NOSIOCI	Ministarstvo za stambena pitanja Kantona Sarajevo i nadležne službe općina. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Vijeće Roma BiH, SIDA – Švedska.
METOD	1. Usvojiti Akcioni plan za stambeno zbrinjavanje Roma. 2. Preduzeti mjere i aktivnosti u cilju rješavanja elementarnih egzistencijalnih problema romske populacije u BiH.
ROK	Do kraja 2008. godine

Preporuka broj: 24.

Država članica treba intenzivno poduzimati programe javnog informiranja kako bi spriječila predrasude o Romima u društvu. Također, treba uključiti u svoj sljedeći periodični izvještaj detaljne informacije o preduzetim mjerama u smislu sprovođenja lingvističkih i obrazovnih prava Roma koji su zaštićeni prema Zakonu o zaštiti prava lica koja pripadaju nacionalnim manjinama, djelotvornosti takvih mjera, broju romske djece koja dobivaju nastavu na svom jeziku i o svojoj kulturi, razvrstanih po spolu, starosti, mjestu prebivališta, kao i o broju nastavnih sati po sedmici.

AKTIVNOST	Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je usvojilo Gender akcioni plana BiH, septembra 2006. godine. Preporuke 24. i 32. UN CEDAW Komiteta, na Inicijalni, drugi i treći periodični izvještaj Bosne i Hercegovine, inkorporirane su u GAP BiH
MJERE	1. Okončanje postupka ratifikacije Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima 2. Implementacija GAP-a – Poglavlje IX-Cjeloživotno obrazovanje: -osmisliti dodatne programe koji motiviraju žene i muškarce, a naročito pripadnike/ce manjina i vulnerabilnih grupa da nastave školovanje, u saradnji s Ekspertnim timom za gender analizu nastavnih planova i programa. Implementacija poglavlja IX – Cjeloživotno obrazovanje kroz aktivnosti: 3. Osmisliti i pokrenuti što veći broj kurseva sa raznovrsnim programima, koji su prilagođeni potrebama žena za doedukaciju/dokvalifikaciju i usavršavanje (programi bi trebali biti usmjereni na žene koje pripadaju vulnerabilnim grupama, zaposlene žene, nezaposlene žene, žene koje su napustile školu itd). 4. Razviti strategiju kako bi se osigurala konzistentnost u mogućnostima obrazovanja za oba

	spola u oba entiteta Bosne i Hercegovine, uključujući ruralna područja i marginalizirane grupe žena i djevojčica, naročito Romkinja, omogućavajući raznolikost obrazovnog i profesionalnog izbora za žene i muškarce.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova , Odbor za Rome Vijeća ministara BiH Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske, Federalno ministarstvo naobrazbe i znanosti, Federalno ministarstvo kulture i sporta, Odjel za naobrazbu u Vladi Distrikta Brčko, obrazovnopedagoški zavodi na svim nivoima, kantonalna ministarstva naobrazbe, obrazovne ustanove.
METOD	Educirati adekvatno obučeni nastavnici koji bi nastavu izvodio na romskom jeziku pripadnicima romske nacionalne manjine, te na taj način ispoštovao ustavno pravo na upotrebu vlastitog jezika i pisma.
ROK	Kontinuirano 2010/2012. godine

Preporuka broj: 25.

Država članica treba preduzeti djelotvorne mjere kako bi eliminirala takve diskriminatorne prakse i implementirala odluku Ustavnog suda od 31. marta 2006. godine, koja se tiče upotrebe zastave, grba i himne.

AKTIVNOST	Djelimičnom Odlukom Ustavnog suda BiH, broj: 04.04 od 31.03.2006. godine naloženo je uklanjanje grba i himne Republike Srpske i zastave i grba Federacije BiH jer su simboli neustavni (kose se sa Djelimičnom odlukom Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti naroda na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine) u roku od 6 mjeseci. S obzirom, da naloženo nije ispoštovano u predviđenom roku Ustavni sud je donio Odluku kojom su prestali da važe (stavljani van snage) himna i grb Republike Srpske i grb i zastava Federacije BiH. U toku su konkursi za idejno rješenje za grb i himnu Republike Srpske i za zastavu i grb Federacije BiH
MJERE	Izmjena krivičnog zakonodavstva u smislu zabrane provokativne upotrebe vjerskih i nacionalnih simbola Osiguranje provođenja Odluke Ustavnog suda od 31.03.2006. godine
NOSIOCI	Ministarstvo pravde BiH i entitetska ministarstva pravde PARTNER: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
METOD	Podizanje svijesti stanovništva u BiH kao građanskog društva uz uvažavanje različitosti.
ROK	2010. godina

Preporuka broj: 26.

Komitet određuje 1. novembar 2010. kao datum za podnošenje drugog periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine. Komitet također, zahtjeva da inicijalni izvještaj države članice i dosadašnja **zaključna razmatranja: budu publikovana i široko oglašena na službenim jezicima države članice javnosti kao i sudskim, zakonodavnim i administrativnim vlastima.**

Također, zahtjeva da **drugi periodični izvještaj bude dostupan civilnom društvu i nevladinim organizacijama koje djeluju u zemlji.**

AKTIVNOST	1. Publikovanje i široko oglašen Inicijalni izvještaja ICCPR, oglašen na službenim jezicima BiH javnosti kao i sudskim, zakonodavnim i administrativnim vlastima 2. Izvještaj je na sl. jezicima dostavljen nadležnim institucijama u BiH, postavljen na web site Ministarstva. 3. Informacija BiH je sačinjena (prevedena) i nakon usvajanja na sjednici Vijeću ministara BiH, dostavljen je UN Komitetu za ljudska prava. 4. Informacija je postavljena na web sajt Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice. 5. Drugi periodični izvještaj će biti dostupan civilnom društvu i nevladinim organizacijama koje djeluju u zemlji.
------------------	--

MJERE	Izrada drugog periodičnog izvještaja BiH
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Partneri: Ministarstvo civilnih poslova, Ministarstvo pravde BiH, Ministarstvo sigurnosti, Ustavni sud BiH, FBiH i RS, RAK, i entitetska ministarstva pravde i MUP-ovi, Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Agencija za statistiku, entitetski zavodi za statistiku, ministarstva zdravlja i soc. politike, policija i pravosuđe Brčko Distrikta BiH.
METOD	Izvršena je distribucija Inicijalnog izvještaja o primjeni Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima u BiH. Drugi periodični izvještaj će biti dostupan civilnom društvu i NVO koje djeluju u BiH.
ROK	1. novembar 2010. godine

Preporuka broj: 27.

Prema članu 71. stav 5. Pravilnika Komiteta država članica treba podnijeti unutar roka od godine dana informacije o sprovođenju preporuka Komiteta u stavu 8.,14.,19. i 23. u gornjem tekstu. Komitet zahtjeva od države članice da uključi u svoj sljedeći periodični izvještaj informacije o preostalim preporukama i o samoj implementaciji Pakta.

AKTIVNOST	Informacija o preduzetim aktivnostima BiH u skladu sa preporukama Komiteta UN za ljudska prava – paragrafi 8, 14, 19. i 23. zaključnih napomena, načinjenih nakon promatranja Inicijalnog izvještaja Bosne i Hercegovine pred Komitetom za ljudska prava 18. i 19. oktobra 2006. godine o provođenju Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i dostavljena UN Komitetu za ljudska prava.
MJERE	Informacija je prosljeđena UN Komitetu za ljudska prava. U toku su aktivnosti na implementaciji ostalih preporuka Un komiteta za ljudska prava.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
METOD	Implementacija Pakta
ROK	Realizovano: 06.02.2008. godine

III

OKVIRNI PLAN AKTIVNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU PREPORUKA UN KOMITETA ZA PRAVA DJETETA

I – AKTIVNOSTI PO ZAKLJUČNIM PREPORUKAMA UN KOMITETA ZA PRAVA DJETETA

Bosna i Hercegovina je ratificirala Konvenciju o pravima djeteta (CRC) 1993. godine i uključila je u svoj Ustav koji je uslijedio Dejtonskim mirovnim sporazumom iz 1995. godine. Uključivanjem Konvencije o pravima djeteta u svoj pravni sustav, BiH je preuzela odgovornost u realizaciji aktivnosti koje imaju za cilj implemetiranje Konvencije. Bosna i Hercegovina je, uz to, postala potpisnica Opcionog protokola o uključivanju djece u oružane sukobe i Opcionog protokola o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji iz 2000 godine, a potpisala je i Milenijumsku deklaraciju. Kao zemlja koja još uvijek prevazilazi posljedice rata 1992-1995 godine, Bosna i Hercegovina se danas suočava sa bolnom tranzicijom prema tržišnoj ekonomiji, i teži priključenju EU. Siromaštvo i obrazovni sustav koji uključuje eklatantne primjere etničke segregacije, izostanak sistematskog pristupa zdravstvenoj njezi širom zemlje, neefikasna alokacija sredstava u svrhu socijalne skrbi i veliko prisustvo mina kao direktna posljedica rata, samo su neki od faktora koji ograničavaju puno ostvarivanje dječijih prava širom BiH. Međutim, zemlja je doživjela značajan progres od 2002. godine, u smislu da se pitanjima dječijih prava bave i nacionalna i subnacionalne vlade. Vijeće za djecu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu:

Vijeće za djecu) je uspostavljeno 2002. godine, sa ciljem da prati implementiranje Državnog akcionog plana za djecu za period 2002-2010. godine, koji je sačinjen sukladno WFfC Akcionim planom i njegovim ciljevima. Od svog formiranja Vijeće za djecu je djelovalo u pravcu omogućavanja bliskog monitoringa dječijih prava širom zemlje i kreiranja relevantnih politika da bi se prevazišli izazovi s kojima se suočavaju dječaci i djevojčice širom Bosne i Hercegovine. Vijeće za djecu je aktivne suradnike pronašlo u državnim vladinim i nevladinim partnerima i međunarodnim organizacijama, a u promoviranju dječijih prava primilo je i značajnu podršku UNICEF-a.

Jedna od najznačajnijih promjena u pravcu osiguranja da WFfC ciljevi budu ispunjeni i da CRC bude ispoštovana bilo je usvajanje BH Akcionog plana za djecu za period 2002 – 2010. godine od strane Vijeća ministara BiH, koje ima za cilj jačanje položaja djece u Bosni i Hercegovini. Akcioni plan uključuje opće ciljeve iznesene na Svjetskom samitu za djecu i njime se preuzima obveza da se pozabavi sudskom i zakonodavnom reformom; pitanjima djece u kontaktu sa zakonom; zdravljem i zdravstvenom zaštitom; obrazovanjem; i socijalnom i dječijom zaštitom/skrbi. Prema Akcionom planu, preduslov za jačanje položaja djeteta u Bosni i Hercegovini predstavlja uključivanje svih potencijala u okviru društva na razvijanju dobro promišljene akcije kojom bi se unaprijedili uvjeti življenja u interesu razvoja djeteta kao i svi raspoloživi resursi vladinog i nevladinog sektora, obitelji i pojedinaca. Jedino je takav multidisciplinarni pristup koji zagovara Akcioni plan odgovarajući, uzimajući u obzir visoko rascjepkani administrativni sustav u BiH.

Bosna i Hercegovina je u maju/svibnju 2005. pripremila prezentiraciju i odbranu Prvog, inicijalnog izvješća BiH o implementiranju Konvencije UN o pravima djeteta u BiH pred Komitetom UN o pravima djeteta.

Nakon odbrane dostavljene su Preporuke Komiteta UN-a za prava djeteta, a zatim je uslijedila diseminacija Preporuka svim nadležnim institucijama, organima i tijelima vlasti u BiH, na svim nivoima/razinama njenog organiziranja i održavanje jedne konferencije za štampu istim povodom i sa istim ciljem, u okviru manifestacije „Dječije nedjelja“. Istim povodom organizirana je stručna konferencija o temi „Odgovor države na Preporuke Komiteta UN o pravima djeteta“ krajem listopada/oktobra 2005. g. u Sarajevu i dostavljene preporuke i zaključci sa iste svim učesnicima i pozvanim nadležnim subjektima za njihovo potpuno, neodložno i efikasno implementiranje.

U okviru Vijeća za djecu Bosne i Hercegovine formirane su kao posebne tematske cjeline tri radne skupine/grupe za: odgoj i obrazovanje; dječiju zaštitu; dječiju participaciju i promociju dječijih prava.

Resursursi za sve tri radne skupine/grupe bile su Preporuke Komiteta UN o pravima djeteta i Konvencija UN o pravima djeteta. (Ove radne skupine/grupe su ispunile zadatak).

Pored navedenih radnih skupina/grupa, u 2006. formirane su i radne skupine/grupe za: inoviranje Akcionog plana za djecu BiH i za izradu izvještaja BiH o implementaciji dva fakultativna protokola uz Konvenciju o pravima djeteta koje bi svoje aktivnosti trebale okončati do kraja ožujka/marta 2007. godine. (Ovo kašnjenje je uslijedilo jer nije uspostavljen novi saziv Vijeća za djecu BiH).

II - Ključne preporuke UN Komiteta za prava djeteta

Preporuka br. 1.

Povlačenje BH neslaganja sa Članom 9 CRC, obzirom da ne postoje više razlozi za neslaganje jer je postojeća legislativa koja specificira centre za socijalni rad kao organe prihvatljiva.

AKTIVNOST	Predsjedništvo BiH je donijelo Odluku o povlačenju rezerve na čl. 9. stav 1. Konvencije i obavijestilo MIP BiH radi dostavljanja obavijesti depozitaru Generalnog sekretara UN.
MJERE	
NOSIOCI	

METOD	
ROK	

Preporuka br.2.

Komitet preporučuje dalju harmonizaciju BH zakona sa CRC

AKTIVNOST	<p><i>Doneseni su sljedeći zakoni:</i> Zakon o izmjenama i dopunama zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH („Sl.glasnik BiH“, br. 32/06) Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju BiH (usvojen oktobra 2007., kao i Zakon o Agenciji za predškolsko.) Zakon o dječijoj zaštiti Brčko Distrikta („Službeni glasnik BD“ br.21/05). Zakon o zaštiti od nasilja u porodici RS („Sl. glasnik RS“, br. 118/05) Zakon o dječijoj zaštiti RS („Sl. glasnik RS“ br. 04/02 i 17/08) U toku je procedura za donošenje novog Zakona o socijalnoj zaštiti RS Ostali značajni dokumenti: Značajan dokument koji je sačinjen na državnom nivou od strane BH vlade bila je BiH Srednjoročna strategija razvoja za period 2004-2007/PRSP (MTDS), u suradnji sa IMF i Svjetskom bankom. Uz preporuke o ekonomskom razvoju, strategija pokriva oblasti relevantne za prava djeteta, kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita i socijalna zaštita/skrb, i daje preporuke za postizanje progresu. S ciljem adekvatnog praćenja implementiranja MTDS, Vijeće ministrara BiH je 2004 godine formiralo Jedinicu za ekonomsko planiranje i implementiranje Srednjoročne razvojne strategije (EPPU), koja je administrativno vezana za Ured predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH. Ova jedinica ima za cilj da, zajedno sa relevantnim institucijama, koordinira i prati implementiranje MTDS i ostalih razvojnih strategija; EPPU također igra ulogu u praćenju implementiranja MDGs, gdje je većina MDG indikatora uključena u PRSP. MTDS kao srednjoročna strategija koja se provlačila kroz 2007 godinu treba označiti prekretnicu na pola puta prema ostvarenju MDG ciljeva, koji predstavljaju dugoročnu strategiju do 2015 godine. Komplementarna priroda ove dvije strategije je osigurala da postizanje MDG ciljeva bude verificirano na odgovarajući način. Revizija MTDS strategije je obavljena 2006 godine da bi se reorganizirali sektorski prioriteti i da bi se obezbijedilo više detalja za originalnu, mnogo šire zasnovanu strategiju. Revidirana MTDS strategija, međutim, nije uključivala informacije o praćenju MDG ciljeva i relevantnog napretka. BiH Parlament je 2006 godine odobrio transformiranje EPPU u Direkciju za ekonomsko planiranje (DEP), koja će postati stalno vladino tijelo sa ojačanim mandatom u svrhu kreiranja politike i monitoringa. Kreiranje novog Državnog plana razvoja i Strategije o socijalnom uključivanju je planirano za 2007 godinu, a pokrivati će period od 2008 do 2012 godine. Donesene su i sljedeće strategije: Strategija za borbu protiv maloljetničkog prestupništva u BiH (usvojena 2006 godine), Državna strategija za eliminaciju poremećaja izazvanih nedostatkom joda (IDD) 2006 godine, koja ima za cilj eradikaciju IDD do kraja 2010 godine, Državna Strategija o ranom razvoju djeteta koju je stvorila multi-sektorska radna grupa za pitanja ranog razvoja djeteta a usvojile entitetske vlade 2006 godine, Strategija o uključivanju djece sa posebnim potrebama je odobrena 2006 godine i Strategija protiv nasilja nad djecom (2007.).</p>
MJERE	<p>Naredni koraci u daljnjoj harmonizaciji BH zakona sa CRC bit će predviđeni u izmjenama i dopunama Akcionog plana za djecu BiH Također, izmjene i dopune Državnog akcionog plan za djecu treba uskladiti sa novim državnim planom razvoja i Strategijom o socijalnom uključivanju za 2008 – 2012 g., i ovi dokumenti trebaju sadržavati mjere socijalne skrbi/zaštite i zaštite dječijih prava sukladno Wfbc.</p>
NOSIOCI	<p>Radna grupa/skupina za izmjene i dopune akcionog plana za djecu BiH Vijeće za djecu BiH Nadležna entitetska ministarstva</p>
METOD	<p>Rad u radnoj grupi/skupini</p>
ROK	<p>Izmjene i dopune akcionog plana za djecu treba da budu završene do kraja oktobra/listopada 2008.</p>

Preporuka br. 3.**Komitet traži od države članice striktnije poštivanje implementacije Državnog akcionog plana za djecu**

AKTIVNOST	Trenutno se vode aktivnosti na izmjenama i dopunama Akcionog plana za djecu BiH i u tom cilju formirana je radna grupa/skupina
MJERE	Implementacija Akcionog plana za djecu BiH
NOSIOCI	Vijeće za djecu BiH Nadležna entitetska ministarstva
METOD	Dosljednom implementacijom predviđenih aktivnosti
ROK	kontinuirano

Preporuka br. 4.**Komitet preporučuje da BH Vlada treba dalje podržavati i jačati funkciju BH Vijeća za djecu.**

AKTIVNOST	Vijeće za djecu je povećalo broj svojih članova, i uključilo predstavnice nevladinog sektora u svoj sastav kao pridružene članice. Nakon preporuka Komiteta Vijeće je 2005 godine formiralo radne grupe/skupine: o učešću djece i promociji dječijih prava; o zaštiti djece i o odgoju i obrazovanju. S ciljem jačanja funkcije BH Vijeća za djecu organizirana su i dva studijska putovanja vijećima za djecu R. Srbije i R. Hrvatske. No, mandat članovima Vijeća za djecu je istekao prije godinu i po dana i još uvijek nije formirano Vijeće u novom sazivu, a zbog neslaganja Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite RS, Ministarstva prosvjete i kulture RS i Javnog fonda za dječiju zaštitu RS sa načinom donošenja i samom sadržinom nove Odluke o formiranju Vijeća za djecu BiH, te je zatraženo preispitivanje i poništavanje sporno donesene Odluke. Formiran je Savjet za djecu RS Odlukom Vlade RS („Sl. glasnik RS“, br. 66/06).
MJERE	Održavanje zajedničkog sastanka sa predstavnicima Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite RS i drugih nadležnih ministarstava RS i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH na kome bi se razriješila sporna pitanja bilo da nadležna ministarstva RS prihvate objašnjenja predstavnika Ministarstva za ljudska prava BiH ili da Ministarstvo za ljudska prava procijeni potrebu inoviranja Odluke o formiranju Vijeća za djecu BiH. Formiranje Vijeća za djecu u novom sazivu.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Nadležna entitetska ministarstva, Vijeće ministara BiH
METOD	Sastanak sa nadležnim ministarstvima RS i po potrebi obnavljanje procedure za inoviranje nove Odluke Saglasnost nadležnih entitetskih ministarstava Donošenje Odluke na Vijeću ministara BiH Nominacija članova od nadležnih entitetskih ministarstava Imenovanje Vijeća za djecu od strane Vijeća ministara BiH
ROK	Maj/svibanj 2008. Juni/lipanj 2008. Juli/srpanj 2008. August/kolovoz 2008. Do septembra/rujna 2008.

Preporuka br. 5.**Komitet preporučuje BH Vladi da treba ponuditi širu podršku Instituciji Ombudsmena u BiH, kroz jačanje i otvaranje odjela za prava djeteta.**

AKTIVNOST	Marta/ožujka 2006. donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH („Sl. glas. BiH“ br. 32)
------------------	--

	U navedenom Zakonu u članku 1. stavak (4) glasi: Institucija ombudsmana organizirat će posebne organizacijske jedinice za praćenje ostvarivanja prava djece , osoba s invaliditetom i prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina. Za prenos nadležnosti sa entitetskog nivoa/razine na državnu reguliran je navedenim Zakonom u članku 16. stavak (2) i prijelazno razdoblje je predviđeno do 31.12.2006. Međutim, usvajanjem Zakona, a s ciljem restrukturiranja tri institucije u jednu, kapaciteti zaštite dječijih prava u Federaciji su znatno oslabili zatvaranjem ureda ombudsmana u ovom entitetu, a u nedostatku odjeljenja za dječija prava na državnom nivou/razini.
MJERE	Prenos nadležnosti Imenovanje ombudsmana Pravilnik o unutarnjoj organizaciji i sistematizaciji Organiziranje posebne organizacijske jedinice za praćenje ostvarivanja prava djece,.....
NOSIOCI	Vlada RS Parlamentarna skupština BiH (ad hoc komisija) Institucija ombudsmana
METOD	Odluka Javni poziv Odluka o donošenju Javni natječaj
ROK	2008. godina

Preporuka br. 6.

Komitete preporučuje BH Vladi da se treba fokusirati na iznalaženju resursa za djecu, posebno u kontekstu socijalne zaštite gdje bi se iznalaženje resursa trebalo harmonizirati između entiteta i između kantona.

AKTIVNOST	Donesena je Strategija o socijalnom uključivanju 2007 godine, i izrađen Državni plan razvoja za period od 2008-2012 godine koje realizira Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP). Oba ova dokumenta će uključivati mjere za ostvarivanje efikasne socijalne zaštite/skrbi i dječijih prava, u skladu sa WWfC.
MJERE	Treba osigurati da se socijalna zaštita/skrb harmonizira putem jedinstvenog zakona o socijalnoj zaštiti/skrbi , (obzirom da je broj korisnika socijalne pomoći u porastu), a koji će pomoći da se reguliraju prava na socijalnu zaštitu/skrb i da financiranje bude bazirano temeljem potreba, a ne statusa.
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova BiH Parlamentarna skupština BiH
METOD	Predlaže zakon Usvaja zakon
ROK	Rokovi će se odrediti u revidiranom Državnom akcionom planu za djecu čije izmjene i dopune treba završiti do kraja oktobra/listopada 2008.

Preporuka 7.

Komitete preporučuje BH da hitno inicira aktivnosti vezane za popis stanovništva te da pripremi indikatore za nadgledanje i evaluaciju napretka vezanih za djecu u BiH. Preporučena je saradnja sa UNICEF-om u ovoj oblasti.

AKTIVNOST	Posljednji popis stanovništva u BiH izvršen je 1991 godine, te zbog toga među različitim vladajućim tijelima nema jasne podjele odgovornosti za prikupljanje, konsolidaciju i analizu podataka. Nema dovoljno raspoloživih statističkih podataka o dječijoj situaciji, a posebno vezano za djecu koja pripadaju različitim etničkim grupama/skupinama i najugroženijim kategorijama, što otežava izračunavanje osnovnih/temeljnih indikatora ljudskog razvoja kao što su smrtnost dojenčadi ili pismenost odraslih, uposlenost i siromaštvo. Priprema za popis stanovništva je također bila preporuka i revidirane MTDS strategije; međutim, sljedeći popis stanovništva očekuje se tek 2011 godine. (Napomena: baza podataka EMIS koja u zadnje dvije godine postoji u osnovnim i srednjim školama skoro na teritoriji cijele BiH može dati određene podatke za djecu od 6-18 godina, odnosno za djecu koja su uključena u obrazovne ustanove, ali se još ne može govoriti o jednom koordiniranom sistemu za sveobuhvatno prikupljanje podataka koji pokrivaio svu djecu uzrasta ispod 18 godina, i koji sadržava podatke o svim onim kategorijama djece kojima je potrebna
------------------	---

	<p>zaštita).</p> <p>Pod pokroviteljstvom Vijeća za djecu i uz podršku UNICEF-a, grupa/skupina od deset nacionalnih nevladinih organizacija trenutno prikuplja podatke i priprema izvještaj/izvješće o kršenju dječijih prava u njihovim zajednicama, zasnovane na zajednički dogovorenim pokazateljima.</p> <p>Revidirana MTDS je 2006. godine izvršila procjenu statističkog sistema/sustava u BiH u smislu poboljšanja u harmoniziranju sistema/sustava sa međunarodnim standardima i jačanja statističkih kapaciteta u pogledu ljudstva, obrazovnih, materijalnih, tehničkih i tehnoloških kapaciteta. Cilj naveden u izvornoj MTDS strategiji bio je harmoniziranje i kompletno usklađivanje BH statističkog sistema/sustava sa međunarodnim standardima, koji je trenutno podijeljen na BH agenciju za statistiku, FBiH Ured za statistiku i RS Institut za statistiku.</p> <p>Od kako je kreirana izvorna MTDS strategija, poduzete su konkretne mjere u cilju jačanja nacionalnih statističkih agencija. Harmoniziranje entitetskih zakona o statistici je završeno, kao i kreiranje BH statističkog programa za period 2005-2009 godine. Obavljeno je istraživanje o budžetu domaćinstava. Aktivnosti koje su u toku/tijeku uključuju definiranje forme i utvrđivanje ovlaštenja za dalje širenje statističkih podataka, kao i harmoniziranje indeksa industrijske proizvodnje sa metodologijom EU.</p>
MJERE	Na državnom nivou/ razini hitno izvršiti popis stanovništva i da se razvije jedan koordinirani sustav za sveobuhvatno prikupljanje podataka koji bi pokrивao svu djecu uzrasta ispod 18 godina, i koji bi sadržavao podatke o svim onim kategorijama djece kojima je potrebna posebna zaštita.
NOSIOCI	Agencija za statistiku BiH i zavodi za statistiku entiteta
METOD	Popis stanovništva
ROK	Hitno

Preporuka 8.

Komitete preporučuje BH Vladi da jača monitoring koji se zasniva na nediskriminaciji te da dalje promovira CRC koncept Najboljeg interesa djeteta i Učešće djeteta u BiH.

AKTIVNOST	<p>Od 2002 godine, pokrenute su mnoge inicijative na nacionalnoj i subnacionalnim nivoima/razinama u svrhu monitoringa postignutog napretka prema WfC i MDG ciljevima. Srednjoročna strategija razvoja za period od 2004-2007 godine (PRSP), u koju je uključena većina MDG ciljeva, kao i monitoring koji je uslijedio od strane EPPU, pomogli su da se doprinese praćenju ciljeva koji se odnose na WfC. Lansiranje DevInfo software-a će pomoći u evaluaciji MDG indikatora kojima se ocjenjuje ostvarivanje dječijih prava na lokalnom nivou/razini. Dok se sveukupan statistički kapacitet države još uvijek smatra slabim, transformiranje EPPU u Direkciju za ekonomsko planiranje (DEP) u 2007 godini će pomoći jačanju mandata ovog državnog tijela za kreiranje politike i monitoring. Postignut je progres u izvještavanju o dječijim pravima kroz uspostavljanje Vijeća za djecu;</p> <p>Proteklih godina stvorena su brojna partnerstva između države i brojnih međunarodnih organizacija, institucija i nevladinog sektora, koja su dodatno ojačala napredak prema realizaciji WfC/MDG ciljeva. Nadalje, djeca lagano počinju da ostvaruju svoje pravo na učešće, primarno kroz rad NVO.</p>
MJERE	Djecu treba još više upoznati sa njihovim pravima i treba im biti pružena šansa da se u potpunosti uključe u aktivnosti unutar svojih škola i zajednica, kao i šansa da utiču na proces donošenja odluka na nacionalnoj i subnacionalnim nivoima/razinama.
NOSIOCI	Vijeće za djecu BiH Obrazovne institucije, lokalna zajednica i NVO koje se bave pravima djece, a posebno one sa kojima je Vijeće za djecu uspostavilo partnerski odnos.
METOD	Iniciranjem i savjetodavno koordinirajućim radom
ROK	kontinuirano

Porodica i alternativno zbrinjavanje:

Preporuka 1.

Komiteta traži od države članice da obezbijedi financijske i tehničke resurse u sklopu centara za socijalni rad.

AKTIVNOST	Vijeće za djecu Bosne i Hercegovine je u Sarajevu održalo konferenciju o temi: „Jačanje sistema socijalne zaštite za djecu u Bosni i Hercegovini“, a koja je ujedno i prezentirala godišnji pregled aktivnosti UNICEF-a u 2006. godini. Ciljevi održavanja ove stručne konferencije bili su: da se predstavi i da ocjena UNICEF-og doprinosa aktivnostima i rezultatima koji su postignuti u vezi sa razvojem politike i praksi socijalne zaštite djece u Bosni i Hercegovini i date su preporuke za sadržaj budućih projekata i programa aktivnosti u svim oblastima od značaja za razvoj socijalne politike i zaštite djece i dječijih prava u BiH. Strategija o socijalnom uključivanju (2007.) i izrada Državnog plana razvoja za period od 2008 – 2012. koje će realizirati Direkcija za ekonomsko planiranje, će uključivati mjere za ostvarivanje efikasne socijalne zaštite/skrbi i dječijih prava u skladu sa WWfC. No značajniji iskoraci kad su u pitanju financijski i tehnički resursi u sklopu centara za socijalni rad nisu učinjeni.
MJERE	Naredne mjere će biti predviđene u izmjenama i dopunama Državnog akcionog plana za djecu koji će se uskoro revidirati i uskladiti sa ova dva značajna dokumenta (Strategija o socijalnom uključivanju (2007.) i izrada Državnog plana razvoja za period od 2008 – 2012), gdje bi trebalo predvidjeti specifične reforme socijalnog sektora, a samim tim i ojačati centre za socijalni rad financijskim i tehničkim resursima.
NOSIOCI	Radna grupa/skupina nadležna entitetska ministarstva
METOD	Rad u radnoj grupi/skupini
ROK	Rok za izmjene i dopune Državnog akcionog plana za djecu je oktobar/listopad 2008.

Preporuka br. 2.

Komiteta preporučuje državi članici da harmonizira zakone sa članom 21 o usvojenju, te ponovo razmotri potpisivanje Haške Konvencije iz 1993.

AKTIVNOST	Što se tiče preporuke Komiteta da se harmoniziraju zakoni sa članom 21. Konvencije o pravima djeteta ističe se da su odredbe Porodičnog zakona FBiH („Službene novine FBiH“, broj 35/05) koje se odnose na usvojenje već usklađene sa pomenutim članom Konvencije. Naime, zakonom je propisan postupak da usvojenje vode centri za socijalni rad, kao nadležni organi starateljstva, koji u svakom konkretnom slučaju, na osnovu pribavljenog dokaza i činjenica, te pristanka svih učesnika postupka (roditelja, staratelja, usvojlaca, pa i samog djeteta, ukoliko je starije od 10 godina) utvrđuju postojanje zakonskih pretpostavki za usvojenje i najbolji interes djeteta. Međutim, i dalje ostaje otvoreno pitanje potpisivanja Konvencije o zaštiti djece i saradnji u pogledu međunarodnog usvojenja.
MJERE	Ponovno razmotriti potpisivanje Haške konvencije o zaštiti djece i suradnji u pogledu međunarodnog usvojenja i eventualno predvidjeti u izmjenama i dopunama Državnog akcionog plana za djecu, gdje će biti naznačen i rok.
NOSIOCI	Vijeće za djecu i nadležna entitetska ministarstva
METOD	Mišljenja i obrazloženja o prihvatljivosti ili neprihvatljivosti
ROK	Rok za izmjene i dopune Državnog akcionog plana za djecu je oktobar/listopad 2008.

Preporuka br. 3.

Institucionalno zbrinjavanje djece bi trebalo biti zamijenjeno drugim oblicima zbrinjavanja koliko je to moguće, standardi za hraniteljstvo bi trebali biti izrađeni, dok bi se vrijeme koje djeca provode u institucijama trebalo reducirati koliko je to moguće.

AKTIVNOST	Vijeće za djecu je imalo svoju ulogu, odnosno parcijalnu i povremenu involviranost i u reformu socijalnog sektora u BiH, a posebno u izvješćivanju i promoviranju prakse alternativnog zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja/ skrbi. U okviru projekta „Opservatorij za promociju i zaštitu prava maloljetnika u BiH“ podržanom od Amici dei Bambini članovi Vijeća su sudjelovali na okruglim stolovima i konferencijama, od kojih je jedna bila međunarodnog karaktera održana u Kijevu –Ukrajina u organizaciji EU – projekat TACIS. Cilj konferencije, kao i seminara i okruglih stolova, je bio promoviranje prava djeteta na porodicu/obitelj i razvijanje alternativnih oblika zbrinjavanja djece bez roditeljskog staranja/skrbi
------------------	--

	u odnosu na institucionalno.
MJERE	Izradu standarda za hraniteljstvo također, treba predvidjeti u revidiranom Državnom akcionom planu za djecu gdje će biti naznačeni nosioci, metod i rok.
NOSIOCI	Radna grupa/skupina za izmjene i dopune Državnog akcionog plana za djecu, Vijeće za djecu i nadležna entitetska ministarstva
METOD	rad u radnim grupama/skupinama
ROK	Rok za izmjene i dopune Državnog akcionog plana za djecu je oktobar/listopad 2008.

Preporuka br. 4.

Provesti istraživanje o nasilju nad djecom, zabraniti fizičko kažnjavanje u porodicama i institucijama, organizirati trening relevantnih profesionalaca, ojačati mehanizme izvještavanja i zaštite u individualnim slučajevima nasilja i obezbijediti rehabilitaciju žrtvama nasilja.

AKTIVNOST	Inicijalni izvještaj o nasilju nad djecom (kome je prethodilo istraživanje) podnesen je 2006. Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom donesena je u junu/lipnju 2007. Strategija obuhvaća mjere za: trening profesionalaca (treninzi su počeli u 2007. i nastavljaju se u 2008.); mehanizme izvještavanja (kreiranje monitoring tima koji će preko oficira za vezu na lokalnim nivoima/razinama pratiti provedbu Strategije); mjere za rehabilitaciju žrtava nasilja.
MJERE	Uspostava sistema izvještavanja i razmjene informacija; Razvoj monitoring mehanizama (Monitoring tim) za praćenje provedbe Strategije i stanja nasilja nad djecom. Implementacija mjera za rehabilitaciju žrtava nasilja
NOSIOCI	Nadležna državna i entitetska ministarstva i nadležne institucije na lokalnom nivou. NVO
METOD	Putem lokalnih oficira za vezu (prisustvuju i treninzima) koji kontaktiraju sa monitoring timom za praćenje provedbe Strategije. Potpisivanje protokola o saradnji sa NVO za rehabilitaciju žrtava nasilja
ROK	Kontinuirano Druga polovina 2008.

Osnovna zdravstvena i socijalna zaštita

Preporuka br. 1.

Komiteta preporučuje da se uspostave mehanizmi za praćenja i evaluacije statusa djece sa posebnim potrebama u porodicama i obrazovnom sektoru, kroz aplikaciju Standarda za jednak tretman osoba sa onesposobljenjem, uspostaviti mehanizme koji će osigurati pristup obrazovnom sistemu, specijalizovane servise i finansijske resurse za promociju programa rehabilitacije.

AKTIVNOST	Obrazovna politika u pogledu djece sa posebnim potrebama definirana je u dva ključna dokumenta: 1. Reforma obrazovanja- Poruka građanima BiH i 2. Plan aktivnosti za djecu sa posebnim potrebama; Implementacija ciljeva iz navedenih dokumenata sporo se provodi u praksi;
MJERE	Razviti odgovarajuće planove implementacije specifičnih ciljeva za djecu sa posebnim potrebama, definiranih u navedenim dokumentima. Uspostaviti jedinstvenu i lako dostupnu bazu podataka važećih propisa u BiH, te razviti odgovarajuće planove implementacije specifičnih ciljeva za djecu sa posebnim potrebama, definiranih u navedenim dokumentima.
NOSIOCI	Nadležni organi i institucije na svim nivoima/razinama odlučivanja.
METOD	Metod i rok će biti precizirani u izmjenama i dopunama Državnog akcionog plana za djecu BiH.
ROK	Rok za reviziju Državnog akcionog plana za djecu je oktobar/listopad 2008.

Preporuka br. 2.

Komiteta preporučuje državi članici da BiH Vlada treba osigurati jednak pristup i kvalitet zdravstvenoj zaštiti za svu djecu, sa fokusom na djecu iz marginaliziranih grupa, kroz poboljšani pristup osnovnoj zdravstvenoj zaštiti, imunizaciji i poboljšanu ishranu djece.

AKTIVNOST	UNICEF je i u 2006. (kao i 2002) izvršio MICS2 i MICS3 istraživanje po domaćinstvima širom zemlje. U oblasti imunizacije, MICS3 navodi da je postotak djece između 12 i 23 mjeseca života
------------------	---

	koja su primila sve preporučene vakcine u 2006. iznosio do 60.8%. Navodi se da je samo 6% romske djece u potpunosti vakcinisano, prema podacima UNICEF-ovog projekta „Dobro roditeljstvo.“ U završnoj je fazi izrada Zdravstvenog akcionog plana za Rome posredstvom Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice.
MJERE	Naredne mjere će slijediti u izmjenama i dopunama Državnog akcionog plana za djecu gdje će biti naznačeni nosioci, metod i rokovi.
NOSIOCI	Entitetska ministarstva zdravlja
METOD	Rad u radnim grupama i ekspertskim timovima
ROK	Rok za izmjene i dopune Državnog akcionog plana za djecu je oktobar/listopad 2008.

Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturni život:

Preporuka br. 1.

BiH je preporučeno jačanje napora u vezi sa harmonizacijom obrazovnih procesa, osiguranja pristupa obrazovanju svoj djeci sa fokusom na marginalizovane grupe, sprječavanja napuštanja školovanja kroz povećanje značaja obrazovanja, omogućavanje pristupa predškolskom obrazovanju u cijeloj zemlji, uključujući i ruralne dijelove, harmonizacija obrazovnih sadržaja sa ciljeima obrazovanja, pokretanje pitanja dvije škole pod jednim krovom, zaustavljanje nasilja i etničke netolerancije u školama, obezbjeđenje prostora za odmor i slobodne aktivnosti u školama i traženje tehničke pomoći radi ostvarivanja nabrojanih aktivnosti od UNICEF-a i UNESCO-a.

AKTIVNOST	U julu/srpnju 2005. godine Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je STRATEGIJU BOSNE I HERCEGOVINE ZA RJEŠAVANJE PROBLEMA ROMA kako bi se sistemski i planski popravio položaj ove trenutno najugroženije (u ekonomskom, društvenom, obrazovnom, kulturnom, zdravstvenom, političkom i dr.) nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini. Vijeće za djecu BiH, a u cilju implementacije preporuka UN Komiteta za prva djeteta formiralo je tri radne grupe/skupine od kojih je jedna za odgoj i obrazovanje. Navedena radna grupa/skupina uradila je „Analizu politika i zakonodavstva u obrazovno-odgojnom sistemu BiH i njihova implementacija u obrazovnoj praksi, koju je Vijeće prihvatilo. U navedenoj analizi obrađena su i specifična pitanja kao što su: dvije škole pod jednim krovom, zaustavljanje nasilja i etničke netolerancije u školama, sa preporukama. U oktobru/listopadu 2007. godine dnesen je zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju
MJERE	Naredne mjere će slijediti u izmjenama i dopunama Državnog akcionog plana za djecu gdje će biti naznačeni nosioci, metod i rokovi , sa korištenjem preporuka datih u „Analizi politika i zakonodavstva u obrazovno odgojnom sistemu BiH i njihova implementacija u obrazovnoj praksi“.
NOSIOCI	Radna grupa za izmjene i dopune Državnog akcionog plana i nadležna entitetska i kantonalna ministarstva.
METOD	rad u radnoj grupi i implementacija postojećih zakona.
ROK	Rok za izmjene i dopune Državnog akcionog plana za djecu je oktobar/listopad 2008.

Mjere posebne zaštite:

Preporuka br. 1.

Podržana je Vlada BiH da nastavi pomagati proces povratka u smislu zaštite posebnih potreba i prava djece izbjeglica i povratnika, te raditi na harmonizaciji entitetskih sa državnim zakonom.

AKTIVNOST	Solidan pravni okvir i zakonske pretpostavke, a naročito aktivnosti provedene u okviru implementacije Privremenog sporazuma o posebnim potrebama i pravima djece povratnika dale su značajne praktične rezultate u osiguranju prava na obrazovanje izbjeglica i povratnika. Njihov održiv povratak u ranija mjesta prebivališta postaje izvjesniji i sigurniji. U svom izvještaju o provedbi Privremenog sporazuma, iz 2005. godine, Odbor za koordinaciju je konstatovao značajan napredak u implementaciji svih navedenih ciljeva iz Sporazuma, ali i ukazao na nekoliko izazova na koje obrazovne vlasti trebaju što prije odgovoriti, kako bi provedba Sporazuma bila u potpunosti završena. Otvorena pitanja i izazovi: Još uvijek nije osigurano da se nacionalna grupa predmeta izučava sistemski i kontinuirano u područjima gdje je broj učenika ispod pedagoških standarda; I pored ostvarenog napretka na planu upisa djece u škole unutar određenog upisnog područja,
------------------	--

	još uvijek nije u potpunosti eliminisana praksa prevoza učenika u jednonacionalne škole izvan njihovog upisnog područja; Još uvijek nije osigurana dosljedna primjena zakonski odredbi o sastavu školskih odbora; Procedure priznavanja inozemnih školskih isprava djece koja se vraćaju iz inozemstva nisu ujednačene.
MJERE	Naredne mjere će slijediti u izmjenama i dopunama Državnog akcionog plana za djecu gdje će biti naznačeni nosioci, metod i rokovi , sa korištenjem <i>preporuka</i> datih u „Analizi politika i zakonodavstva u obrazovno odgojnom sistemu BiH i njihova implementacija u obrazovnoj praksi“.
NOSIOCI	Radna grupa/skupina za izmjene i dopune akcionog plana za djecu BiH Vijeće za djecu BiH i nadležna entitetska ministarstva
METOD	rad u radnoj grupi/skupini
ROK	Rok za izmjene i dopune Državnog akcionog plana za djecu je oktobar/listopad 2008.

Preporuka br. 2.

Ispitati slučajeve djece koja traže azil ili onih sa privremenim azilom, fokusirajući se na probleme adekvatne dokumentacije i pristupa pravima određenim za ovu grupu.

AKTIVNOST	Ministarstvo sigurnosti BiH postupa u skladu sa Pravilnikom o azilu u BiH („Sl. glasnik BiH“ 26/04) koji je donesen na osnovu Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu („Sl. glasnik BiH“ 29/03). Donesen je novi Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu („Sl. glasnik BiH“ br. 36/08). Do sada nije bilo pojedinačnih zahtjeva djece koja traže azil ili onih sa privremenim azilom. Roditelji ili staratelji podnosili su nadležnom organu zahtjev za odobrenje azila malodobnoj djeci budući da su isti članovi jedne porodice/obitelji.
MJERE	Implementacija Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu
NOSIOCI	Ministarstvo sigurnosti i nadležni organi entiteta
METOD	-
ROK	kontinuirano

Ekonomska eksploatacija i Djeca ulice

Preporuka br. 1.

Podržana je Vlada BiH da poduzme sveobuhvatno istraživanje o ovom pitanju te osigura da se ovim grupama djece osiguraju adekvatni životni standardi, uključujući zdravstvenu zaštitu i obrazovanje, te da harmoniziraju zakone sa ILO Konvencijama 138. i 182, te za ovo zatraži tehničku pomoć od IPEC/ILO i UNICEF-a.

AKTIVNOST	U 2007. urađeni su dva značajna izvještaja: Izveštaj BiH o implementaciji fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji i Izveštaj BiH o implementaciji fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o sudjelovanju djece u oružanim sukobima.
MJERE	Usvajanje i podnošenje izvještaja o CRC fakultativnim protokolima i obrana istih pred Komitetom. Naredne mjere u skladu sa ovom preporukom će slijediti u izmjenama i dopunama Državnog akcionog plana za djecu gdje će biti naznačeni nosioci, metod i rokovi .
NOSIOCI	Vijeće ministara BiH Ministarstvo za ljudska prava BiH i predstavnici Ministarstva pravde BiH, Ministarstva obrane BiH, Entitetskih ministarstava unutarnjih poslova i Entitetskih tužilaštva (nominirani predstavnici navedenih ministarstava koji su sudjelovali u izradi izvješća).
METOD	Usvajanjem izvještaja po CRC opcionim protokolima. Upućivanje istog Komitetu i obrana pred Komitetom. Rad u radnoj grupi
ROK	maj/svibanj 08. juni/lipanj 2008. (Kad Komitet zakaže obranu, vjerovatno do kraja 2008.) Rok za reviziju Državnog akcionog plana za djecu je oktobar/listopad 2008.

Zloupotreba supstanci:

Preporuka br. 1.

Preporučeno je BiH Vladi da provede sveobuhvatno istraživanje u ovoj oblasti u cilju jačanja napora za borbu protiv narkomanije i drugih ovisnosti.

AKTIVNOST	Na osnovu inicijative Vijeća za djecu, u septembru/rujnu 2005. je imenovan koordinator i formirana radna grupa pri Ministarstvu civilnih poslova BiH, a čiji je zadatak bio da inicira razvoj BiH Strategije za borbu protiv trgovine i zloupotrebe droga. Aktivnosti oko izrade Strategije su u završnoj fazi.
MJERE	Usvajanje Strategije
NOSIOCI	Vijeće ministara BiH Ministarstvo civilnih poslova BiH (predlagač i nosilac aktivnosti).
METOD	usvajanje i implementacija Strategije
ROK	2008. godin

Seksualna eksploatacija:

Preporuka br. 1.

Preporuka je BiH Vladi da upotpunosti usvoji međunarodne konvencije i protokole o eliminaciji trgovine i seksualne eksploatacije djece, da omogući razvoj kapaciteta svih relevantnih profesionalaca, inicira kampanje za podizanje svijesti i traženje pomoći od UNICEF-a za ove aktivnosti. Komitet je također predložio nezavisnu istragu o navodnoj umiješanosti pripadnika policije u trgovinu ljudima.

AKTIVNOST	U aprilu/travnju 2005.g. Vijeće ministara usvojilo je novi Državni akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije u BiH za period 2005 – 2007., Operativni plan aktivnosti za 2005. te Akcioni plan za borbu protiv trgovine djecom koji su postavili strategiju za djelovanje vladinim predstavnicima u saradnji sa nevladinim i međunarodnim partnerskim organizacijama, u ovoj oblasti. Ovi okviri potpore, prevencije, zaštite žrtava i svjedoka i krivičnog gonjenja počinitelja krivičnih djela trgovine ljudima, čijom implementacijom će biti unaprijeđen ukupan proces koordinacije aktivnosti i poboljšano stanje u oblasti sprječavanja i borbe protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije u BiH. Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije u BiH, Vijeću ministara je podnio i za 2006. Izvještaj o stanju trgovine ljudima i ilegalne imigracije u BiH., te u 2006. i 2007. urađen je Pregled djelovanja nadležnih institucija za zaštitu djece žrtava trgovine ljudima i Priručnik za službenike zaposlene u tužiteljstvu, policiji, socijalnim i zdravstvenim institucijama – zaštita djece od trgovine ljudima.
MJERE	Naredne mjere u skladu sa ovom preporukom će slijediti u izmjenama i dopunama Državnog akcionog plana za djecu gdje će biti naznačeni nosioci, metod i rokovi.
NOSIOCI	Radna grupa/skupina za izmjene i dopune akcionog plana za djecu
METOD	Rad u radnoj grupi/skupini
ROK	Rok za izmjene i dopune Državnog akcionog plana za djecu je oktobar/listopad 2008.

Maloljetnička delikvencija:

Preporuka br. 1.

BiH Vladi je preporučeno da u potpunosti uskladi svoju legislativu sa CRC kao i sa ostalim UN Standardima o maloljetničkoj delikvenciji, kao što su Pekinška pravila, Smjernice iz Rijada, i sl. u cilju omogućavanja treninga sudija, osigura pritvorske kapacitete za maloljetnike u posebnim objektima, obrazovanje maloljetnika u pritvoru, poboljša uslove u maloljetničkim institucijama, uspostavi precizniju legislativu u oblasti prevencije, nadzor nad maloljetničkim delikventima, napravi reviziju kazni za djecu od 16 do 18 godina tako da abolira minimalnu jednogodišnju kaznu te reducira maksimalnu kaznu od 10 godina.

AKTIVNOST	Strategija protiv maloljetničkog prestupništva u BiH (2006-2010) usvojena je 2006.godine. Početkom 2007. formirano je Koordinaciono tijelo za sprovođenje Akcionog plana Strategije protiv maloljetničkog prestupništva u BiH (u čiji je sastav imenovana i članica Vijeća za djecu). Također, urađen je i Nacrt zakona o maloljetnim učiniocima krivičnih djela.
MJERE	Implementacija Državne Strategije protiv maloljetničkog prestupništva u BiH (2006-2010). Usvajanje i implementacija Zakona o maloljetnim učiniocima krivičnih djela.

NOSIOCI	Naznačeni u Akcionim planovima Strategije protiv maloljetničkog prestupništva u BiH. Vijeće ministara BiH i nadležni akteri u implementaciji.
METOD	Naznačen u Akcionim planovima Strategije protiv maloljetničkog prestupništva u BiH. Vijeće ministara BiH i nadležni akteri u implementaciji.
ROK	Kontinuirano 2008. godina i implementacija kontinuirano.

Djeca manjinskih grupa:

Preporuka br. 1.

Vlada BiH je ohrabrena da preduzme sve neophodne mjere radi osiguranja svih prava djece pripadnika manjinskih grupa te da preduzme sve mjere u cilju ohrabrenja procesa pomirenja i izgradnje povjerenja.

AKTIVNOST	Vijeće za djecu. bavilo se i direktnim promoviranjem dječijih prava. Zajedno sa partnerima, lokalnim i regionalnim nevladinim organizacijama koje se bave pravima djece, Vijeće je organiziralo dvije dvodnevne radionice u Bijeljini i Mostaru pod nazivom „Djeca kao monitori prava“ i konferenciju u Tuzli, te sudjelovalo u radu jedne u Banjoj Luci - posebno povezujući regionalne centre i oba entiteta, djecu povratnike i djecu nacionalnih manjina – o pitanjima izgradnje povjerenja i pitanjima koja se odnose na formiranje, funkcioniranje i prva iskustva u radu vijeća učenika kao specifičnog sadržaja i oblika dječije participacije u odlučivanju o onome što se i njih samih tiče, što je, istovremeno, bio i značajan vid edukacije, kako učenika, tako i samih nastavnika, o dječijim pravima i Konvenciji UN o pravima djeteta.
MJERE	Naredne mjere u skladu sa ovom preporukom će slijediti u izmjenama i dopunama Državnog akcionog plana za djecu gdje će biti naznačeni nosioci, metod i rokovi.
NOSIOCI	Radna grupa/skupina za izmjene i dopune akcionog plana za djecu BiH Vijeće za djecu i nadležna entitetska ministarstva
METOD	Rad u radnoj grupi/skupini
ROK	Rok za izmjene i dopune Državnog akcionog plana za djecu je oktobar/listopad 2008.

IV

OKVIRNI PLAN AKTIVNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU PREPORUKA UN KOMITETA ZA ELIMINACIJI SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE NAD ŽENAMA

Preporuka broj 12

Komitet zahtijeva da Zemlja članica bez odlaganja ispoštuje svoje obaveze utvrđene Konvencijom za eliminaciju diskriminacije žena, da uključi žene u sve političke, ekonomske i transformacijske procese na državnom, entitetskom, kantonalnom i općinskom nivou, kako bi one bile ravnopravne sa muškarcima i da gender analize budu sastavni dio tih procesa.

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u poglavlje V Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine (GAP) - Politički život i donošenje odluka
MJERE	-Razviti strategiju za povećanje broja žena iz ruralnih oblasti i Romkinja u organima koji donose odluke na lokalnom nivou, u skladu sa čl. 14 Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena Ujedinjenih nacija (CEDAW)
NOSIOCI	Parlamentarna skupština BiH, Odbor za Rome Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, općinska vijeća/skupštine općina, političke partije.
METOD	Identifikacija i analiza problema i nadležnih institucija, formiranje radne grupe za razvoj strategije, prijedlog nacrtu, javne rasprave
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 14

Komitet zahtijeva da Zemlja članica osigura de facto sudsku primjenjivost prava iz Konvencije u svim domaćim sudovima i drugim mehanizmima. Komitet zvanično poziva Zemlju članicu da uvede dodatne mjere za informisanje o Konvenciji i da provede programe za tuzitelje/ice, sudije i sutkinje, ombudsosobe i advokate/ice koji pokrivaju primjenu Konvencije, a posebice, njene koncepte o direktnoj i indirektnoj diskriminaciji i ravnopravnosti. Preporuka Komiteta je da se podrže kampanje podizanja svijesti i pravna obuka za žene i nevladine organizacije koje se bave ženskim pitanjima radi podsticanja i osposobljavanja žena da iskoriste mogućnosti postupaka i pravnih lijekova u slučaju kršenja njihovih prava utvrđenih Konvencijom.

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u poglavlje II GAP-a – Saradnja i jačanje kapaciteta Organizovan je seminar, pod nazivom „Saradnja institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini na primjeni Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i obaveza po međunarodnim dokumentima“, Obuka sudija/sutkinja i tužitelja/tužiteljica o Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena
MJERE	- Razviti programe za sudije/tkinje, tužioce/teljice, ombuds osobe i advokate/ice o primjeni CEDAW konvencije radi osiguranja de facto sudske primjenjivosti prava iz Konvencije pred svim sudovima i drugim institucijama; - Obezbijediti obuku za nevladine organizacije koje se bave pitanjima ravnopravnosti spolova s ciljem informiranja što većeg broja žena i muškaraca o mogućnostima pokretanja postupaka i pravnim lijekovima u slučajevima kršenja njihovih prava utvrđenih Konvencijom
NOSIOCI	Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo pravde, Ministarstvo pravde Republike Srpske, Odjeljenje za stručne i administrativne poslove Brčko Distrikta, Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine, Gender centar Republike Srpske.
METOD	Razviti module obuka i obezbediti provođenje obuka
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 16

Preporuka Komiteta je da Zemlja članica ubrza postupak harmoniziranja zakona kako bi se ispoštovala obaveza utvrđena Zakonom o ravnopravnosti spolova (član 30, stav 2), kao i svim članovima Konvencije, te da se uspostave procedure za uspješnu provedbu i izvršavanje navedenih zakona.

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u : 1.Poglavlje II GAP-a – Saradnja i jačanje kapaciteta; 2.Poglavlje V GAP-a – Politički život i donošenje odluka: 3.Poglavlje VI GAP-a- Zapošljavanje i tržište rada 4.Poglavlje VII GAP-a – Socijalna inkluzija 5.Poglavlje VIII GAP-a-Gender senzitivni mediji 6.Poglavlje IX GAP-a – Cjeloživotno obrazovanje 7.Poglavlje X GAP-a – Zdravlje, prevencija i zaštita 8.Poglavlje XIV GAP-a – Gender i održiva okolina 9.Poglavlje XV GAP-a – Informacione i komunikacione tehnologije Nalazi i preporuke Radnih grupa Javni život, Mediji i Obrazovanje izrađeni su u okviru projekta „ Implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini “,
MJERE	1. Usaglasiti sve državne i entitetske zakone kao i druge odgovarajuće propise sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini (član 30, stav 2) i uspostaviti procedure za uspješnu provedbu navedenih zakona nakon uspostavljanja fonda za realizaciju aktivnosti GAP-a BiH; 2. Uskladiti zakone, nacрте zakona i druge propise u Bosni i Hercegovini sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, kao i sa međunarodnim standardima koji promovišu i podstiču ravnopravnost spolova u strukturama vlasti i odlučivanja; 3. Uskladiti zakone, podzakonske akte, propise i programe iz oblasti rada i zapošljavanja na svim nivoima sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini i međunarodnim propisima o radu i zapošljavanju; 4. Uskladiti postojeće zakone iz oblasti socijalne zaštite sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini; 5. Uskladiti zakone koji regulišu oblast medija, na svim nivoima, sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini;

	<p>6. Uskladiti sve zakone i druge akte, strategije, politike, programe i projekte iz oblasti obrazovanja sa principima ravnopravnosti spolova, Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini i međunarodnim dokumentima baziranim na principima ravnopravnosti spolova</p> <p>7. Usaglasiti zakonske i druge propise, koji regulišu oblast zdravstva u cilju pružanja jednakih prava i mogućnosti na zdravstvene usluge za sve građane/ke na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine</p> <p>8. Razviti procedure za implementaciju Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, kojima će se osigurati ravnopravno učešće oba spola u procesima planiranja, donošenja odluka i provedbi programa mjera vezanih za održivi okoliš</p> <p>9. Uskladiti zakone, podzakonske akte i druge propise iz oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, u skladu sa čl. 30 Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini</p>
NOSIOCI	<p>Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine, Gender centar Republike Srpske, Komisija za ravnopravnost spolova Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, komisije za ravnopravnost spolova Zastupničkog doma i Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, Odbor za jednake mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske, Komisija za ravnopravnost spolova distrikta Brčko Distrikt BiH, kantonalne i općinske komisije za gender pitanja, nadležni organi uprave.</p> <p>7. Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, Federalno ministarstvo zdravstva, Odjel za zdravstvo, javnu bezbjednost i usluge građanima Brčko distrikta, kantonalna ministarstva zdravstva.</p> <p>8. Nadležne institucije koje se bave pitanjima prostornog uređenja, ekologije i turizma.</p> <p>9. Ministarstvo prometa i komunikacija Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo prometa i komunikacija, Ministarstvo saobraćaja i veza Republike Srpske, Odjeljenje za javne poslove Brčko Distrikta, Ministarstvo saobraćaja i veza Republike Srpske, Ministarstvo prosvete i kulture Republike Srpske, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, Federalno ministarstvo kulture i sporta, Odjeljenje za obrazovanje Brčko Distrikta, CIPS, Regulatorna agencija za komunikacije, zavodi za zapošljavanje, privredne komore, telekomi u Bosni i Hercegovini, privatni IKT sektor, sindikati, savezi poslodavaca, bosanskohercegovačka akademska mreža.</p>
METOD	Analiza zakona i podzakonskih akata, prijedlog izmjena i dopuna
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 18.

Komiteta zahtijeva da Zemlja članica uspostavi prioritete u prikupljanju podataka i uključi opsežne statističke podatke razvrstane po spolu u naredni izvještaj, kako bi se moglo prikazati prava slika de facto uživanja ljudska prava od strane žena. Preporuka Komiteta je, također, da kaznene mjere za nepoštivanje predviđene u članu 18. Zakona o ravnopravnosti spolova budu primjenjene.

AKTIVNOSTI	<p>Preporuka je inkorporirana u :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poglavlje V GAP-a – Politički život i donošenje odluka 2. Poglavlje VI GAP-a- Zapošljavanje i tržište rada 3. Poglavlje IX GAP-a – Cjeloživotno obrazovanje
MJERE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uspostaviti bazu podataka o zastupljenosti spolova u strukturama vlasti i odlučivanja na svim nivoima organiziranja vlasti u Bosni i Hercegovini, te primijenjivati kaznene mjere za nepoštivanje vođenja statističke evidencije po spolu u skladu sa članom 28. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini ; 2. Razviti jedinstvenu metodologiju prikupljanja statističkih podataka razvrstanih po spolu i bazu podataka, koja će dati uvid u prihode i beneficije u javnim i privatnim kompanijama/insitucijama i dati odgovor na pitanje ko u Bosni i Hercegovini najčešće obavlja neplaćeni rad i kolika je vrijednost tog rada, te primijenjivati kaznene mjere, u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, u slučajevima neprikupljanja ovih podataka 3. Obezbjediti i objavljivati statističke podatke razvrstane po spolu, kao i statističke podatke o učešću predstavnika/ca vulnerabilnih grupa na svim nivoima obrazovanja (o broju upisa na svim nivoima naobrazbe, nastavnog kadra, o broju učenika/ca koje su završile osnovno obrazovanje, broju maturanata/tica, diplomiranih studentata/ica, te magistara/ica i doktora/ica nauka) , što je u skladu sa čl. 18 Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, te primijenjivati kaznene odredbe za nepoštivanje čl. 18 ovog Zakona
NOSIOCI	1. Nadležna ministarstva, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, entitetski zavodi za statistiku, Biro za statistiku Brčko Distrikta BiH.

	2. Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Agencija za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine, Federalni zavod za zapošljavanje, Zavod za zapošljavanje Republike Srpske, Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta, Agencija za statistiku, entitetski zavodi za statistiku, Biro za statistiku Brčko distrikta. 3. Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Zavod za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine, Zavod za statistiku Republike Srpske, Biro za statistiku Brčko Distrikta BiH, ministarstvo obrazovanja i kulture Republike Srpske, Federalno ministarstvo naobrazbe i znanosti, Federalno ministarstvo kulture i sporta, ministarstvo nauke i tehnologije Republike Srpske, Odjel za obrazovanje u Vladi Brčko Distrikt BiH, obrazovno-pedagoški zavodi na svim nivoima, kantonalna ministarstva naobrazbe, sve obrazovne ustanove.
METOD	Izvršiti analizu baze podataka i formirati radnu grupu za razvijanje jedinstvene metodologije prikupljanja podataka
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 20

Preporuka Komiteta je da Zemlja članica osnaži Agenciju za ravnopravnost spolova kroz veće ovlasti vis-a-vis relevantnih ministarstava i Vijeća ministara u njenoj procjeni zakona, akata i podzakonskih propisa sa aspekta gendera, kao i kroz dodatne ljudske resurse i finansijska sredstva. Preporuka Komiteta je Zemlja članica preispita adekvatnost pozicioniranja Agencije za ravnopravnost spolova u okviru Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i da razmotri mogućnost njene uspostave kao tijela koje će biti direktno odgovorno Vijeću ministara Bosne i Hercegovine. Preporuka Komiteta je, također, da Zemlja članica nastavi s aktivnostima na podizanju svijesti i izgradnji kapaciteta svih vladinih agencija na državnom, entitetskom, kantonalnom i općinskom nivou vezano za njihovu kolektivnu odgovornost u provedbi Konvencije.

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u poglavlje II GAP-a – Saradnja i jačanje kapaciteta
MJERE	-Osnažiti Agenciju za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine dajući joj veće ovlasti za procjenu zakona, podzakonskih akata i drugih propisa s gender aspekta u odnosu na relevantna ministarstva i Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, kao i dodatna ljudska i finansijska sredstva; - Nastaviti aktivnosti na jačanju kapaciteta svih državnih organa putem edukacija o odgovornostima i obavezama u provedbi CEDAW Konvencije
NOSIOCI	Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine.
METOD	Osnažiti Agenciju i educirati predstavnike institucija svih nivoa
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 22.

Preporuka Komiteta je da Nacrt gender akciog pana bude podnesen Vijeću ministara i Parlamentarnoj skupštini po ubrzanom proceduri, kako bi mogao biti usvojen prije sljedećih izbora u 2006. godini. Preporuka Komiteta je, također, da Zemlja članica odmah poduzme mjere za nastavak gender obuke vladinih zvaničnika/ca na svim nivoima i da dodijeli sredstva za implementaciju Plana kroz uvođenje budžetskih linija u okviru ministarstava zaduženih za implementaciju, kao i kroz iznalaženje sredstava kod međunarodnih donatora.

AKTIVNOSTI	Prijedlog Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo na 129. sjednici 14.09.2006. -Obuka državnih službenika/ca o Gender akcionom planu Bosne i Hercegovine i Zakonu o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - Pripremljen je projekat Implementacije Gender akcionog plana , koji je ponuđen međunarodnim organizacijama na finansiranje.
MJERE	U poglavlju IV GAP-a – Gender senzitivni budžeti planirano je: -Izvršiti analizu zakona o budžetima/proračunima, zakona o budžetskom sistemu i zakona o izvršenju budžeta na svim nivoima sa gender aspekta, te inicirati izmjene i dopune ovih zakona, kako bi se precizno propisale procedure pripreme budžeta na svim nivoima vlasti, uvodeći obavezu gender planiranja i analize,
NOSIOCI	Zakonodavna tijela na svim nivoima vlasti, Ministarstvo finansija i trezora Bosne i

	Hercegovine, Federalno ministarstvo finansija, Ministarstvo finansija Republike Srpske, Odjeljenje za budžet i finansije Brčko Distrikta BiH, Komisija za finansije i budžet Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Komisija za finansije i budžet Predstavničkog doma Federacije Bosne i Hercegovine, Komisija za finansije i budžet Narodne skupštine Republike Srpske, Komisija za finansije i budžet Skupštine Brčko Distrikta BiH.
METOD	Identifikacija problema, formiranje radne grupe, priprema nacрта izmjena i dopuna, javne rasprave,
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 24.

Komitet zahtijeva da Zemlja članica distribuirati informacije o Konvenciji u programima u obrazovnom sistemu, uključujući edukaciju o ljudskim pravima i gender obuku, sa perspektivom koja mijenja postojeće stereotipne stavove o ponašanjima u vezi sa ulogama žena i muškaraca. Preporuka Komiteta je da se pokrenu kampanje podizanja svijesti i za žene i za muškarce i da se podstiču mediji na projiciranje pozitivnih primjera žena u smislu njihovog ravnopravnog položaja i odgovornosti i žena i muškaraca u privatnoj i javnoj sferi.

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u : 1. Poglavlje VIII GAP-a-Gender senzitivni mediji 2. Poglavlje IX GAP-a – Cjelovito obrazovanje - Realizovana je obuka Integriranje gender koncepta u odgojno-obrazovni sistem Bosne i Hercegovine Cilj obuke bio je da učesnici/e usvoje znanja o domaćem i međunarodnom pravnom okviru za ravnopravnost spolova, razumiju gender koncept te steknu vještine za integriranje principa ravnopravnosti spolova i obaveze institucija po Gender akcionom planu Bosne i Hercegovine u planove i programe institucija vezanih za obrazovanje.
MJERE	1.Promovisati prikazivanje žena i muškaraca u medijima, na ravnopravan i nestereotipan način, odnosno njihovog jednakog statusa i uloge u privatnoj i javnoj sferi, s punim poštovanjem njihovog ljudskog dostojanstva 2.Uključiti u nastavne planove i programe edukaciju o CEDAW Konvenciji, uključujući i edukaciju o ljudskim pravima i gender obuku sa perspektivom koja mijenja postojeće stereotipne stavove o ponašanjima u vezi sa ulogama žena i muškaraca -Osmisliti i pokrenuti što veći broj kurseva sa raznovrsnim programima, koji su prilagođeni potrebama žena za doedukaciju/dokvalifikaciju i usavršavanje ¹ Programi bi trebali biti usmjereni na žene koje pripadaju vulnerabilnim grupama, zaposlene žene, nezaposlene žene, žene koje su napustile školu itd.
NOSIOCI	1.Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine, Gender centar Republike Srpske, Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine, Vijeće za štampu Bosne i Hercegovine, medijske kuće. 2. Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine, Gender centar Republike Srpske, Ministarstvo obrazovanja i kulture Republike Srpske, Federalno ministarstvo naobrazbe i znanosti, Federalno ministarstvo kulture i sporta, ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Srpske, Odjel za naobrazbu u Vladi Brčko Distrikta BiH, obrazovno-pedagoški zavodi na svim nivoima, kantonalna ministarstva naobrazbe, obrazovne ustanove na svim nivoima naobrazbe. - Odbor za Rome Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine i druge nadležne institucije
METOD	Kampanja, analiza nastavnih planova i programa, rad ekspertne radne grupe za integriranje gendera u odgojno obrazovni sistem Razviti module obuka i obezbediti provođenje obuka
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 26.

Komitet zahtijeva da Zemlja članica harmonizira zakone iz oba entiteta i da ubrza formuliranje i usvajanje podzakonskih propisa, kao i uspostavu relevantnih struktura i institucija potrebnih za implementaciju. Pored toga, preporuka Komiteta je da se poduzmu konkretne mjere za ohrabrivanje žena da prijave slučajeve nasilja u porodici i da se osigura, kroz programe obuke, da zvaničnici/e javnih institucija, naročito oni/e koji/e provode zakon, sudstvo, pružaoци

zdravstvenih usluga, socijalni radnici/e i nastavno osoblje, budu istinski upoznati sa primjenom pravnih odredbi, kao i svim oblicima nasilja nad ženama, te da su obučeni da reaguju na adekvatan način. Komitet, također, podstiče Zemlju članicu da prikupljaju podatke o slučajevima porodičnog nasilja nad ženama i da, na temelju takvih podataka, nastavi sa izradom održivih strategija za borbu ovakvih kršenja ljudskih prava.

AKTIVNOSTI	<p>Preporuka je inkorporirana u: poglavlje XI GAP-a - Nasilje u porodici, nasilje na osnovu spola, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i trgovina osobama (trafficking)</p> <p>-Održan je sastanak predstavnika zakonodavne i izvršne vlasti, gender institucionalnih mehanizama na državnom i entitetskom nivou, međunarodnih i nevladinih organizacija sa ciljem da se rekapitulira što je urađeno i što još treba uraditi da bi se spriječilo i sankcionisalo nasilje u porodici.</p> <p>-Obuka sudija/sutkinja i tužitelja/tužiteljica o Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena sa posebnim osvrtom na nasilje nad ženama;</p> <p>-Pokrenute su aktivnosti na izradi Nacionalne strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici, nasilja na osnovu spola, seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja.</p> <p>- U oba entiteta su donešeni provedbeni akti, od strane ministarstava unutrašnjih poslova, ministarstava socijalne zaštite i ministarstva zdravlja, a vezani su za provođenje zaštitnih mjera predviđenih entitetskim zakonima o zaštiti nasilja u porodici:</p> <p>- Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine je u toku 2007. godine održao sastanke u svih 10 kantona Federacije Bosne i Hercegovine. Cilj pomenutih sastanaka bilo je sagledavanje situacije na terenu u vezi provedbe Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine.</p> <p>Gender centar Republike Srpske izradio je Akcioni plan za borbu protiv nasilja u porodici u 2008. i 2009. godini. Akcioni plan je usvojila Vlada Republike Srpske.</p>
MJERE	<p>1.Usaglasiti zakone o zaštiti od nasilja u porodici u oba entiteta, te izraditi svu neophodnu podzakonsku regulativu u oblasti nasilja u porodici, nasilja po osnovu spola, uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja i uspostaviti relevantne strukture i institucije neophodne za implementaciju istih;</p> <p>- Izraditi strategiju, kako bi se preduzele konkretne mjere u cilju ohrabrivanja žena i muškaraca da prijavljuju slučajeve nasilja u porodici</p> <p>- Izraditi metodologiju prikupljanja podataka, te u skladu s tim, prikupljati, analizirati i redovno objavljivati statističke podatke koji se odnose na oblasti nasilja u porodici, nasilja po osnovu spola, uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja te, na osnovu ovih podataka, a u skladu sa preporukama UN Komiteta za CEDAW, nastaviti sa izradom održivih strategija za borbu protiv ovakvih kršenja ljudskih prava</p> <p>- Educirati sudije, tužioce, zdravstvene radnike, prosvjetne radnike, socijalne radnike, pedagoge, psihologe i policiju o zakonskoj regulativi, podzakonskim aktima i procedurama koje se odnose na nasilje u porodici, nasilje po osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje, kako bi bili u stanju da adekvatno postupe u ovim slučajevima</p>
NOSIOCI	<p>1. Zakonodavna tijela na svim nivoima, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko Distrikta BiH, Odjeljenje za stručne i administrativne poslove Brčko Distrikta, Ministarstvo pravde Republike Srpske, Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo zdravlja, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, Federalno Ministarstvo rada i socijalne zaštite, Odjeljenje za zdravstvenu zaštitu Brčko Distrikta BiH</p> <p>- Agencija za ravnopravnost polova Bosne i Hercegovine, Gender centar Republike Srpske, Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo pravde, Ministarstvo pravde Republike Srpske, Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Odjeljenje za stručne i administrativne poslove Brčko Distrikta BiH, Policija Brčko distrikta, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, Federalno ministarstvo zdravlja, Odjeljenje za zdravstvenu zaštitu Brčko Distrikta BiH, kantonalna ministarstva rada i socijalne politike, kantonalna ministarstva zdravlja, centri za socijalni rad, civilno društvo</p>
METOD	<p>Medijska kampanja obuhvatala bi izradu bilborda, plakata, brošura i dokumentarnog filma u kojem bi protiv nasilja govorile osobe iz politike i javnog života.</p> <p>Analiza problema i nadležnih institucija, formiranje radne grupe, priprema strategije, javne rasprave,</p> <p>Izvršiti analizu baze podataka i formirati radnu grupu za razvijanje jedinstvene metodologije prikupljanja podataka</p>

	Razviti module obuka i obezbediti provođenje obuka
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 28.

Komitet zahtijeva da Zemlja članica intenzivira svoje napore za borbu protiv trgovine ženama i djevojčicama. Preporuka Komiteta je da se jačaju mjere koje imaju za cilj poboljšanje ekonomskog položaja žena i podizanja svijesti, kako bi se eliminirala njihova podložnost onima koji se bave trgovinom, kao i da se pojača za socijalnu pomoć, kao mjere za rehabilitaciju i reintegraciju žena i djevojčica koje su žrtve trgovine. Preporuka Komiteta je da se takvom zaštitom obuhvate i žene državljanke Bosne i Hercegovine kojima se trguje unutar zemlje, kao i one koje su žrtve trgovine u druge svrhe koje ne uključuju prostituciju. Komitet poziva Vladu da osigura korištenje maksimalne zakonskih mogućnosti u kažnjavanju onih koji se bave takvo trgovinom, kao i da osigura da žene i djevojčice žrtve trgovine dobiju potrebnu pomoć u procedurama, prije, u toku i nakon postupka, kako bi mogle svjedočiti protiv njih. Komitet zahtijeva da zemlja članica u narednom izbjeljaju podnese opsežne informacije i podatke o trgovini ženama i djevojčicama, kao i analize o oblicima pojave trgovine ženama u Bosni i Hercegovini poduzetim mjerama za suzbijanje ovih novih trendova.

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u poglavlje XI GAP-a - Nasilje u porodici, nasilje na osnovu spola, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje i trgovina osobama (trafficking) ::
MJERE	<ul style="list-style-type: none"> -Razviti strategiju kako bi se poboljšala ekonomska situacija žena i nivo njihove svijesti kako ne bi bile ovisne o trgovcima ljudima, te pojačala socijalna pomoć, kao i mjere za rehabilitaciju i reintegraciju žena i djevojčica koje su bile žrtve trgovine osobama, - Razviti strategiju kako bi se zaštitile žene iz Bosne i Hercegovine koje su bile žrtve interne trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, kao i žrtve trgovine ljudima u neke druge svrhe osim prostitucije, - Pripremati izvještaje koji sadrže opsežne informacije i podatke o trgovini ženama i djevojčicama, kao i analize o oblicima pojave trgovine ženama u Bosni i Hercegovini i preduzetim mjerama za suzbijanje novih trendova u ovoj oblasti, - Kažnjavati trgovce ljudima, osiguravši potpunu podršku žrtvama trgovine ljudima da svjedoče, kao i zaštitu prije, za vrijeme i poslije suđenja
NOSIOCI	Kancelarija državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, Federalno ministarstvo pravde, Ministarstvo pravde Republike Srpske, Odjeljenje za stručne i administrativne poslove Brčko Distrikta BiH, Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica, Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske, Odjeljenje za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Brčko Distrikta BiH, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policija Brčko Distrikta BiH, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, Federalno ministarstvo zdravstva, Odjeljenje za zdravstvenu zaštitu Brčko distrikta, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, nadležna kantonalna ministarstva, centri za socijalni rad, zdravstvene institucije
METOD	kampanja
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 30

Komitet zahtijeva da Zemlja članica harmonizira Izborni zakon sa zakonom o ravnopravnosti spolova i da pojača i provede mjere za veću zastupljenost žena u izabranim i imenovanim tijelima i na funkcijama u procesima donošenja odluka u državnoj upravi, sudstvu i funkcijama u državnim kompanijama kroz, među ostalim, provedbu privremenih specijalnih mjera, u skladu sa članom 4., stav 1. Konvencije i Općim preporukama 25. Komitet, također, podstiče Zemlju članicu da senzitiviraprivatna preduzeća, sindikate i političke stranke u cilju unapređivanja žena funkcije u procesima donošenja odluka.

AKTIVNOSTI	Inkorporirana preporuka u poglavlje V GAP-a- Politički život i donošenje odluka Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, u saradnji sa entitetskim gender centrima, izradila je preporuke koje je neophodno inkorporirati u izmene i dopune Izbornog zakona Bosne i Hercegovine. Preporuke su dostavljene Centralnoj izbornoj komisiji Bosne i Hercegovine.
-------------------	---

MJERE	1.Uskladi Izborni zakon Bosne i Hercegovine sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, kako bi se pojačale mjere za veću zastupljenost žena u izbornim tijelima i na kandidatskim listama, kao i na funkcijama u procesu donošenja odluka u državnoj upravi, pravosuđu i funkcijama u državnim kompanijama, između ostalog, putem implementacije privremenih mjera; 2.Organizirati obuke za senzitivizaciju privatnih preduzeća, sindikata i političkih partija, u cilju unapređenja žena na funkcijama donošenja odluka
NOSIOCI	1.Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, zakonodavne komisije za ravnopravnost spolova na svim nivoima vlasti, Radna grupa za izmjene i dopune Izbornog zakona, entitetska i kantonalna ministarstva; 2.Nadležna ministarstva, sindikati,privatna preduzeća, političke partije;.
METOD	Formirati radnu grupu, uraditi prijedlog, provesti javne rasprave Razviti module obuka i obezbediti provođenje obuka
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 32.

Preporuka Komiteta je da se nastavi s procesom reforme na način da se osigura konzistentnost u obrazovnim mogućnostima za oba spola u oba entiteta Bosne i Hercegovine, uključujući ruralna područja, kao i marginalizirane grupe žena i djevojčica, posebice one koje pripadaju romskoj manjini. Preporuka Komiteta je, također, da Zemlja članica podstiče raznolikost obrazovnih i profesionalnih izbora za žene i muškarce.

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u: 1.Poglavlje IX GAP-a – Cjeloživotno obrazovanje
MJERE	Razviti strategiju kako bi se osigurala konzistentnost u mogućnostima obrazovanja za oba spola u oba entiteta Bosne i Hercegovine, uključujući ruralna područja i marginalizirane grupe žena i djevojčica, naročito Romkinja, omogućavajući raznolikost obrazovnog i profesionalnog izbora za žene i muškarce
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo obrazovanja i kulture Republike Srpske, Federalno ministarstvo naobrazbe i znanosti, Federalno ministarstvo kulture i sporta, Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Srpske, Odjel za naobrazbu u Vladi Brčko Distrikta BiH, obrazovno-pedagoški zavodi na svim nivoima, kantonalna ministarstva naobrazbe, obrazovne institucije.
METOD	Analizirati problem i nadležne institucije,
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 34.

Komiteta zahtijeva da Zemlja članica provede relevantne dijelove Zakona o ravnopravnosti spolova i relevantne preporuke Projekta za implementaciju ovog Zakona, kao i da osigura da državna i privatna preduzeća odgovaraju pred sudom za kršenje odredbi o ravnopravnosti spolova sadržane u Zakonu o ravnopravnosti spolova i regulativom iz oblasti rada. Komitet, također, zahtijeva da Zemlja članica intenzivira svoje napore u tom pogledu da su svi programi zapošljavanja gender senzitivni i da žene u potpunosti koriste mogućnosti planiranih programa za podršku pduzetništvu, uključujući i mogućnosti povoljnih kreditnih linija. Preporuka Komiteta je da se pojačaju naponi kako bi se povećala zastupljenost žena u formalnoj ekonomiji i kako bi se eliminirala profesionalna segregacija, u oba smjera po horizontali i po vertikali; da se smanji i premosti razlika u platama između žena i muškaraca u javnom sektoru; i da se osigura pristup ženama strukovnom obrazovanju.

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u :: 1.Poglavlje VI GAP-a- Zapošljavanje i tržište rada -Agencija za ravnopravnost spolova osnovala je Radnu grupu za rad, zapošljavanje i pristup svim oblicima ekonomskih resursa, koja je izradila nalaze i preporuke za implementaciju Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini -Agencija za ravnopravnost spolova i IBHI BiH su izvršili istraživanje o razlikama plata žena i muškaraca. Istraživanje je uređeno u periodu 2006/07. godine. -Agencija za ravnopravnost spolova u saradnji sa Projektom Pravosudne reforme, izradila je publikaciju: „ Da li ste upoznati s Vašim pravima? “. -Gender centar RS je priredio priručnik za zaposlene žene i žene koje traže posao. Pomenuti priručnik nastao je iz potrebe da se zaposlene žene i žene koje traže posao upoznaju sa pravima na radu i u vezi sa radom.
-------------------	---

	<p>-U martu 2007. godine u Republici Srpskoj usvojen je Zakon o radu koji definiše oblike diskriminacije, zabranjuje diskriminaciju na osnovu spola i osigurava zaštitu od svih oblika nasilja zasnovanog na diskriminaciji po osnovu spola, uključujući i mobing kao specifičan oblik ponašanja na radnom mjestu.</p> <p>-Gender centar Vlade Republike Srpske izdao je Priručnik za primjenu principa jednakosti i ravnopravnosti spolova u lokalnoj zajednici pod nazivom „Uključi se – u ravnopravnost polova“ uključujući i zabranu svih oblika diskriminacije u radu, zapošljavanju i pristupu resursima.</p> <p>-Federalno ministarstvo razvoja poduzetništva i obrta u 2007. godini je za podsticaj ženskog poduzetništva izdvojilo 200.000,00 KM. Ministarstvo je navelo da su do sada žene istakle kao izuzetno savjesne poduzetnice</p>
MJERE	<p>-Razviti strategiju i procedure za primjenu odredbi Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, po kojima bi državna i privatna preduzeća i poslodavci odgovarali pred sudom za kršenje odredbi iz ovog Zakona i ostalih regulativa koje tretiraju oblast rada i zapošljavanja</p> <p>- Razviti strategiju koja bi omogućila da svi programi zapošljavanja budu gender senzitivni, kako bi žene u potpunosti mogle iskoristiti mogućnosti planiranih programa za podršku poduzetništvu, uključujući i povoljne uslove za davanje kredita</p> <p>-Razviti strategiju kako bi se povećala zastupljenost žena u formalnoj ekonomiji</p>
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Agencija za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine, Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalni zavod za zapošljavanje, Zavod za zapošljavanje Republike Srpske, Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH, kantonalni zavodi za zapošljavanje, resorna kantonalna ministarstva.
METOD	Identifikacija i analiza problema i nadležnih institucija, formiranje radne grupe za razvoj strategije, prijedlog nacrtu, javne rasprave
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 36.

Komitet zahtijeva da Zemlja članica nastavi sa svojim naporima koji se odnose na harmoniziranje regulative iz oblasti zdravstva i zdravstvenih usluga u zemlji i na integriranje gender perspektive u svim sektorima reforme zdravstva kako bi žene na cijeloj teritoriji mogle imati jednak pristup odgovarajućim i adekvatnim zdravstvenim uslugama, a posebice, kako bi se smanjio stepen smrtnosti porodilja. Preporuka Komiteta, također, je da se poduzmu jere koji će se garantirati uspješan pristup žena i djevojčica informacijama i uslugama koje se odnose na seksualno i reproduktivno zdravlje kako bi se spriječila pribjegavanje abortusu i zaštitile žene od negativnih posljedica po zdravlje takvih poduhvata. Nadalje, preporuka Komiteta je da se usvoje programi i plitke za povećanje znanja o kotraceptivnim metodama, kao i pristupa na način da se razvija razumijevanje da planiranje porodice predstavlja odgovornost oba partnera

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u: poglavlje X GAP-a – Zdravlje, prevencija i zaštita Pripremljen je priručnik Nalazi i preporuke radne grupe za zdravstvenu i socijalnu zaštitu u okviru projekta "Implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini".
MJERE	1. Razviti strategiju za integriranje gender perspektive u sve reforme zdravstvenog sektora, kako bi žene u cijeloj Bosni i Hercegovini imale jednak pristup adekvatnim zdravstvenim uslugama, i naročito, kako bi se smanjila stopa smrtnosti majki - Educirati stanovništvo, a naročito stanovništvo koje pripada vulnerabilnim grupama, o pitanjima reproduktivnog zdravlja i edukativnim mjerama podići svijest o važnosti planiranja porodice od strane oba partnera, kako bi se spriječilo pribjegavanje abortusu i zaštitile žene od negativnih zdravstvenih posljedica ovakvog zahvata,
NOSIOCI	Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, zakonodavna tijela na svim nivoima vlasti, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, Federalno ministarstvo zdravstva, Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine, Gender centar Republike Srpske, Odjel za zdravstvo, javnu bezbjednost i usluge građanima Brčko Distrikta BiH, kantonalna ministarstva zdravstva. -Vijeće za Rome Vijeća ministara BiH
METOD	Identifikacija i analiza problema i nadležnih institucija, formiranje radne grupe za razvoj strategije, prijedlog nacrtu, javne rasprave Edukacija stanovništva-razviti module obuka i obezbediti provođenje obuka
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 38.

Komitet zahtijeva da Zemlja članica eksplicitno prizna i zaštiti ove žene kao civilne žrtve rata koje su pretrpjele seksualno nasilje za vrijeme oružanog sukoba kroz državni zakon i dodjelu finansijskih sredstava kao adekvatnu socijalnu pomoć za njih, uključujući i zdravstveno osiguranje i smještaj, tako što će se garantirati njihova prava i povlastice na području cijele teritorije Zemlje članice i to na način koji je usporediv i koji se primjenjuje za vojne žrtve rata i raseljene osobe, kako bi se prevenirali dodatni oblici indirektna diskriminacije.

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u : 1.Poglavlje VII GAP-a – Socijalna inkluzija
MJERE	1.Zaštiti žene koje su bile civilne žrtve seksualnog nasilja za vrijeme konflikta, putem državnog zakona ili alociranjem finansijskih sredstava za adekvatnu socijalnu pomoć, uključujući zdravstveno osiguranje i smještaj, na način da njihova prava budu zagarantovana u cijeloj državi na istom nivou kao i prava vojnih žrtava rata, -- Razmotriti postojeće propise i planove za pitanje smještaja žena civilnih žrtava rata i raseljenih osoba, kako bi se spriječili dalji oblici indirektna diskriminacije
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, entitetska ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe, Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Brčko distrikta, Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine i Gender centar Republike Srpske.
METOD	Analiza zakona i podzakonskih akata, prijedlog izmjena i dopuna
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 40.

Komitet zahtijeva da Zemlja članica osigura da sve mogućnosti koje se pružaju kroz sve državne programe za ublažavanje siromaštva izrađenim u okviru Srednjoročne razvojne strategije za smanjivanje siromaštva, koju provode relevantna ministarstva, mogu u potpunosti koristiti marginalizirane grupe žena shodno njihovim potrebama i prilikama, i da informacije o poduzetim mjerama budu sadržane u narednom periodičnom izvještaju, kao i o rezultatima poduzetih mjera.

AKTIVNOSTI	Poglavlje III GAP-a BiH –Makroekonomske i razvojne strategije ima za cilj smanjenje siromaštva žena i muškaraca putem novih makroekonomskih i razvojnih strategija
MJERE	Osigurati pristup i korištenje programa iz Srednjoročne razvojne strategije za ublažavanje siromaštva marginaliziranim grupama žena i muškaraca, u skladu sa njihovim potrebama i mogućnostima nakon uspostavljanja fonda za realizaciju aktivnosti GAP-a BiH
NOSIOCI	Direkcija za ekonomsko planiranje BiH i Agencija za ravnopravnost spolova BiH
METOD	Praćenje realizacije razvojne strategije
ROK	2008-2010.

Preporuka broj 42.

Komitet ističe da je uspješno i potpuno provođenje Konvencije neophodno za ostvarivanje Milenijumskih razvojnih ciljeva. Komitet zahtijeva da se u sve naporima koji su usmjereni na ostvarivanje Ciljeva integrira gender perspektiva, i da se eksplicitno odražavaju odredbe Konvencije, i zahtijeva od Zemlje članice da informaciju o tome uvrsti u naredni periodični izvještaj.

AKTIVNOSTI	Preporuka je inkorporirana u poglavlje XIV GAP-a – Gender i održiva okolina
MJERE	-Identificirati postojeću međunarodnu i domaću dokumentaciju iz oblasti okoliša, te izvršiti analizu i usklađivanje sa gender aspekta
NOSIOCI	Federalno ministarstvo prostornog uređenja, Federalno ministarstvo okoline i turizma, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, Odjeljenje za urbanizam Brčko Distrikta BiH, Odjeljenje za javne poslove Brčko Distrikta BiH, Odjeljenje za komunalne poslove Brčko Distrikta BiH, Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine, Gender centar Republike Srpske
METOD	Analizirati stanje, formirati radnu grupu, provesti javnu raspravu
ROK	2008-2010.

U svakom poglavlju GAP-a planirana je aktivnost:

Poduzeti mjere kako bi se alocirala sredstva za implementaciju aktivnosti Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine, uspostavljanjem budžetskih linija u ministarstvima, kao i traženjem sredstava od međunarodnih donatora, a u skladu sa preporukama UN Komiteta za CEDAW:

- Sačiniti detaljan plan neophodnih sredstava (finansijskih, osoblja i tehničke opreme) i plan kako da se ona prikupe;

- U okviru nadležnih ministarstava utvrditi budžetska i donatorska sredstva namijenjena za određene aktivnosti koje su direktna podrška provođenju aktivnosti u poglavlju Evropske integracije u svjetlu ravnopravnosti spolova;

- Utvrditi plan periodičnog izvještavanja za dostavljanje podataka i informacija o visini planiranih i realiziranih sredstava za ovu namjenu, bilo da su u pitanju sredstva za direktnu ili indirektnu podršku za provođenje aktivnosti u oblasti Evropske integracije u svjetlu ravnopravnosti spolova;

- Utvrditi plan izvještavanja za nevladine organizacije koje su uključene u provođenje aktivnosti u oblasti evropskih integracija o planiranim i realiziranim projektima koji uključuje i podatke o visini implementiranih finansijskih sredstava;

- Osigurati dodatna sredstva za implementaciju Gender akcionog plana od međunarodnih donatora.

V

OKVIRNI PLAN AKTIVNOSTI NA IMPLEMENTACIJI PREPORUKA UN KOMITETA ZA ELIMINISANJE RASNE DISKRIMINACIJE

UN Komitet o eliminisanju rasne diskriminacije na svom 1735-om i 1736.om zasjedanju (CERD/C/SR, 1735. i 1736), održanom 22.i 23. februara 2006. godine, razmotrio je Inicijalni izvještaj o pitanjima rasne diskriminaciji u Bosni i Hercegovini od 1994. godine, do 2004. godine. Na 1754-om i 1755-om zasjedanju, održanom 8. marta 2006. godine, Komitet je usvojio zaključna razmatranja i preporuke i odredio da BiH prema isitm do kraja jula 2008. godine dostavi Prvi periodični izvještaj u skladu sa zaključcima i preporukama. Aktivnosti na izradi pomenutog dokumenta su u toku.

Ključne preporuke:

Preporuka br. 8.

Komitet predlaže državi članici da nastavi sa nastojanjima u prikupljenju statističkih podataka u vezi etničkog sastava stanovništva, te da uspostavi odgovarajuće mehanizme monitoringa etnički motivirane diskriminacije i nasilja među različitim etničkim grupama.

AKTIVNOSTI	U pripremi je realizacija popisa stanovništva. Zadnji popis izvršen 1991. godine
MJERE	U pripremi upitnika
NOSIOCI	Državna i entitetske Agencije za statistiku
METOD	Ekspertni timovi nadležnih institucija
ROK	Kontinuirano

Preporuka br.9.

Komitet preporučuje državi članici da osigura finansijsku nezavisnost i funkcionalnu djelotvornost Ureda Ombudsmana, u skladu sa Pariškim principima iz 1993. te da u slučaju spajanja ureda Ombudsma na države i njenih entiteta sjedinje protekne s ciljem osiguranja jedinstvenog, prije nego etničkog pristupa odbrani osnovnih ljudskih prava.

AKTIVNOSTI	Donesen Zakon o ombudsmanu za ljudska prava BiH (Sl. glasnik 19/02 i 32/06) i Odluka o prestanku rada entitetskih ombudsmana Zakon o načinu prestanka funkcionisanja Institucije ombudsmana FBiH (Sl. novine FBiH 51/07 od 01.08.07. Nacrt Zakona – prestanak rada Ombudsmana RS 11. sjednica Narodne skupštine RS od 11.09.07.g.
MJERE	U toku je implementacija Zakona, ali je potrebno da prethodno entiteti donesu zakone o nadležnosti na državnom nivou. Raspisan Konkurs za izbor ombudsmana BiH. Provodi se racionalizacija na pet kancelarija u BiH (Banja Luka, Sarajevo, Tuzli, Mostar, Brčko Distrikt).
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Parlamentarna skupština BiH, entitetske vlade, Ombudsmani BiH
METOD	Provođenje procedure izbora ombudsmana BiH, Politički konsenzus u entitetima.
ROK	Do kraja 2008.

Preporuka br. 10.

Komitet predlaže da država članica poduzme potrebne zakonodavne mjere kako bi osigurala da se zabrana etničke diskriminacije iz člana II (4) Ustava Bosne i Hercegovine primjenjuje u odnosu na uživanje svih prava i sloboda iz člana 5 Konvencije.

AKTIVNOSTI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice predviđa izradu Antidiskriminacijskog Zakona
MJERE	Formiranje stručnog tima, priprema plana rada, javna kampanja, izrada prijedloga Zakona,
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Agencija za ravnopravnost spolova, Ministarstvo pravde BiH, Entitetska resorna ministarstva
METOD	Formiranje stručnih radnih grupa, javne rasprave, izrada nacrta prijedloga Zakona.
ROK	Do kraja 2008.

Preporuka br. 11.

Komitet nalaže državi članici da nastavi sa izmjenama relevantnih odredaba državnog Ustava i Izbornog zakona, s ciljem osiguranja jednakog uživanja prava glasa i kandidature svih građana bez obzira na etničku pripadnost.

AKTIVNOSTI	Ustavne promjene su u toku. To je jedan od uslova za potpisivanje SSP i pridruživanju EU, (i pripadnike nacionalnih manjina nastanjenih u BiH i tzv „ostale“ u orebde Ustava i Izbornog zakona BiH - aktivno i pasivno biračko pravo dajući im na taj način priliku da mogu aktivno učestvovati u tijelima izvršne, zakonodavne, i sudske vlasti BiH.
MJERE	- Izmjena Ustava BiH i Izbornog zakona BiH koji garantuje jednako uživanje prava svim građanima prema članu 25. Pakta, bez obzira na njihovu nacionalnost izmjena Ustava BiH i Izbornog zakona BiH koji garantuje jednako uživanje prava svim građanima prema članu 25. Pakta, bez obzira na njihovu nacionalnost <i>rad na izmjenama i dopunama Ustava BiH i Izbornog zakona BiH</i> - Za očekivati je da će za naredne izbore biti pripremljen novi Izborni zakon BiH koji će omogućiti pripadnicima nacionalnih manjina u BiH da na osnovu procentualnog učešća u ukupnom broju stanovnika ostvaruju svoja izborna prava na lokalnim nivoima. - značajnije uključivanje i jačanje kapaciteta NVO koje okupljaju pripadnike nacionalnih manjina u manjinske zajednice u BiH
NOSIOCI	Zajednička komisija oba doma PS BiH... Parlamentarna skupština BiH, Ministarstvo pravde, entitetska ministarstva pravde Partneri: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
METOD	Lobirati za izjednačavanje položaja „ostalih“ sa konstitutivnim narodima BiH
ROK	Kraj 2008.

Preporuka b. 12.

Komitet nalaže državi članici da osigura da su sva zakonski predviđena prava data svim osobama na teritoriji BiH, bez obzira na rasnu i etničku pripadnost. Komitet čvrsto nalaže da BiH pregleda i odstrani diskriminatorni jezik iz Ustava države ili entiteta i iz svih zakonodavnih i drugih domaćih zakonskih tekstova, posebno uključujući razlikovanje između „konstitutivnih naroda“ i „ostalih“.

AKTIVNOSTI	Ova aktivnost se odnosi na političke pregovore oko usaglašavanja ustavnih promjena koje su u toku
MJERE	Utvrđivanje rokova za provođenje ovih aktivnosti za nadležna politička tijela
NOSIOCI	Vijeće ministara BiH, Parlamentarna skupština BiH, Vlada RS i F BiH, Vlada Brčko Distrikta BiH, Skupštine Entiteta i Brčko Distrikta
METOD	Pregovori uz učešće međunarodnih organizacija i institucija
ROK	Kraj 2008.

Preporuka 13.

Komitet preporučuje BH da propiše sveobuhvatne upravne, građanske i/ili krivične anti-diskriminacijske zakone, koji zabranjuju djela rasne diskriminacije prilikom zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene zaštite, socijalnog osiguranja (uključujući penzije), obrazovanja i javnog smještaja.

AKTIVNOSTI	U toku priprema Antidiskriminacijskog zakona u Bosni i Hercegovini
MJERE	U aktivnosti uključiti i nadležne organe entiteta, kantona, Brčko Distrikta, kako bi se u praksi suzbijali svi vidovi rasne diskriminacije
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvo pravde i NVO sektora
METOD	Formiranje radnih grupa, savjetovanja, ekspertni timovi
ROK	Kraj 2008. godine

Preporuka 14.

Komitet preporučuje BH Vladi da ojača ulogu Vijeća za Rome time što će im dodijeliti dovoljno sredstava za djelotvoran mandata, te da Vijeće bude konsultirano u vezi bilo kojeg procesa donošenja odluka koje utiču na prava i interese romske populacije, u skladu sa općim preporukama Komiteta br. 27: Diskriminacija Roma , paragraf 43.

AKTIVNOSTI	Prva konferencija 22 Romskih nevladinih organizacija 2001. godine u Vogošći. Izabran prvi saziv Vijeća Roma BiH, kao najviše predstavničko tijelo Roma u BiH. Izabran drugi saziv vijeća Roma u BiH, juni 2006. godine u Banja Luci na Skupštini romskih nevladinih organizacija.
MJERE	Jačanje kapaciteta i osposobljenosti Vijeća Roma BiH. Pojačana finansijska potpora Vijeća Roma BiH. Stvaranje partnerskih odnosa sa vladinim sektorom. Promocija Vijeća kao krovne institucije.
NOSIOCI	Vijeće Roma, MHRR, Odbor za Rome, Vijeće za nacionalne manjine i sve državne strukture na svim nivoima.
	Redovna godišnja dodijela finansijskih sredstava. Jačanja ljudskih i tehničkih resursa. Medijska kampanja.

METOD	Upoznavanje sa aktivnostima i djelatnošću Vijeća Roma Aktivno uključivanje u rješavanju problema romske zajednice na teritoriji cijele BiH.
ROK	Do kraja 2008 (do kraja 2015)

Preporuka 15.

Komiteta predlaže da država članica izvrši pregled Nacionalne strategije za Rome, kako bi osigurala identificiranje posebnih mjera, uspostavljanje odgovarajuće raspodjele budžeta i identificiranje tijela odgovornih za implementaciju.

AKTIVNOSTI	Strategija BiH za rješavanje problema Roma. Plan Akcije o obrazovnim potrebama Roma i pripadnika ostalih nacionalnih manjina.
MJERE	Izrada Akcionih planova iz oblasti stambene problematike, zdravstvene zaštite i zapošljavanja
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Vijeće Roma BiH, Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH, Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj Skupštini BiH
METOD	Radne ekspertne grupe. Prikupljanje i obrada podataka od strane vladinih i romskog nevladinog sektora.
ROK	2008. godina

Preporuka br. 16.

Komiteta nalaže državi članici da osigura djelotvornu implementaciju svih zakonskih odredbi koje eliminiraju rasnu diskriminaciju. Da u sljedećem izvještaju ažurira informacije o provedbi odredbi koje kažnjavaju rasnu diskriminaciju od strane sudova u BiH, a posebno članova 145. i 146. Krivičnog zakona BiH. Treba uključiti broj i prirodu podignutih slučajeva, donesene presude i kazne.

AKTIVNOSTI	Eliminisanje svih vidova rasne diskriminacije sadržano u Ustavu BiH. Aktivnosti usmjeriti na dogradnju zakonskih i podzakonskih akata (Krivičnih zakona i sl.)
MJERE	Nadležna ministarstva na svim nivoima da rade na prikupljanju informacija o slučajevima za koje su donesene presude i kazne po pitanjima rasne diskriminacije
NOSIOCI	Ministarstva pravde BiH, sudovi, ministarstva policija na svim nivoima, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
METOD	Radne grupe, savjetovanja, seminari
ROK	Kontinuirano

Preporuka br. 17.

Komiteta nalaže državi članici da hitno ukloni administrativne prepreke kako bi osigurali da svi Romi imaju pravo pristupa osobnim dokumentima, a koji su im neophodni u uživanju, inter alia, njihovih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava kao što su zaposlenje, stanovanje, zdravstvena zaštita, socijalna sigurnost i obrazovanje.

AKTIVNOSTI	Strategija BiH za rješavanje problema Roma.
MJERE	Implementacija Nacionalne strategije za rješavanje problema Roma Izrada Akcionog plana o upisu u Matične knjige rođenih i osiguranje drugih ličnih i identifikacionih dokumenata.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Vijeće Roma BiH, Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH, Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj Skupštini BiH Ministarsvo civilnih poslova (CIPS Projekt), Resorna ministarstva na entitetskim, kantonalnim i općinskim nivoima
METOD	Radne ekspertne grupe. Prikupljanje i obrada podataka od strane vladinih i Romskog nevladinog sektora. Medijske kampanje o potrebi upisa u matične knjige.
ROK	2008. godina

Preporuka br. 18.

Komiteta nalaže BiH da osigura da svi zahtjevi radnika koji su otpušteni sa svojih radnih mjesta ili stavljeni na liste čekanja tokom oružanog sukoba zbog svoje etničke pripadnosti budu ekspeditivno riješeni.

AKTIVNOSTI	Aktivnosti usmjeriti na utvrđivanju broja radnika koji su ne svojom voljom ostali bez posla. Raditi na dogradnji zakona o radu entiteta i Brčko Distrikta BiH
MJERE	Otpočeti na izradi propisa koji će štiti radnike i sprečavati bilo koji vid diskriminacije, a posebno rasne
NOSIOCI	Ministarstvo civilnih poslova BiH, entitetska ministarstva rada i zapošljavanja, entitetski zavodi za zapošljavanje, sindikati na svim nivoima organizovanja
METOD	Organizovanje radnih grupa, savjetovanje, rad eksperata
ROK	Kontinuirano

Preporuka br. 19.

Komiteta preporučuje državi članici da poboljša upošljavanje etničkih manjina uključujući posebno Rome u javnom i privatnom sektoru, kroz implementiranje strategije.

AKTIVNOSTI	Strategija BiH za rješavanje problema Roma.
MJERE	Implementacija Nacionalne strategije za rješavanje problema Roma Izrada Akcionog plana za zapošljavanje
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Vijeće Roma BiH, Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH, Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj Skupštini BiH Agencije za rad i zapošljavanje BiH, te entitetski i kantonalni zavodi/biroi i službe za zapošljavanje, entitetska i kantonalna ministarstva i uprave za privredu, rad, socijalnu politiku i zaštitu i opštinske uprave i službe.
METOD	Radne ekspertne grupe. Prikupljanje i obrada podataka od strane vladinih i romskog nevladinog sektora. Medijske kampanje Obuka, doobuka i prekvalifikacija
ROK	Kraj 2008. godine

Preporuka br. 20.

Komiteta preporučuje državi članici da omogući povratak svih ljudi različitih etničkih pripadnosti, posebno Roma, u njihove prijeratne domove, osigura da zakonski zauzmu i sigurno žive u nezvaničnim Romskim naseljima, osigura adekvatan alternativni smještaj ili naknadu za raseljene Rome, uključujući i prijeratne korisnike koji su iseljeni iz svojih naselja ili čiji su domovi uništeni.

AKTIVNOSTI	Strategija BiH za rješavanje problema Roma.
MJERE	Implementacija Nacionalne strategije za rješavanje problema Roma Izrada Akcionog plana za stambeno zbrinjavanje.
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Vijeće Roma BiH, Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH, Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj Skupštini BiH Fond za povratak BiH, Entitetska i kantonalna ministarstva za izbjeglice i raseljena lica. Opštinske službe za ovu problematiku i domaće i nevladine organizacije koje se bave pitanjem povratka.
METOD	Radne ekspertne grupe. Prikupljanje i obrada podataka od strane vladinih i romskog nevladinog sektora.
ROK	2008. godina

Preporuka br. 21.

Komiteta zahtijeva od države BiH da penzije i zdravstvene usluge budu osigurane na ne-diskriminatornim osnovama, bez obzira na nacionalnost, a posebno kada se tiču manjinskih povrataka, te da se implementira Međuentitetski sporazum o zdravstvenoj zaštiti.

AKTIVNOSTI	Strategija BiH za rješavanje problema Roma.
MJERE	Implementacija Nacionalne strategije za rješavanje problema Roma Izrada Akcionog plana za zdravstvenu i socijalnu zaštitu
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Vijeće Roma BiH, Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH, Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj Skupštini BiH Entitetska i kantonalna ministarstva zdravlja i socijalne politike, Fondovi zdravstvene zaštite, Javne zdravstvene ustanove, stručne i profesionalne medicinske asocijacije, naročito ljekarske komore i udruženja, opštinske službe za opće poslove i upravu, inspekcije i dr.
METOD	Radne ekspertne grupe. Prikupljanje i obrada podataka od strane vladinih i romskog nevladinog sektora. Medijske kampanje Praćenje realizacije Akcionih planova te objavljivanje postignutih rezultata na implementaciji istih
ROK	2008. godine

Preporuka br. 22.

Komiteta nalaže državi da djelotvorno implementira preporuke sadržane u Planu Akcije za obrazovne potrebe Roma i drugih nacionalnih manjina (2004) i da iskorijeni diskriminaciju protiv romske djece i djece koja pripadaju drugim etničkim manjinskim grupama od strane učitelja, školskih vlasti i učenika i njihovih porodica.

AKTIVNOSTI	Akcionni plan o obrazovnim potrebama Roma i pripadnika ostalih nacionalnih manjina Strategija BiH za rješavanje problema Roma.
MJERE	Implementacija Akcionog plana i Nacionalne strategije za rješavanje problema Roma Dalja dorada Akcionog plana obrazovnim potrebama Roma i pripadnika ostalih nacionalnih manjina
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Vijeće Roma BiH, Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH, Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj Skupštini BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, entitetska i kantonalna resorna ministarstva
METOD	Radne ekspertne grupe. Prikupljanje i obrada podataka od strane vladinih i Romskog nevladinog sektora. Medijske kampanje
ROK	Kontinuirano

Preporuka br. 23.

Komiteta nalaže državi članici da ukine segregaciju u javnim školama, eliminirati jedno-etničke škole i škole koje su strukturirane kao „dvije škole pod jednim krovom“ što je prije moguće. Komitet preporučuje da odgovorne vlasti unutar BiH ujedine prethodno odvojene škole u jednu administraciju, pojačaju svoje napore u smislu odstranjivanja etnički diskriminatornih elemenata iz udžbenika, odstraniti mono-etničke ili mono-religijske simbole ili zastave.

AKTIVNOSTI	Primjena Zakona o obrazovanju Akcionog plana za implementaciju Konvencije o pravima djeteta. Priprema informacije o pitanju „dvije škole pod jednim krovom“
MJERE	Ministarstva civilnih poslova u saradnji sa Ministarstvom obrazovanja i nauke Federacije BiH treba da preduzme mjere da se u kantonima to stanje što prije prevaziđe
	Ministarstva civilnih poslova, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstva

NOSIOCI	obrazovanja i nauke Federacije BiH i ministarstva obrazovanja kantona gdje je ta pojava izražena.
METOD	Ekspertni timovi, radne grupe, savjetovanja
ROK	Kraj 2008. godine

Preporuka br. 24.

Ohrabrena je Vlada BiH da aktivno podrži programe koji podstiču među-religijski dijalog i ističu toleranciju i razumijevanje sa poštivanjem kulture i istorije različitih etničkih grupa unutar BiH. Komitet nadalje ohrabruje državu da promovira takve projekte u javnom sektoru, političkim i medijskim simpozijima u smislu podsticanja većeg poštivanja za nacionalno jedinstvo u kontekstu zajedničkog, multi-etničkog koncepta Bosanskog državljanstva.

AKTIVNOSTI	Zakon o slobodi vjera i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica Uputstvo o provođenju Zakona o slobodi vjera i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina BiH Strategija BiH za rješavanje problema Roma
MJERE	Implementacija Zakona o slobodi vjera i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica Implementacija Uputstva o provođenju Zakona o slobodi vjera i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica Implementacija Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina BiH Implementacija Strategije BiH za rješavanje problema Roma
NOSIOCI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Međureligijsko vijeće BiH, Vjerske zajednice i crkve u BiH, Vijeće Roma BiH, Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH, Vijeće za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj Skupštini BiH
METOD	Radne ekspertne grupe Okrugli stolovi, radionice i sastanci Prikupljanje i obrada relevantnih podataka od strane vladinih i romskog nevladinog sektora. Medijske kampanje
ROK	Kraj 2008. godine

VI

**OKVIRNI PLAN AKTIVNOSTI ZA
IMPLEMENTACIJU PREPORUKA UN KOMITETA PROTIV TORTURE**

Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja usvojila je Generalna Skupština Ujedinjenih naroda Rezolucijom 39/46 od 10. decembra 1984. godine. Konvencija je stupila na snagu 27. juna 1987. godine, nakon što ju je 20 država ratificiralo ili joj pristupilo u skladu sa zahtjevima iz člana 27(1). Bosna i Hercegovina je pristupila Konvenciji 06. marta 1992. godine. Uključivanje Konvencije protiv torture u pravni sistem, Bosna i Hercegovina je preuzela obaveze u realiziranju aktivnosti koje imaju za cilj implementiranje obaveza utvrđenih u UN Konvenciji protiv torture. Vlasti Bosne i Hercegovine su u 2003. godini sačinile Inicijalni Izvještaj Bosne i Hercegovine po članu 19 Konvencije protiv torture i isti dostavile putem generalnog sekretara Ujedinjenih naroda Izvještaj o mjerama što su ih poduzele da bi ispunile svoje obaveze pristupanjem UN Konvenciji protiv torture. Inicijalni Izvještaj BiH protiv torture obuhvata period od 1992. godine kada je Bosna i Hercegovina pristupila Konvenciji do 30.06.2003. godine. Nakon prezentacije ovog dokumenta pred nadležnim UN komitetom 2005. godine uslijedile su zaključne napomene i preporuke koje obavezuju BiH na njihovu dosljednu implementaciju u praksi.

Ključne preporuke:

Preporuka br. 1.

Komitet podsjeća državu članicu, da uprkos složenoj strukturi Bosne i Hercegovine, država članica je prema međunarodnom pravu jedna zemlja i ima obavezu da implementira Konvenciju u potpunosti i da nikakve posebne okolnosti ne opravdavaju upotrebu torture

AKTIVNOSTI	Odgovori dati u ostalim preporukama
MJERE	-----
NOSIOCI	-----
METOD	-----
ROK	-----

Preporuka br.2.

Država članica treba da inkorporira definiciju krivičnog djela torture, kako je definirano u Konvenciji, u domaći zakon u cijeloj državi i da osigura harmonizaciju definicija u Republici Srpskoj i Distriktu Brčko, sa Krivičnim zakonom i Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, putem neophodnih pravnih amandmana

AKTIVNOSTI	Usvajanjem preporuka i zaključaka Komiteta protiv torture od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, isti su prosljeđeni ministarstvima pravde BiH, entiteta i Brčko Distrikta BiH, u cilju donošenja neophodnih amandmana u krivičnom zakonodavstvu BiH, a potom harmonizacije unesene definicije torture u Krivični zakon BiH, krivične zakone entiteta i Krivični zakon Brčko Distrikta BiH.
MJERE	Ostvarenje koordinacije između nadležnih ministarstava pravde i pokretanje inicijative radi izmjene i dopune postojećeg krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini i harmonizacije ovih propisa.
NOSIOCI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; 2. Ministarstvo pravde Federacije Bosne i Hercegovine; 3. Ministarstvo pravde Republike Srpske; 4. Nadležna tijela Brčko Distrikta BiH; 5. Parlamentarne skupštine entiteta, Brčko Distrikt BiH, i Parlamentarna skupština BiH; 6. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u ulozi koordiniranja planiranih aktivnosti.
METOD	Pokretanjem inicijative i usvajanjem izmjena i dopuna krivičnog zakonodavstva u BiH
ROK	U ovom trenutku nije moguće odrediti rok za usvajanje zakona

Preporuka br. 3.

Potrebno je poduzeti efektivne mjere da se osiguraju ispravne i nepristrasne istrage o svim navodnim torturama i drugim surovim, neljudskim ili ponižavajućim postupcima, krivično gonjenje i kažnjavanje počinitelja, bez obzira na njihovo etničko porijeklo i osiguravanje pravične i adekvatne kompenzacije za žrtve

AKTIVNOSTI	Rimskim statutom je osnovan Međunarodni kazneni sud sa sjedištem u Hagu (1988), kojeg je 5.3.2002.godine odlukom o ratifikaciji prihvatila Bosna i Hercegovina, a stupio na snagu 1.7.2002. godine. Pristupanjem međunarodnim dokumentima iz oblasti ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava vlasti Bosne i Hercegovine su prihvatile obvezu poduzimanja svih zakonodavnih mjera potrebnih radi propisivanja odgovarajućih kaznenih sankcija protiv osoba koje su izvršile, ili koje su izdale naređenje da se izvrši koja od teških povreda iz ovih dokumenata. Zbog izuzetne važnosti u primijeni ovih dokumenata u domaćem pravnom sustavu, princip legaliteta podignut je na nivo ustavne kategorije (a ne krivičnog zakona), na način da je utvrđena mogućnost izravne primjene prava iz Aneksa I Ustava Bosne i Hercegovine i Aneksa Ustava Federacije Bosne i Hercegovine (Instrumenti za zaštitu ljudskih prava koji imaju pravnu snagu ustavnih odredaba), a u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu BiH i posebnim propisivanjem načela zakonitosti. Izmjenama i dopunama Zakona o sudu BiH i Zakona o tužilaštvu BiH, koje se usvojene 14.12.2004. godine, unutar krivičnog i apelacionog odjeljenja Suda BiH, formiran je Odsjek I za ratne zločine i Odsjek II za organizirani kriminal i korupciju, a u Tužilaštvu BiH formirano je posebno Odjeljenje za ratne zločine i posebno
-------------------	--

	Odjeljenje za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju. Zaključenim sporazumom između Visokog predstavnika za BiH i vlasti BiH od 1.12.2004. godine, uspostavljen je Ured registrara Odsjeka I za ratne zločine i Odsjeka II za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju i Apelacionog odjeljenja Suda BiH.
MJERE	Prikupljanje relevantnih podataka radi provođenja istrage i procesiranja osoba osumnjičenih za ratne zločine, odnosno djela torture i drugih surovih i neljudskih ili ponižavajućih postupaka.
NOSIOCI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine; 2. Sud Bosne i Hercegovine, 3. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju; 4. Ured registrara; 5. Resorna ministarstva pravde u BiH
METOD	Provođenjem zakonom utvrđenih procedura i pravila postupka nacionalnog i međunarodnog zakonodavstva
ROK	kontinuirano

Preporuka br. 4.

Proširiti potpunu suradnju s Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, između ostalog tako što će se osigurati da se sve optužene osobe uhvate, pritvore i prebace u zatvor Tribunala, kao i da se odobri tribunalu puni pristup traženim dokumentima i mogućim svjedocima

AKTIVNOSTI	U cilju kvalitetnijeg vođenja istraga i procesuiranja osoba osumnjičenih za ovakva djela Tužiteljstvo Bosne i Hercegovine-Posebni odjel za ratne zločine i Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju u rujnu 2005. godine zaključili su „Memorandum o razumijevanju između Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju i Tužiteljstva Bosne i Hercegovine-Posebnog odjela za ratne zločine“, kojim potpisnice reguliraju međusobnu suradnju u pogledu zahtjeva za pomoć, pristupa dokumentima, pristupa izjavama svjedoka, kontakta sa svjedocima i svjedocima za koje postoje zaštitne mjere, pristup izvješćima, vještacima i sl. U cilju šire regionalne saradnje radi kvalitetnijeg vođenja istraga i procesuiranja osoba osumnjičenih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava koja su počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991.godine, imamo pozitivne primjere međunarodno-prave saradnje između država bivše Jugoslavije. Također, 2005. godine sklopljen je trilateralni sporazum o dijeljenjima informacija na neformalnoj osnovi uz zaobilaženje dugotrajne pravne procedure koju iziskuju protokoli međudržavne suradnje. Potpisivanjem ovoga sporazuma otpočela je funkcionalna suradnja između pravosuđa i policije u Hrvatskoj, Srbiji i Bosni i Hercegovini u oblasti zaštite i dovođenja svjedoka u sudove drugih zemalja.
MJERE	Unapređenje postojeće suradnje
NOSIOCI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju 2. Sud BiH; 3. Tužilaštvo BiH; 4. Ured registrara BiH; 5. Resorna ministarstva pravde u BiH; 6. Sve druge institucije koje raspolažu podacima i mogu pružiti pomoć u prikupljanju podataka radi procesuiranja osoba osumnjičenih za ratni zločin.
METOD	Provođenjem zakonom utvrđenih procedura i pravila postupka nacionalnog i međunarodnog zakonodavstva.
ROK	Kontinuirano

Preporuka br. 5.

Komitet preporučuje BH Vladi da pruži informacije u vezi s krivičnim postupcima proširujući zajedničku sudsku asistenciju i suradnju sa drugim relevantnim zemljama i tribunalom, kako je propisano u konvenciji

AKTIVNOSTI	Odgovor postoji u preporuci broj 4 Sud Bosne i Hercegovine je radi širenja informacija o svom radu i aktivnostima osnovao Odjeljenje za javno informisanje. Aktivnosti odjeljenja ogledaju se u otvaranju web stranice Suda, izdavanje i distribucija obavještenja o radu, kontakt s nevladinim organizacijama, pružanje ograničene količine video i audio snimaka sa ročišta za medije. Sud je također uspostavio saradnju s drugim sudovima u regionu, koja se, između ostalog ogleda u pružanju podrške sudovima drugih država u skladu sa Evropskom konvencijom o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima. Visok nivo saradnje postoji i na drugim nivoima, što
-------------------	---

	uključuje posjete ovom sudu iz raznih sudova i pravosudnih sistema u regionu i šire. Suci Suda redovno učestvuju kao predavači na raznim stručnim seminarima u zemlji i šire.
MJERE	Nastavak uspostavljene suradnje i upoznavanje javnosti sa urađenim
NOSIOCI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sud Bosne i Hercegovine i drugi sudovi u BiH; 2. Tužilaštvo BiH; 3. Resorna ministarstva pravde; 4. Sve druge institucije koje raspolažu podacima i mogu pružiti pomoć u prikupljanju podataka radi procesuiranja osoba osumnjičenih za ratni zločin i upoznavanja javnosti s pokrenutim postupcima.
METOD	Provođenjem zakonom utvrđenih procedura i pravila postupka nacionalnog i međunarodnog zakonodavstva.
ROK	kontinuirano

Preporuka b. 6.

Komiteta preporučuje BH vlastima da osiguraju pružanje zaštite svjedocima i drugim učesnicima u sudskom postupku, te osigurati da se svjedočenje žrtava torture i lošeg tretmana pravično tretiraju u svim fazama postupka

AKTIVNOSTI	Donesen je Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, kao i Zakon o programu zaštite svjedoka. U sudu BiH djeluje Odjeljenje za podršku svjedocima, čija je uloga pružanje podrške svim svjedocima prije, u toku i poslije njihovog svjedočenja pred Sudom. U sklopu Ureda registrara djeluje Odjel za zaštitu svjedoka koji pruža podršku pri planiranju i koordiniranju mjera zaštite od strane Odjela za zaštitu svjedoka o okviru Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA). Mjere zaštite u skladu sa Zakonom o programu zaštite svjedoka, obuhvaćaju fizičku, privremenu izmjenu identiteta itd. Mjere zaštite uključuju i svjedočenje putem uređaja za prijenos slike i zvuka, udaljšavanje optuženog iz sudnice, posebno saslušanje svjedoka pred sudskim vijećem u odsustvu stranaka itd. Zakon o zaštiti svjedoka obavezuje Sud da kontrolira način ispitivanja ugroženih svjedoka u cilju zaštite istih od uznemiravanja i zbunjivanja. Zakon o krivičnom postupku također sadrži odredbe koje su usmjerene ka sprječavanju uznemiravanja svjedoka i žrtava
MJERE	Oснаžiti domaće pravosudne organe radi što potpunije implementacije zakonskih odredbi i mjera zaštite svjedoka i drugih učesnika u postupku
NOSIOCI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sud Bosne i Hercegovine i drugi sudovi u BiH; 2. Tužilaštvo BiH; 3. Resorna ministarstva pravde; 4. Sve druge institucije koje raspolažu podacima i mogu pružiti pomoć uprikupljanju podataka radi procesuiranja osoba osumnjičenih za ratni zločin i upoznavanja javnosti s pokrenutim postupcima.
METOD	Implementacija postojećih zakonskih propisa.
ROK	kontinuirano

Preporuka 7.

Komiteta preporučuje BH da razviju pravne i druge mjere koje bi bile provedene u cijeloj državi uključujući i zvanične programe za rehabilitaciju žrtava torture, uključujući i seksualno nasilje, osiguravajući im priznavanje i mogućnost dobivanja obeštećenja i njihovo pravo na pravičnu i adekvatnu kompenzaciju i rehabilitaciju u skladu sa zahtjevima Konvencije

AKTIVNOSTI	Od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine imenovana je radna skupina za izradu Zakona o žrtvama torture i civilnim žrtvama rata u Bosni i Hercegovini.
MJERE	<ul style="list-style-type: none"> - Reimenovanje radne skupine za izradu zakona; - Komparativna analiza; - Prva javna rasprava s NVO sektorom; - Druga javna rasprava s NVO sektorom
NOSIOCI	<ol style="list-style-type: none"> a. Udruženja logoraša u BiH b. Centar za žrtve torture rata Sarajevo c. Medica Zenica d. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice e. Resorna ministarstva pravde, zdravlja i socijalne zaštite

METOD	Realizacijom planiranih aktivnosti
ROK	Za naredne planirane korake predviđen je rok 3 mjesec 2008. – kraj 9 mjeseca 2008.

Preporuka 8.

Država treba osigurati da su suci, tužitelji, advokati i drugo osoblje u potpunosti svjesni međunarodnih obaveza države članice propisane Konvencijom i da pravičan tretman preovladava u svim sudskim postupcima, te da je nezavisnost sudstva potpuno zagarantirana i zaštićena, posebno u postupcima koji se odnose na zaštitu manjina i povratnika

AKTIVNOSTI	Zakonom o visokom sudskom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine koji je usvojen 2004. godine, osnovano je Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine. Vijeće je samostalan organ Bosne i Hercegovine i njegov zadatak je da osigura nezavisno, nepristrano i profesionalno pravosuđe, kako je propisano u zakonu. Sudovi u Bosni i Hercegovini su potpuno nezavisne sudske institucije, jer domaće suce i tužitelje imenuje Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine.
MJERE	Promovirati vladavinu zakona u Bosni i Hercegovini, pružanjem pomoći sudovima i tužiteljstvima u Bosni i Hercegovini u finaliziranju reformi koje je do sada pokrenula međunarodna zajednica.
NOSIOCI	<ol style="list-style-type: none"> a. Sudovi i tužiteljstva u Bosni i Hercegovini b. VSTV c. Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine d. Međunarodna zajednica
METOD	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ustavnim i zakonskim reformama; 2. Osiguranjem adekvatnog finansiranja pravosuđa; 3. Informatizacijom pravosuđa; 4. Unapređenjem edukacije nositelja pravosudnih funkcija; 5. Unapređenjem odnosa s interesnim grupama; 6. Unapređenjem menadžerske vještine i tehnike u pravosudnim institucijama; 7. Reformom kadrova u sudovima i tužiteljstvima; 8. Unapređenjem postupka imenovanja; 9. Većom disciplinom nositelja pravosudne funkcije; 10. Implementacijom specifičnih projekata.
ROK	kontinuirano

Preporuka 9.

Država članica treba da osigura potpunu usklađenost sa članom 3. Konvencije i da osigura da pojedinci unutar jurisdikcije Države članice su predmetom kompetentnih vlasti i da im se garantira pravični tretman u svim fazama postupka, uključujući mogućnost za efektivno, nezavisno i nepristrano pretresanje odluka op protjerivanju, povratku ili ekstradiciji.

Država članica nadalje treba da dostavi Komitetu informacije u vezi sa slučajevima ekstradicije u kojima rizik bivanja predmetom torture jeste ili nije razmotren, uključujući informaciju o tome da li su instrumenti zaštite funkcionalni kako bi spriječili takvu ekstradiciju.

AKTIVNOSTI	Vlasti Bosne i Hercegovine dužne su osigurati dostupnost djelotvornih pravnih lijekova s učinkom odgode protiv rješenje o deportaciji stranih državljana lišenih državljanstva, kako bi se osigurala odgovornost države da osigura mehanizme zaštite protiv vansudskih premještaja i vraćanja u mjesta proгона. Svaki premještaj u zemlju u kojoj bi pojedinac bio u opasnosti od mučenja ili neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja predstavlja kršenje člana 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima.
MJERE	Potpuna implementacija zakonskih odredbi koje uređuju ovu oblast
NOSIOCI	Institucije utvrđene zakonom
METOD	Utvrđen zakonom i međunarodnim dokumentima
ROK	Kontinuirano

Preporuka br.10

Država članica treba redovno obrazovati i provoditi obuku osoblja o provođenju zakona, uključujući osoblje policije i zatvora, kako bi se osiguralo da su svi zvaničnici u potpunosti obaviješteni o odredbama Konvencije; da kršenja neće biti tolerirana i da će biti istražena, a počinitelji optuženi. Cijelo osoblje treba da prođe specifičnu obuku o tome kako da identificiraju znakove torture pojedinaca;

AKTIVNOSTI	U toku 2005. i 2006. godine, Ministarstvo pravde uz podršku Vijeća Evrope vršilo je intezivnu obuku zatvorskog osoblja, pritvorske jedinice na državnom nivou. U sklopu navedenog programa izvršena je obuka u 8 segmenata, i to 4 iz stručne obuke i znanja, a 4 iz praktične obuke i to: upotrebe vatrenog oružja, protivpožarne zaštite, primjene odbrambenih tehnika i savladavanja napadača, kao i obuka iz oblasti kontradiverzione zaštite. U toku 2007. godine, Ministarstvo pravde BiH nastavilo je sa daljnjom stručnom obukom iz oblasti penološke andragogije i osnovne psihologije ličnosti s osnovama psihopatologije, kao i praktične teme iz oblasti primjene odbrambenih tehnika. Posebno je važno napomenuti projekt „Podrška reformi upravljanja u zatvorima u BiH“ čiju implementaciju provodi ekspertni tim Ministarstva prava R. Austrije i resornih ministarstava pravde u Bosni i Hercegovini, uključujući Pravosudnu komisiju Brčko Distrikt BiH u okviru CARDS programa. Cilj ovog projekta je uspostava efikasnog i stručnog funkcioniranja pritvorske jedinice na državnom nivou, Sudske policije BiH i kazneno-popravnih zavoda entiteta i Brčko Distrikta BiH.
MJERE	Provedba Pravilnika o uvjetima, načinu i programu polaganja stručnog ispita zavodskih službenika, koji je donesen 2005. godine od strane Ministarstva pravde BiH. Ovim pravilnikom je utvrđena obaveza polaganja ispita svih zavodskih službenika, radi stjecanja osnovnih znanja i vještina iz oblasti izvršenja krivičnih sankcija, osnova penološke andragogije i osnova psihologije ličnosti s osnovama psihopatogije. Pravilnikom su utvrđeni principi obuke na način na koji propisuje Konvencija. Ovakva vrsta obuke provodi se na svim razinama vlasti. Realizacijom projekta „Podrška reformi upravljanja u zatvorima u BiH“, omogućit će se građevinska i arhitektonska procjena prostora i stanja objekata u kojima su smješteni KPZ-i i sačiniti finansijski plan koji će dati prijedloge i procjenu za buduća ulaganja i adaptaciju postojećih zavodskih objekata u skladu s evropskim standardima iz oblasti zatvorskog sistema.
NOSIOCI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Resorna ministarstva pravde, socijalne zaštite i zdravstva ➤ Nevladine organizacije ➤ Međunarodna zajednica kroz implementaciju pojedinačnih projekata
METOD	Uvođenjem obaveze polaganja stručnog ispita, budući da je Pravilnikom utvrđen prestanak radnog odnosa za ono osoblje koje nije položilo ispit, odnosno usvojilo osnovna znanja neophodna za obavljanje poslova utvrđenih ovom odredbom Konvencije.
ROK	kontinuirano

Preporuka br.11

Država članica treba osigurati i dozvoliti stalno i neovisno nadgledanje djelovanja policije i službenika koji rade u zatvorima, između ostalog putem postojećih ureda kao što su uredi ombudsmena i nevladinih organizacija;

AKTIVNOSTI	Bosna i Hercegovina je potpisnica Evropske konvencije o prevenciji torture, čime su stvoreni uslovi periodičnih i ad hoc posjeta mjestima gdje su osobe mimo svoje volje lišene slobode. Od 2002. godine Komitet za prevenciju torture vrši monitoring stanja u KPZ-ima na području BiH, policijskim stanicama i drugim ustanovama u kojima je osobama ograničena sloboda kretanja. To je najbolji oblik monitoringa, s tim što vlasti Bosne i Hercegovine također imaju svoja posebna tijela koja vrše monitoring, a slobodan pristup ovim ustanovama imaju i nevladine organizacije. Kontinuirano se izvještavaju sve nadležna međunarodna i domaća tijela o stanju ljudskih prava u ovim ustanovama.
MJERE	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je pokrenulo inicijativu za formiranje interresorne radne skupine Vijeća ministara BiH, koja bi kao stalno tijelo imala ulogu nadgledanja stanja ljudskih prava u KPZ-ima i drugim ustanovama, s mogućnošću davanja preporuka i preduzimanja mjera na poboljšanju stanja u ovim ustanovama, u smislu ispunjenja evropskih standarda.
NOSIOCI	<ol style="list-style-type: none"> a. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH b. Resorna ministarstva pravde c. Resorna ministarstva zdravstva d. Resorna ministarstva iz oblasti socijalne zaštite e. Resorna ministarstva sigurnosti i unutarnjih poslova f. Nevladine organizacije

METOD	Pripremiti odluku o formiranju interresorne radne grupe i uputiti je Vijeću ministara BiH na usvajanje. Nosilac aktivnosti je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
ROK	maj/svibanj 2008. godine

Preporuka br. 12

Država članica treba osigurati da mehanizmi unutarnje kontrole policije i zatvora ispravno funkcioniraju i da su neovisni i efektivni.

AKTIVNOSTI	U Bosni i Hercegovini je uspostavljen sistem unutarnjih zatvorskih i policijskih internih kontrola. Kontrolu vrše posebne službe, organizirane na način da su nezavisne i da vode nepristrasne istrage po pitanju podnesenih prijava zaposlenika, osoba koje su pritvorene ili trećih osoba u situacijama prekoračenja službenih ovlaštenja.
MJERE	Pokretanje disciplinskih postupaka u slučajevima kada je utvrđeno da postoje osnovi sumnje da je došlo do prekoračenja službenog ovlaštenja ili drugih povreda službene dužnosti. U slučaju težih povreda pokretanje krivičnog postupka po službenoj dužnosti.
NOSIOCI	a. Resorna ministarstva pravde i unutarašnjih poslova b. Disciplinske komisije c. Nadležna tužiteljstva
METOD	Obukom osoba koje vrši unutarnju kontrolu i osoba koje su dužne provoditi zakon
ROK	kontinuirano

Preporuka br. 13

Komiteta preporučuje državi članici da treba osigurati da muškarci, žene i djeca borave u odvojenim objektima tokom cijelog perioda pritvora ili izdržavanja kazne u skladu da međunarodnim standardima koji su na snazi.

AKTIVNOSTI	Žene u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora u Bosni i Hercegovini maju osiguran poseban prostor koji je isključivo namijenjen ženama pritvorenicama/zatvorenicama, muškarci također, dok još uvijek nisu stvoreni preduvjeti da maloljetnici imaju poseban objekt namijenjen njima u slučaju pritvora ili izdržavanja kazne zatvora.
MJERE	U pogledu osiguranja smještaja za maloljetnike, Ministarstvo pravde RS je u 2007. godini osiguralo finansijska sredstva da se izvrši adaptacija postojeće zgrade u kompleksu postojećeg KPZ-a. Građevinski radovi na objektu su završeni i izgrađeni su svi sadržaji koje objekt za maloljetnike mora imati. U FbiH postoji još uvijek problem KPZ-a Zenica u kojem maloljetnici izdržavaju zatvorsku kaznu zajedno sa ostalim osuđenima.
NOSIOCI	a. Resorna ministarstva pravde i Pravosudna komisija BDBiH b. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u dijelu koji se odnosi na njegovu koordinirajuću ulogu u implemetaciji obaveza vlasti Bosne i Hercegovine po međunarodnim ugovorima
METOD	Kontinuiranom suradnjom tijela za zaštitu ljudskih prava, u pravcu da se izmjesti odjel za maloljetnike iz KPZ Zenica, osiguranjem prostora i sredstva za izgradnju novog, budući da u tom dijelu postoji odgovornost vlasti BiH po preuzetim obavezama.
ROK	Dio obaveza koji se odnosi na Republiku Srpsku je u završnoj fazi, dok u Federaciji Bosne i Hercegovine nije moguće utvrditi vremenski rok za izvršenje ove obaveze.

Preporuka br. 14

Komiteta preporučuje državi članici da treba da osigura da se svim zatvorenim osobama garantira pravo kontakta sa njihovim porodicama i da imaju direktni pristup neovisnom liječniku i pravnom savjetniku od samog početka uskraćivanja slobode.

AKTIVNOSTI	Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, entiteta i BDBiH regulirane su obaveze službenih osoba u odnosu prema osobama koje su lišene slobode i garantiraju im se prava na kontakt sa njihovim porodicama, pristup neovisnom liječniku i advokatu, ako i sva druga potrebna prava.
MJERE	Potpuna primjena zakonskih odredbi od strane njihovih provoditelja.
NOSIOCI	a. Resorna ministarstva pravde i Pravosudna komisija BDBiH

	<ul style="list-style-type: none"> b. Resorna ministarstva unutarnjih poslova c. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u dijelu koji se odnosi na njegovu koordinirajuću ulogu u implemetaciji obaveza vlasti Bosne i Hercegovine po međunarodnim ugovorima
METOD	Implementacijom pozitivnih zakonskih propisa
ROK	kontinuirano

Preporuka br. 15

Država članica treba da provede brzu istagu o ukupnom navodnom nasilju u pritvorima ili zatvorima, uključujući forenzička ispitivanja i da preduzme mjere da se takva dešavanja spriječe.

AKTIVNOSTI	Dosadašnje konstatacije u izvještajima ureda ombudsmena, Evropskog komiteta za prevenciju torture, nevladinog sektora ukazuju na činjenicu da je prisutno zlostavljanje od strane službenih osoba u mjestima pritvora i KPZ-ima u BiH. Shodno navedenom pokrenute su istražne radnje od nadležnih tužiteljstava i podignuto nekoliko optužnica u slučajevima gdje je konstatirano da prekoračenje službenih ovlasti predstavlja krivično djelo.
MJERE	Putem monitoring tijela kontinuirano pratiti stanje u KPZ-ima i drugim ustanovama, obavljajući razgovore sa pritvorenicima/osuđenima i drugim odgovarajućim metodama doći do saznanja o postojanju nasilja i zlostavljanja, uključujući i redovne medicinske preglede, vještačenja ili nadvještačenja.
NOSIOCI	<ul style="list-style-type: none"> a. Interresorna radna skupina Vijeća ministara za monitoring u ovim ustanovama b. Resorna ministarstva pravde i Pravosudna komisija Brčko Distrikta BiH c. Resorna ministarstva unutarnjih poslova d. Resorna ministarstva zdravstva i socijalne zaštite e. NVO f. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u dijelu koji se odnosi na njegovu koordinirajuću ulogu u implemetaciji obaveza vlasti Bosne i Hercegovine po međunarodnim ugovorima
METOD	Redovne posjete ovim ustanovama i uspostava Interresorne radne skupine Vijeća ministara BiH za monitoring stanja u ovim ustanovama. Djelovanje institucije ombudsmena u skladu s zakonskim nadležnostima i nevladinog sektora.
ROK	kontinuirano

Preporuka br. 16.

Država članica treba da poduzme sve neophodne korake da poboljša režim za zatvorenike. Slične aktivnosti bi mogle uključiti rad na zanatskom obrazovanju i stalnim tjelovježbama.

AKTIVNOSTI	Pravilnicima o kućnom redu za izvršenje mjere pritvora i Pravilnicima za izdržavanje mjere zatvora po kojem postupaju sve zatvorske jedinice, kao i drugim pod zakonskim aktima, precizno je uređeno pitanje radne okupacije pritvorenika/zatvorenika, dnevni odmor, i alternativa korištenja slobodnog vremena pritvorenika/zatvorenika. Inače, u svim ustanovama u kojima se smještene osobe s ograničenom mogućnošću kretanja, postoji kućni red i pravila ponašanja.
MJERE	Ljudski i materijalno ojačati ove ustanove, u smislu osiguranja dodatnih radno-okupacionih prostora i terapija i omogućiti jednako pravo korištenja svim osobama koje su smještene u ove ustanove.
NOSIOCI	<ul style="list-style-type: none"> a. Monitoring tijela b. Uprave ustanova i njihove stručne službe
METOD	Pronaći partnere koji će pružiti materijalni i drugu vrstu pomoći u cilju poboljšanja uvjeta u ovim ustanovama i planirati dodatna budžetska sredstva za ove namjene.
ROK	kontinuirano

Preporuka br. 17

Država članica treba osigurati sistematični pregled pravila ispitivanja, uputstava, metoda i prakse za osobe kojima je uskraćena sloboda. Preporuke koje je dao Ured ombudsmena i drugi koji rade na stalnom monitoringu trebaju ih blagovremeno implementirati.

AKTIVNOSTI	Nadležne institucije postupaju po preporuka monitoring tijela i ureda ombudmana, ali postoje slučajevi neizvršenja ili ne postupanja po ovim preporukama, a najčešći uzroci su nedostatna materijalna sredstva, nedovoljna obučenost i kompetentost osoblja, a često i pitanje same političke volje.
MJERE	Unaprijediti znanja i stručnost osoblja, planirati posebna finansijska sredstva za ove namjene i postići politički konsenzus oko pojedinih spornih pitanja.
NOSIOCI	Sve nadležne međunarodne i državne institucije
METOD	Sankcioniranjem institucija i osoba odgovornih za postupanje po preporukama ombudsmena i monitoring tijela
ROK	Izvršenje preporuka u roku označenom u izvještaju institucije/tijela koja je vršila monitoring.

Preporuka br. 18.

Država članica treba osigurati, između ostalog, da osobe kojima je uskraćena sloboda su svjesne svojih prava i mogućnosti na žalbu.

AKTIVNOSTI	Pritvorene osobe se odmah nakon lišenja slobode upoznaju sa svojim pravim a i dužnostima i ustupaju im se zakoni, pravilnici i druga podzakonska akta ustanove u kojoj su pritvoreni. Njima je omogućeno da upućuju podneske i žalbe nadležnim organima radi zaštite svojih prava. Nadležne institucije dužne su bez odlaganja odgovoriti na upućene podneske i žalbe.
MJERE	Omogućiti svakoj osobi koja je lišene slobode uživanje zakonom utvrđenih prava.
NOSIOCI	<ul style="list-style-type: none"> a. Ustanova u koju se smješta osoba lišena slobode b. Institucije nadležna za postupanje po podnescima i žalbama c. Monitoring tijela d. Institucije za zaštitu ljudskih prava
METOD	Blagovremenim postupanjem po predstavkama i žalbama i potpuno transparentnim postupcima kojima se omogućava ovim osobama korištenje njihovih prava.
ROK	Za svaki pojedinačni slučaj, poštivati rokove utvrđene zakonom za poduzimanje određenih radnji.

Preporuka br. 19

Država članica treba ustanoviti neovisni mehanizam za istragu navodne torture ili lošeg tretmana.

AKTIVNOSTI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice će kao resorno ministarstvo pripremiti prijedlog odluke za uspostavu Radne skupine za monitoring zatvora i drugih ustanova u kojima je osobama ograničena sloboda kretanja i koje bi mogle biti potencijalne žrtve torture i drugih nehumanih i degradirajućih postupaka i tretmana
MJERE	Upućivanje odluke Vijeću ministara BiH na usvajanje
NOSIOCI	<ul style="list-style-type: none"> a. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine; b. Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine; c. Ministarstvo pravde Federacije Bosne i Hercegovine; d. Ministarstvo pravde Republike Srpske; e. Ministarstvo zdravstva Federacije Bosne i Hercegovine; f. Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske.
METOD	Usvajanjem odluke od strane Vijeća ministara BiH
ROK	maj/svibanj 2008. godine

Preporuka br.20

Država članica treba omogućiti i dozvoliti stalni pristup, koji će biti poverljiv, drugih nadležnih tijela kao što su sudije nadležnih sudova, uredi ombudsmena i nevladinih organizacija osobama kojima je uskraćena sloboda.

AKTIVNOSTI	U Bosni i Hercegovini omogućen je slobodan pristup svim nadležnim institucijama i tijelima, osobama kojima je uskraćena sloboda kretanja, a to je nacionalnim zakonodavstvom utvrđeno i kao obaveza, naročito za sudove. Izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmenu Bosne i Hercegovine predviđeno je formiranje Odjela za nadziranje rada kazneno-popravnih zavoda i zaštitu ljudskih prava pritvorenika. Do sada se svaka pritvorena ili zatvorena osoba mogla bez smetnje obratiti Instituciji ombudsmena Bosne i Hercegovine, a svih 14 kazneno-popravnih zavoda u BiH dostupni su obrasci za žalbe Ombudsmenu. Ombudsmen može u svakom
-------------------	---

	trenutku i bez restrikcije obaviti posjetu KPZ-ima, obići prostorije, pregledati dokumentaciju, obaviti razgovor sa pritvorenicima/zatvorenicima i sl.
MJERE	Potpuna implementacija zakonskih propisa
NOSIOCI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sudije nadležnih sudova ➤ Ombudsmeni ➤ Neovisno monitoring tijelo ➤ Nevladine udruge
METOD	Periodičnim i ad hoc posjetama
ROK	kontinuirano

Preporuka br.21.

Država članica treba intenzivirati svoje napore da se uspostavi Institut za nestale osobe, Fond za podršku porodicama nestalih osoba i Centralna baza podataka nestalih osoba. Država članica, nadalje treba osigurati da se dostupni načini za kompenzaciju koriste na ne diskriminirajući način.

AKTIVNOSTI	Zakonom o nestalim osobama Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH ⁴ , broj 50/04), utvrđena je obaveza uspostave Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine, kao nezavisne institucije za traženje nestalih osoba. Suosnivači Instituta su Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i Međunarodna komisija za nestale osobe. Institut je postao operativan početkom 2008.godine. Naprijed navedenim zakonom također je utvrđena obaveza osnivanja Fonda za pomoć porodicama nestalih osoba i Centralne evidencije nestalih osoba (CEN).
MJERE	S obzirom da je institut za nestale osobe Bosne i Hercegovine početkom tekuće godine postao operativan, potrebno je poduzimati daljnje radnje na njegovoj funkcionalnosti i također radnje na uspostavi Fonda za pomoć porodicama nestalih osoba i Centralne evidencije nestalih osoba (CEN).
NOSIOCI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine; 2. Institut za nestale osobe Bosne i Hercegovine; 3. Međunarodni komitet crvenog križa/krsta (MKCK); 4. Društvo crvenog krsta/križa Bosne i Hercegovine; 5. Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP); 6. Druge nadležne institucije u BiH.
METOD	Postizanje političkog konsenzusa i osiguranje financijskih sredstava za uspostavu i funkcioniranje institucija predviđenih Zakonom o nestalim osobama.
ROK	Predviđeni rok za uspostavu Fonda za pomoć porodicama nestalih osoba i CEN-a, zbog produženja roka za uspostavu Instituta i njegove operativnosti, prolongira se do kraja 2009. godine.

Preporuka br. 22.

Država članica treba poduzeti neophodne mjere kako bi osigurala da zvaničnici koji provode zakon potpuno i brzo istraže sve slučajeve trgovine ljudima i da počiniteljima sudi.

AKTIVNOSTI	2003. godine Vijeće ministara Bosne i Hercegovine uspostavilo je funkciju i tijelo Državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije u Bosni i Hercegovini. Državni koordinator i predstavnici nadležnih ministarstava iz Državne grupe koordiniraju implementaciju i funkcioniranje mjera i aktivnosti utvrđenih Akcijskim planom za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije u Bosni i Hercegovini. Od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine do sada su usvojena tri akcijska plana za borbu protiv trgovine ljudima i to, prvi 2001. godine, drugi 2005. godine koji se odnosio na period 2005-2007. i treći, koji je u postupku usvajanja, je Akcijski plan za borbu protiv trgovine ljudima za period 2008-2012. godina. Sastavni dio Akcijskog plana je i Operativni plan aktivnosti za period 2008-2012. godina, koji dalje razrađuje ciljeve Akcijskog plana.
MJERE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Angažman svih struktura vlasti i građanskog društva na ostvarenju vodećih principa utvrđenih Akcijskim planom i to: ➤ Zaštita ljudskih prava žrtava trgovine ljudima; ➤ Pojačati odgovornost vlasti kroz sveobuhvatne aktivnosti na svi razinama vlasti; ➤ Interdisciplinarni i multsektoralni pristup u području prevencije, zaštite svjedoka i žrtava, kaznenog gonjenja, i jačanja međunarodne saradnje; ➤ Osiguranje principa antidiskriminacije; ➤ Uključivanje šire društvene zajednice;

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Osiguranje finansijskih sredstava, prije svega kroz konfiskaciju nezakonito stečene imovine; ➤ Osiguranje sveobuhvatne aktivnosti na regionalnoj i međunarodnoj razini.
NOSIOCI	<ul style="list-style-type: none"> a. Državni koordinator i Ured za borbu protiv trgovine ljudima b. Mreža rdanih skupina koje pomažu Uredu državnog koordinatora c. OSCE d. IOM e. ICMPD f. Save the Children Norway g. Ministarstva prave entiteta i Pravosudna komisija BDBiH h. Ministarstvo civilnih poslova i. Ministarstva nadležna za oblast socijale zaštite i rada entiteta, kantona i BDBiH; j. Nadležna ministarstva zdravstva i zdravstvenog osiguranja entiteta, kantona i BDBiH k. Nadležna ministarstva sigurnosti; l. Nadležne policijske službe i tužiteljstva; Centar za edukaciju sudaca i tužitelja; m. Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA) n. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH; o. Nevladine organizacije, udruge i fondacije
METOD	<p>Usklađivanjem pravnog i regulatornog okvira u BiH s odredbama Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima i Konvencije Vijeća Evrope o Cyber kriminalu, kao i drugim zakonodavstvom Evropske unije.</p> <p>Uskladiti pravni okvir unutar Bosne i Hercegovine koji će osigurati jedinstven pristup u kaznenom gonjenu trgovaca ljudima i njihovom kažnjavanju.</p> <p>Pooštriti kaznenu politiku za navedena krivična djela</p> <p>Poboljšanjem međunarodne suradnje i sudjelovanje u radu međunarodnih organizacija koje omogućuju međunarodnu policijsku suradnju (Interpol, Evropol, Seci)</p>
ROK	Rok utvrđen Akcijskim planom za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne imigracije u Bosni i Hercegovine.

Preporuka 23.

Razmotriti izmjenu Krivičnog zakona i krivičnog postupka kako bi se osiguralo da osobe optužene za trgovinu ljudima budu pod sankcijama i kaznama koje odražavaju ozbiljnost zločina.

AKTIVNOSTI	Još uvijek postoje problemi, nejasnoće, i sukobljavanje u nadležnostima koji se javljaju kod kaznenih djela vezanih za trgovinu ljudima kada se procesuiraju unutar postojećih pravnih okvira.
MJERE	Uskladiti pravni okvir unutar Bosne i Hercegovine koji će osigurati jedinstven pristup u krivičnom gonjenu trgovaca ljudima i njihovom kažnjavanju. Pooštriti krivičnu politiku
NOSIOCI	<ul style="list-style-type: none"> a. Ured državnog koordinatora kao pokretač inicijative za izmjenu i dopunu kaznenih zakona u ovoj oblasti; b. Nadležna ministarstva pravde; c. Parlamentarne skupštine u BiH;
METOD	Pooštravanjem kaznene politike za učinjena kaznena djela trgovine ljudima. Povećanjem broja osuđujućih presuda za kaznena djela trgovine ljudima.
ROK	kontinuirano

Preporuka 24.

Osigurati potpunu implementaciju Zakona o kretanju i boravku stranaca i pod zakonske akte o zaštiti žrtava trgovine ljudima.

AKTIVNOSTI	Osigurana je implementacija Zakona o kretanju i boravku stranaca od strane Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine
MJERE	Daljnja provedba Zakona
NOSIOCI	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine
METOD	Provođenjem zakonskih normi
ROK	kontinuiran

Preporuka 25.

Osigurati da žrtve trgovine ljudima dobiju obeštećenje i da imaju pravo na pravičnu i adekvatnu kompenzaciju koje se može provesti.

AKTIVNOSTI	<p>Obeštećenje žrtava trgovine ljudima i njihovo pravo na pravičnu i adekvatnu kompenzaciju jedino je jasnije definirano u postupcima koji se vode pred sudovima, budući da pozitivni zakonski propisi utvrđuju obavezu naknade materijalne i nematerijalne štete za pojedina kaznena djela. Drugi oblici zaštite žrtava trgovine ljudima koje predviđa Akcijski plan kao što su zaštita žrtava i svjedoka, identifikacija žrtava, socijalna podrška i zaštita sistem upućivanja žrtava još uvijek ne zadovoljavaju standarde za adekvatno pružanje pomoći žrtvama.</p> <p>Poseban oblik zaštite kroz repatrijaciju i transnacionalni mehanizam zaštite, bilježi pozitivan primjer pomoći žrtvama trgovine ljudima stranim državljanima koja se osigurana u saradnji s Međunarodnim organizacijom za migracije u skladu sa zaključenim Protokolom o saradnji između ove organizacije i Ministarstva sigurnosti BiH.</p>
MJERE	<p>Uskladiti pravni okvir unutar Bosne i Hercegovine koji će osigurati jedinstven pristup u krivičnom gonjenu trgovaca ljudima i njihovom kažnjavanju.</p> <p>Pooštriti krivičnu politiku</p> <p>Omogućiti besplatnu pravnu pomoć žrtvama trgovine</p>
NOSIOCI	<ul style="list-style-type: none"> a. Državni koordinator i Ured za borbu protiv trgovine ljudima b. Mreža radnih skupina koje pomažu Uredu državnog koordinatora; c. Nadležne policijske službe i Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA); d. Nadležna ministarstva sigurnosti; e. Nadležna tužiteljstva i sudovi i Centar za edukaciju sudaca i tužitelja; f. Nadležna ministarstva zdravstva i zdravstvenog osiguranja entiteta, kantona i Brčko Distrikt BiH g. Ministarstva nadležna za oblast socijale zaštite i rada entiteta, kantona i Brčko Distrikt BiH
METOD	<p>Harmonizacijom zakona</p> <p>Edukacijom žrtava i šire javnosti o mogućnostima i načinima obeštećenja, te pružanjem besplatne pravne pomoći žrtvama trgovine ljudima</p>
ROK	kontinuirano

Preporuka 26.

Država članica treba u slijedećem periodičnom izvještaju pružiti detaljne statističke podatke, razvrstane prema genderu, etničkoj ili nacionalnoj pripadnosti, starosnoj dobi, geografskom regionu i tipu i lokaciji mjesta uskraćivanja slobode, žalbama koje se odnose na slučajeve torture ili drugog lošeg tretmana, uključujući one koje su odbacili sudovi kao i povezane istrage, krivično procesuiranje, disciplinske i novčane kazne, i podatke o kompenzaciji i rehabilitaciji koja je pružena žrtvama.

AKTIVNOSTI	<p>Od dana sačinjavanja i upućivanja inicijalnih izvješća, do sada, još uvijek nisu uspostavljene takve baze podataka koje bi pružale detaljne statističke podatke, razvrstane prema genderu, etničkoj ili nacionalnoj pripadnosti, starosnoj dobi, geografskom regionu i tipu i lokaciji mjesta uskraćivanja slobode, žalbama koje se odnose na slučajeve torture ili drugog lošeg tretmana, uključujući one koje su odbacili sudovi kao i povezane istrage, krivično procesuiranje, disciplinske i novčane kazne, i podatke o kompenzaciji i rehabilitaciji koja je pružena žrtvama. Dosadašnja iskustva u izradi izvješća govore da postoji veliki broj statističkih podataka koje vode pojedine institucije i tijela, ali da zbog složenosti državnoga ustroja i podijeljenih nadležnosti, postoje teškoće u njihovom prikupljanju i objedinjavanju.</p>
MJERE	Uspostave baza podataka i mogućnost nesmetanog korištenja podataka
NOSIOCI	Sve nadležne institucije koje raspolažu ovakvom vrstom podataka.
METOD	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice će nastojati prikupiti i objediniti sve statističke podatke kojima raspolažu nadležne institucije u Bosni i Hercegovini i na takav način graditi jedinstvenu bazu podataka.
ROK	kontinuiran

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u cilju realizacija zaključnih napomena UN komiteta predlaže Vijeću ministara BiH da usvoji sljedeće

ZAKLJUČKE:

- 1. Vijeće ministara BiH usvaja Okvirni plan aktivnosti za implementaciju zaključnih napomena – preporuka UN komiteta za period 2008-2010. godine,**
- 2. Vijeće ministara BiH zadužuje Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice da aktivno prati implementaciju Okvirnog plana aktivnosti na cijelom prostoru BiH,**
- 3. Zaduje se Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice da sa Okvirnim planom upozna sve nadležne državne organe, organe entiteta i Brčko Distrikta BiH, predstavnike NVO i širu javnost,**
- 4. Vijeće ministara BiH poziva državna ministarstva, ministarstva entiteta i Brčko Distrikta BiH, da kada je to potrebno pruže Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice neophodnu stručnu i drugu pomoć kako bi BiH kvalitetno i na vrijeme odgovorila međunarodnim obavezama i**
- 5. S obzirom da bi u povodu implementacije Okvirnog plana, u nekim aktivnostima bilo potrebno planirati određena finansijska sredstva, zadužuju se nadležne institucije Vijeća ministara BiH i drugi organi koji su u skladu sa Okvirnim planom zaduženi za realizaciju pojedinih aktivnosti, da za narednu, 2009. budžetsku godinu u okviru svojih budžeta planiraju potrebna finansijska sredstva.**